

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη Παιδική Ηλικία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
«Διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών για τον όρο δημιουργικότητα σύμφωνα
με το πρόγραμμα σπουδών νηπιαγωγείου του 2011»

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΦΟΥΡΚΙΩΤΗ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

ΒΟΛΟΣ, 2014

1^η Επιβλέπουσα: Μιχαλοπούλου Αικατερίνη, Αναπληρώτρια καθηγήτρια

2^{ος} Επιβλέπων: Μαγουλιώτης Απόστολος, Αναπληρωτής καθηγητής

Αξιολογητής: Μάγος Κωνσταντίνος, Επίκουρος καθηγητής

Βαθμός	
Ολογράφως	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
---------------	---

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί.....	5
1.2 Συγκλίνουσα και αποκλίνουσα σκέψη.....	5
1.3 Χαρακτηριστικά δημιουργικών ατόμων.....	8
1.4 Προϋποθέσεις ανάπτυξης της δημιουργικότητας στο σχολείο.....	9
1.5 Ο όρος δημιουργικότητα στα αναλυτικά προγράμματα.....	12
1.6 Μεθοδολογία ανάπτυξης της δημιουργικότητας	16
1.7 Τεχνικές εφαρμογής προγραμμάτων δημιουργικότητας σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.....	19
1.8 Σχέση διδασκαλίας συγκεκριμένων γνωστικών περιοχών με την ανάπτυξη της δημιουργικότητας.....	20
1.9 Αναμενόμενα αποτελέσματα.....	21

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 Εισαγωγή	24
2.2 Διερευνητικά ερωτήματα.....	24
2.3 Ερευνητικό εργαλείο.....	25
2.4 Πληθυσμός αναφοράς και δείγμα έρευνας.....	28
2.5 Περιγραφή του δείγματος.....	28
2.6 Διαδικασία και χρόνος συλλογής δεδομένων.....	32

2.7 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων.....	32
2.8 Περιορισμοί της έρευνας.....	33

3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Εισαγωγή.....	34
3.2 Βαθμός ικανοποίησης των εκπαιδευτικών από την ενημέρωση που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα και πηγές ενημέρωσής τους.....	35
3.3 Λέξεις ή φράσεις που αναφέρουν οι νηπιαγωγοί για να περιγράψουν τον όρο «δημιουργικότητα».....	38
3.4 Πρόσωπα ή φορείς ενημέρωσης των νηπιαγωγών σχετικά με την δημιουργικότητα.....	40
3.5 Μαθησιακές περιοχές του νέου αναλυτικού προγράμματος σπουδών όπου μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργική σκέψη	41
3.6 Τι μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας.....	44
3.7 Δημιουργικότητα και τομείς του νέου αναλυτικού.....	46
3.8 Συμπεριφορές κατά τη διάρκεια υλοποίησης του εκπαιδευτικού έργου.....	46
3.9 Συμπεριφορές που υιοθετούνται κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής στην τάξη.....	48
3.10 Συμπεριφορές που υιοθετούνται κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού στην τάξη	49
3.11 Στόχοι που θέτουν οι νηπιαγωγοί κατά τη διδασκαλία των τεχνών στην τάξη.....	51
3.12 Συμφωνία ή διαφωνία των νηπιαγωγών με συμπεριφορές διδασκαλίας.....	52

3.13 Βαθμολόγηση από το 1-7 της καταλληλότητας των συμπεριφορών που είναι κατάλληλες για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής.....	53
3.14 Ενέργειες κατά τη διδασκαλία των εικαστικών και μετά την ολοκλήρωση ενός έργου από τα νήπια.....	56
3.15 Συμπεριφορές κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών.....	57

3Β ΤΠΕ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

3β.1 Βαθμός συμφωνίας με τον ρόλο του υπολογιστή στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας.....	58
3β.2 Συμφωνία ή διαφωνία με προτάσεις που αφορούν την χρήση των ΤΠΕ στην τάξη	59
3β.3 Απόψεις νηπιαγωγών για τη δημιουργικότητα.....	60
3β.4 Βαθμός συμφωνίας με την άποψη πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας.....	60
3β.5 Οι απόψεις για τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο σχολείο.....	63
3β.6 Προτάσεις των εκπαιδευτικών του δείγματος.....	65

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΑΓΩΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΡΟ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ»

4.1 Εισαγωγή.....	67
4.2 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση τη θέση υπηρεσίας	68
4.3 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει τα έτη υπηρεσίας	69

4.4 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει την κατοχή πτυχίου από την Παιδαγωγική Ακαδημία.....	72
4.5 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει το πτυχίο από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών	74
4.6 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει της κατοχής και άλλου πτυχίου	76
4.7 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση τις μεταπτυχιακές σπουδές	78
4.8 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση την κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.....	79
4.9 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση τη μετεκπαίδευση.....	80
4.10 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει του βαθμού ικανοποίησης από τον όρο δημιουργικότητα.....	81

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Συμπεράσματα- Συζήτηση της έρευνας	
5.1 Εισαγωγή.....	84
5.2 Βαθμός ικανοποίησης από την ενημέρωση για τον όρο δημιουργικότητα και πηγές άντλησης αυτής της ενημέρωσης.....	84
5.3 Οι λέξεις που έρχονται στο μυαλό των νηπιαγωγών όταν αυτοί σκέπτονται τον όρο «δημιουργικότητα».....	86
5.4 Ποιοι φορείς πρέπει να ενημερώνουν τους νηπιαγωγούς σχετικά με τις αλλαγές στα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών.....	86
5.5 Μέθοδοι-συμπεριφορές και μαθησιακές περιοχές ανάπτυξης της δημιουργικότητας...86	
5.6 Συμπεριφορές κατά τη διδασκαλία συγκεκριμένων γνωστικών περιοχών του νέου αναλυτικού προγράμματος και δημιουργικότητα.....	88
5.7 ΤΠΕ και δημιουργικότητα.....	91
5.8 Η σχέση του σημερινού σχολείου και της δημιουργικότητας.....	92
5.9 Οι απόψεις που αφορούν τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο.....	93
5.10 Οι προτάσεις των νηπιαγωγών για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο	93

5.11 Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	96
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	103

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη διερεύνηση των απόψεων των νηπιαγωγών που εργάζονται, στον όρο δημιουργικότητα όπως αυτός αναφέρεται στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα του 2011. Τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψαν ύστερα από την περιγραφική και επαγωγική ανάλυση 100 ερωτηματολογίων που διανεμήθηκαν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Η έρευνα έδειξε πως οι μισοί νηπιαγωγοί δηλώνουν πως δεν έχουν επίγνωση του όρου και ειδικά οι αναπληρωτές και όσοι έχουν πάνω από 16 χρόνια υπηρεσίας. Ακόμη η έρευνα αποφάνθηκε πως οι απόφοιτοι παιδαγωγικής ακαδημίας χρησιμοποιούν μη κατάλληλες μεθόδους όπως και αρκετοί νηπιαγωγοί χωρίς μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Σημαντικό εύρημα είναι ότι δηλώθηκε πως η δημιουργικότητα καλλιεργείται στις τέχνες κυρίως αλλά και σε όλες τις ενότητες του νέου αναλυτικού και κυρίως μέσω της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας. Οι νηπιαγωγοί του δείγματος θεωρούν ως μεγαλύτερο εμπόδιο για την ανάπτυξη της εν λόγω ικανότητας, την κατάρτιση του εκπαιδευτικού. Ως πρόταση για την ανάπτυξή της δηλώνουν την συνεχή επιμόρφωσή τους.

ABSTRACT

The present work aims to explore the views of working kindergarten teachers, on creativity as it is referred in the new curriculum of 2011. The results of the investigation emerged after the descriptive and inductive analysis of 100 questionnaires which were distributed in various parts of Greece. The survey showed that half of the kindergarten teachers more specifically, temporary substitute teachers and those who are over 16 years of service ,say that they are not aware of the term. Furthermore the investigation held that the Pedagogical Academy graduates use inappropriate methods while several preschool teachers lack a master's degree. An important finding is that it was stated that creativity is cultivated mainly in the arts but also in all areas of the new analytical teaching methods but mainly through collaborative teaching. The sample preschool teachers consider the teachers training as biggest obstacle to developing this capacity, and continuous updating and training was a suggestion for its development.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύγχρονη εποχή τα πάντα γύρω μας αλλάζουν με ταχύτατους ρυθμούς και αυτό το γεγονός, όπως είναι φυσικό, δεν μπορεί να αφήσει ανεπηρέαστο και τον τομέα της εκπαίδευσης. Η πρώτη προσπάθεια αλλαγής της φιλοσοφίας του επίσημου αναλυτικού προγράμματος για το νηπιαγωγείο έγινε το 2002 με την εισαγωγή του ΔΕΠΠΣ. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών αναφέρεται πως τόσο διεθνείς οργανισμοί όσο και φορείς εκπαίδευσης ασκούν κριτική σε οποιαδήποτε πρακτική δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, χωρίς όμως να γίνεται αναφορά σε αυτόν τον όρο αυτού καθαυτού, αλλά αναφέροντας ότι πρέπει να αποφεύγεται η μάθηση αποσπασματικών και απομονωμένων γνώσεων. Ο οδηγός νηπιαγωγού του 2006, ήδη από τον υπότιτλό του κάνει αναφορά στον συγκεκριμένο όρο αναφέροντας την έκφραση δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης, ενώ το 2011 εισάγεται πιλοτικά το νέο αναλυτικό πρόγραμμα για το νηπιαγωγείο όπου ο όρος δημιουργικότητα φαντάζει πιο αναγκαίος από ποτέ σε μια κοινωνία όπου έχει ανάγκη από δημιουργικούς ανθρώπους προκειμένου να παράγουν, να ξεχωρίσουν, να προσφέρουν και να δώσουν λύσεις σε σύγχρονα προβλήματα.

Το πρόγραμμα σπουδών νηπιαγωγείου του 2011 διαφοροποιείται από τα προηγούμενα, ως προς το ότι εντάσσει ως βασικό κομμάτι του την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων που δεν προϋπήρχαν στα άλλα παλαιότερα προγράμματα μία εκ των οποίων είναι και η ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Τη βαρύτητα του όρου της δημιουργικότητας έχουν συλλάβει πολλοί ερευνητές της σχολικής πραγματικότητας που την θεωρούν ως αναπόσπαστο στοιχείο ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού συστήματος. Η ικανότητα του να δημιουργεί κάποιος είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ανθρώπινου είδους (Craft, 2005), ενώ η προσχολική ηλικία σχετίζεται άμεσα με τη δημιουργική σκέψη καθώς αυτού του είδους η σκέψη αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της πνευματικής ανάπτυξης του παιδιού της σχολικής ηλικίας (6-12). (Χαραλαμπίδης, 1981). Η προσχολική εκπαίδευση παίζει σημαντικότατο ρόλο στην καλλιέργεια αυτής της έννοιας καθώς καθορίζει το πόσο δημιουργικοί θα είναι οι άνθρωποι όταν φτάσουν στην ενήλικη ζωή τους. (Nickerson, 1999).

Ο Batey, (2012) υποστήριξε ότι « παρόλο που η δημιουργικότητα σχετίζεται άμεσα με την οικονομική ευημερία έχει μελετηθεί πολύ λιγότερο από άλλες ικανότητες».(σελ.55). Στο χώρο του νηπιαγωγείου, όπως δείχνουν οι έρευνες ,και παρόλο που οι ευκαιρίες για ανάπτυξη της δημιουργικότητας είναι άπειρες ωστόσο οι έλληνες νηπιαγωγοί επιμένουν σε πατροπαράδοτους τρόπους διδασκαλίας και δεν δίνουν ευκαιρίες για δημιουργικούς τρόπους μάθησης.(Κακανά,2011). «Προκειμένου ένας δάσκαλος να υιοθετεί δημιουργικούς τρόπους διδασκαλίας θα πρέπει ο ίδιος να είναι δημιουργικός ως άνθρωπος για αυτό ο ίδιος θα πρέπει να διδαχθεί πώς να επικεντρώνει στο πρόσωπο του μαθητή καθώς και να επιβραβεύει τις αυθόρμητες, πρωτότυπες και δημιουργικές ιδέες»(Χρυσοστομίδης & Χρυσοστομίδου,2011,σελ,891). Συχνά η ανάπτυξη της δημιουργικότητας δεν αναπτύσσεται καθώς από τη μία το σχολείο καλλιεργεί την λογική σκέψη και από την άλλη οι μαθητές υπό το φόβο της γελοιοποίησης δεν δοκιμάζουν κάτι νέο. (Δημόπουλος,2007).

Η παρούσα έρευνα διαφοροποιείται των προηγούμενων, γιατί αφενός εξετάζει τον όρο δημιουργικότητα σε σχέση με το νέο αναλυτικό του 2011 και αφετέρου γιατί μέσω αυτής αναζητούνται οι προσωπικές απόψεις των νηπιαγωγών και όχι οι παρατηρούμενες συμπεριφορές τους. Οι προσωπικές θεωρίες δεν επηρεάζουν μόνο τη συμπεριφορά του εκπαιδευτικού και επομένως την αποτελεσματικότητά του, αλλά δέχονται επίδραση και από αυτήν.(Thompson στο Cambell, Kyriacides, Muijus, Robinson, 2004, σελ50).

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των νηπιαγωγών οι οποίοι εργάζονται σε νηπιαγωγεία σχετικά με: α)το ποια είναι η προσωπική τους άποψη σχετικά με τον όρο δημιουργικότητα (ποιος ο βαθμός ενημέρωσής τους, πως ορίζουν οι ίδιοι την έννοια και ποιους θεωρούν υπεύθυνους για την ενημέρωσή τους). β)το εάν γνωρίζουν το νέο αναλυτικό πρόγραμμα του 2011 και πως πιστεύουν ότι μέσω της εφαρμογής αυτού μπορούν να προάγουν τη δημιουργικότητα γ) ποιες συμπεριφορές ακολουθούν στην τάξη και εάν μέσω αυτών μπορεί να προαχθεί η δημιουργικότητα δ)ποια πιστεύουν ότι είναι η σχέση του σημερινού σχολείου με την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, και ποια εμπόδια η ανάπτυξη αυτής της έννοιας συναντά και τέλος ε)ποιες είναι οι προσωπικές τους προτάσεις για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στον χώρο του νηπιαγωγείου.

Το σημερινό σχολείο δεν πρέπει να μένει στάσιμο αλλά πρέπει να προχωρήσει στην υλοποίηση εκσυγχρονισμένων προγραμμάτων προκειμένου να ευνοηθούν και τα χαρισματικά παιδιά. Μία κατηγορία χαρισματικών παιδιών είναι και αυτά με δημιουργική –παραγωγική σκέψη που περιλαμβάνει τις επιμέρους κατηγορίες ικανοτήτων: ικανότητα ευελιξίας, ατομική προσέγγιση, ριψοκίνδυνος ,ανεκτικότητα στην αμφιβολία, πίστη στις ικανότητές του, εσωτερικό έλεγχο. (Μέλλου 2012, σελ.63/64)

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1 Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Ο όρος δημιουργικότητα έχει απασχολήσει κατά καιρούς όλους όσους εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Προτού κάποιος επιχειρήσει να καλλιεργήσει αυτή τη δεξιότητα στα παιδιά θεμιτό είναι πρώτα να αποσαφηνίσει τον όρο. Παρά τις πολλές ερευνητικές προσπάθειες από το 1950 ως σήμερα, οι επιστήμονες δεν έχουν καταλήξει σε έναν ορισμό που να είναι ευρέως αποδεκτός από την επιστημονική κοινότητα. (Λεωνίδου, 2006). Στη βιβλιογραφία μπορεί κάποιος να συναντήσει πάνω από 60 ορισμούς που αναφέρονται στη δημιουργικότητα (Taylor, 1988). Έτσι, λοιπόν, αναφέροντας κάποιους από αυτούς μπορεί κάποιος να υιοθετήσει την άποψη πως «η δημιουργικότητα είναι μια συνήθεια η οποία γίνεται τρόπος ζωής» (Stenberg, 2012 σελ.3), ή πως «η δημιουργικότητα είναι μια κατάσταση του μυαλού κατά την οποία όλες μας οι νοημοσύνες λειτουργούν παράλληλα» (Batey, 2012 σελ.56) ή ακόμη πως δημιουργικό είναι ότι νέο και χρήσιμο και είναι μία έννοια που δεν περιλαμβάνει μόνο τη σκέψη αλλά συστατικά της επίσης αποτελούν τόσο η όραση όσο και η καινοτομία το νέο. (Lucas, 2001). «Σύμφωνα με την Κωσταρίδου-Ευκλείδη (1989) η δημιουργικότητα συνίσταται στην αναζήτηση λύσεων που διαφοροποιούνται από συμβατότητες έχοντας χαρακτήρα πρωτότυπο, μοναδικό και ιδιαίτερο». Ο ορισμός της δημιουργικότητας σχετίζεται με 4 περιοχές: το άτομο το οποίο δημιουργεί, τη διαδικασία που οδηγεί στην παραγωγή ιδεών, την επιρροή του περιβάλλοντος στη δημιουργία της και τέλος με το προϊόν το οποίο παράγεται από τη δημιουργική δραστηριότητα. (Batey, 2012). Οι Potur και Barkul (2009) υποστήριξαν ότι «η δημιουργική σκέψη, είναι μια γνήσια γνωστική ικανότητα και μία διαδικασία επίλυσης προβλημάτων η οποία εμπλέκει τα άτομα στη διαδικασία να χρησιμοποιούν τη νοημοσύνη τους με έναν τρόπο ο οποίος είναι μοναδικός και κατευθυνόμενος σχετικά με την παραγωγή ενός προϊόντος». (σελ.45).

1.2 Συγκλίνουσα και αποκλίνουσα σκέψη

Η συστηματική μελέτη της έννοιας της δημιουργικότητας, αρχίζει από το 1950 και έπειτα, καθώς μόλις τότε ο Guilford παρατήρησε την έλλειψη ερευνών στο συγκεκριμένο πεδίο. (Λεωνίδου, 2006).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία και όσον αφορά τη δημιουργική σκέψη υπάρχουν δύο βασικά στυλ αυτά της συγκλίνουσας και της αποκλίνουσας σκέψης. « Η συγκλίνουσα σκέψη δίνει κυρίως λύσεις σε προβλήματα που αναφέρονται σε οικείες καταστάσεις και που η λύση τους είναι ήδη γνώριμη στο υποκείμενο και το μόνο που χρειάζεται είναι η ανάκλησή τους .(Potur & Barkul, 2009,σελ.45).

Ο Guilford (όπως αναφέρεται από τους Potur & Barkul, 2009), υποστήριξε ότι «υπάρχει τεράστια σχέση ανάμεσα στην αποκλίνουσα σκέψη και τη δημιουργικότητα καθώς η πρώτη αποτελεί βασικό συστατικό της δεύτερης». Η Κακανά (2011) υποστήριξε ότι «αυτό είναι το είδος της σκέψης είναι η σκέψη που μπορεί να εφεύρει απαντήσεις και λύσεις πρωτότυπες ,απαντήσεις που δεν χρειάζεται να ανακαλέσει ο εγκέφαλος από τις ήδη γνώριμες».(σελ.29) .Η συγκλίνουσα σκέψη είναι απαραίτητη δίοδος πριν το άτομο οδηγηθεί στην αποκλίνουσα.(Craft, 2005). Όταν οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να σκεφτούν διαρκώς τις πεπατημένες οδούς , οι νευρολογικές οδοί τις οποίες έχουν και οι οποίες οδηγούν σε δημιουργικά μονοπάτια, ασθενούν καθώς οι ασφαλείς οδοί είναι πιο οικονομικοί και εύκολοι για τον άνθρωπο. Η επιστημονική κοινότητα έχει ασχοληθεί επίσης με τη δημιουργικότητα και τη διαφοροποίησή της από τη νοημοσύνη.(Lee et al., 1987). Αυτή η διαφοροποίηση έγκειται στο γεγονός ότι όσα άτομα έχουν αυξημένη νοημοσύνη όταν τους θέσεις ένα πρόβλημα μπορούν να βρουν εύκολα τη λύση του αλλά αυτή θα είναι μόνο μία, ενώ όσοι έχουν αυξημένη δημιουργικότητα έχουν την ικανότητα να βρουν πολλές και μοναδικές λύσεις (Stenberg,1999).Από την άλλη υπάρχει η άποψη πως η δημιουργική αντιμετώπιση προβλημάτων και περιστάσεων της ζωής δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο των μεγαλοφυών , αλλά λίγο ή πολύ όλων των ανθρώπων ,ακόμα και των νοητικά καθυστερημένων.(Καψάλης, 1989).

Σύμφωνα με τον ίδιο τα τεστ νοημοσύνης από τα δύο είδη σκέψεων συμπεριλαμβάνουν τη συγκλίνουσα, ενώ ο ίδιος ενώ προσπάθησε δεν κατάφερε να συντάξει ένα τεστ μέτρησης της δημιουργικότητας. Ο Hermann (όπως αναφέρεται από την Craft ,2005) υποστήριξε ότι το αριστερό ημισφαίριο είναι υπεύθυνο για τη συγκλίνουσα σκέψη ενώ το δεξί για την αποκλίνουσα ενώ το αριστερό ημισφαίριο κρατά το δεξί σε εγρήγορση.(σελ.21). Παρόλο που έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για να δημιουργηθεί ένα τεστ μέτρησης της δημιουργικότητας ανάλογο του τεστ νοημοσύνης κάτι τέτοιο δεν

έχει καταστεί εφικτό, καθώς είναι πολλές οι οπτικές από τις οποίες κάποιος ερευνητής μπορεί να δει τον όρο. Έτσι υπάρχουν αυτοί που εστιάζουν στο άτομο και στις ικανότητες του ως προσωπικότητα αλλά και στη νοημοσύνη του, υπάρχουν ακόμη αυτοί που συνδέουν τη δημιουργικότητα με την παθολογία και την απόκλιση των ατόμων από το μέσο όρο του πληθυσμού καθώς και αυτοί που τη συνδέουν με την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων (Furnham, 2007). Ο Stenberg (2012) από την άλλη υποστηρίζει πως «αν είναι να αξιολογήσουμε τη δημιουργικότητα θα πρέπει να την αξιολογήσουμε ως κάτι που κάποιος έχει στην καθημερινότητά του και όχι με σταθμισμένα τεστ».(σελ .3). Η δημιουργικότητα είναι πολυδιάστατη και αποτελείται από πολλά συστατικά όπως η ικανότητα για γνώση, το κίνητρο, οι γνώσεις και το περιβάλλον ως πηγή κινητοποίησης.(Dodds, Smith, & Ward,2002). Επομένως, για να μετρήσει κάποιος αξιόπιστα τη δημιουργικότητα θα πρέπει να χρησιμοποιήσει πολλά τεστ που να καλύπτουν όλες τις εκφάνσεις της. Σε σχετικές έρευνες (Furnham et al,2008) έχει αποδειχτεί πως τα αποτελέσματα των τεστ δημιουργικότητας εξαρτώνται από το ποια έκφανση της δημιουργικότητας προσμετράτε καθώς υπήρχε χαμηλός βαθμός συσχέτισης των αποτελεσμάτων στο ίδιο άτομο όταν ο ορισμός της δημιουργικότητας διέφερε. Έχουν γίνει πολλές ανεπιτυχείς προσπάθειες για να οριστεί ένα πηλίκο δημιουργικότητας ανάλογο με αυτό της νοημοσύνης αλλά κάτι τέτοιο δεν έχει επιτευχθεί καθώς δεν έχει οριστεί επακριβώς το τι πρέπει να αξιολογηθεί. (Furnham, Batey, Anand,& Manfield, 2008). Έτσι ,λοιπόν, υπάρχουν οι ερευνητές που δίνουν έμφαση στην προσωπικότητα του ατόμου και τη συνδέουν με την νοημοσύνη, αυτοί που τη συνδέουν με ασυνήθιστες διαδικασίες στην προσωπικότητα, αυτοί που τη συνδέουν με την ικανότητα επίλυσης προβλήματος κι τέλος αυτοί που δίνουν έμφαση στο ρόλο του περιβάλλοντος.(Furnham et al., 2008)

Σύμφωνα με τον Stenberg,2012 «το να αξιολογείς τη δημιουργικότητα σημαίνει να αξιολογείς τους μαθητές όσο δημιουργούν, εφευρίσκουν, ανακαλύπτουν, φαντάζονται , υποθέτουν ή προβλέπουν». Οι Kaufman and Beghetto (όπως αναφέρεται στο Stenberg 2012) , υποστηρίζουν ότι «υπάρχουν 4 επίπεδα δημιουργικότητας: η μεγάλη αυτή που συναντά κανείς σε προσωπικότητες όπως ο Δαρβίνος, η μικρή της καθημερινής δημιουργικότητας, η μίνι η αυτή που εμπλέκεται με την εκπαιδευτική διαδικασία, και αυτή που μεσολαβεί από τη μικρή έως τη μεγάλη».(σελ .3).

Στην παρούσα εργασία η δημιουργική σκέψη θα οριστεί με τον τρόπο τον οποίο την ορίζει το νέο πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο δηλαδή ως το είδος της σκέψης που οδηγεί σε νέες προσεγγίσεις ,πρωτότυπες ιδέες και προοπτικές, εναλλακτικούς τρόπους κατανόησης και σύλληψης των πραγμάτων. Καθώς αυτό το είδος της σκέψης συνδυάζει τόσο διαίσθηση όσο και λογική οδηγεί στην εύρεση καινοτόμων και πρωτότυπων τρόπων διαχείρισης προβλημάτων τα οποία αρχικά μπορεί να φαίνονται αξεπέραστα. Αυτό όμως που ευλόγως επισημαίνεται στο εν λόγω πρόγραμμα είναι πως από μόνος του ο όρος δημιουργικότητα πρέπει για να είναι ολοκληρωμένος να συνοδεύεται από την κριτική σκέψη αλλά και μεταγνωστικές στρατηγικές. « Η σκέψη συμπεριλαμβάνει κριτικές και δημιουργικές νοητικές διαδικασίες όπως η δημιουργική διαχείριση πληροφοριών και γνώσεων ,η τεκμηριωμένη αξιολόγηση καταστάσεων ,ο αναστοχασμός πάνω σε διαδικασίες σκέψης και η αυτό-αξιολόγηση».

1.3 Χαρακτηριστικά δημιουργικών ατόμων

Τα δημιουργικά άτομα, δίνουν λύση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν με νέες και πρωτότυπες ιδέες και ποτέ δεν απαντούν αυτόματα και μηχανικά. Παραδοσιακά αυτά τα άτομα α) βλέπουν τα προβλήματα από διαφορετική οπτική από ότι οι υπόλοιποι άνθρωποι, β) ρισκάρουν σε αντίθεση με τους υπόλοιπους, γ) έχουν το θάρρος να σηκώσουν το ανάστημά τους προκειμένου να υπερασπιστούν τα πιστεύω τους, δ) ξεπερνούν τα εμπόδια και τις προκλήσεις που συναντούν.(Stenberg,2012).

Έρευνες έχουν σκιαγραφήσει τα κυριότερα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν τα άτομα τα οποία επιδεικνύουν δημιουργική συμπεριφορά και αυτά είναι: αυτά τα άτομα έχουν θετική αυτοεικόνα, δεν τους είναι αρεστό το σχολείο με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί καθώς τους προσφέρει έτοιμη γνώση και θεωρείται ψυχρό. Ακόμη αρέσκονται να γνωρίζουν νέα πράγματα και καταστάσεις ,είναι ανεξάρτητοι και απεχθάνονται τη ρουτίνα.(Ξανθάκου,1998).

Υπάρχουν όμως και έρευνες που αποδεικνύουν μια σχέση της δημιουργικότητας με ψυχικές ασθένειες και έτσι παρόλο που υπάρχουν συσχετίσεις ανάμεσα στα δημιουργικά άτομα και τους ψυχικά ασθενείς η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των ατόμων είναι ψυχικά υγιείς.(Stenberg, 2012). Ο Wender (όπως αναφέρεται από τον Stenberg

,2012), υποστήριξε ότι υπάρχουν υψηλά επίπεδα δημιουργικότητας σε άτομα που διεγνώσθησαν με διπολική διαταραχή και κυκλοθυμία (η κυκλοθυμία είναι μια πιο ήπια μορφή της διπολικής διαταραχής).

Ο Miller (όπως αναφέρεται στο Craft, 2005), διέγινωσε πως τόσο σε άντρες όσο και σε γυναίκες ασθενείς του οι οποίοι υπέστησαν νευρολογική διαταραχή και έχασαν τα λογικά τους υπήρχε μία αύξηση των δημιουργικών τους ικανοτήτων ακόμη και σε εκείνους που δεν είχαν αναπτύξει δημιουργική διάθεση πριν τη νευρολογική διαταραχή.

Φυσικά δεν είναι όλοι οι άντρες, γυναίκες ή παιδιά ιδιοφυίες αλλά ο καθένας μπορεί να βγάλει το μέγιστο των δυνατοτήτων του εκτελώντας συγκεκριμένες ασκήσεις και φυσικά ευρισκόμενος στο κατάλληλο περιβάλλον. (Craft, 2005). Ο Vygotsky (όπως αναφέρεται στον Day, 2007) θεωρεί «τη δημιουργικότητα τη χαρά ενός αγνώστου μέλλοντος, μια άλλη όψη των αισθήσεων» και τη συνδέει με τη φαντασία καθώς η φαντασία και η δημιουργικότητα τρέφουν η μία την άλλη ενώ η γοητευτική διάθεση και τα πλούσια αισθητηριακά ερεθίσματα ενεργοποιούν τη φαντασία.

Η έρευνα έχει δείξει ότι δεν υπάρχει γενετική προδιάθεση που να καθορίζει τις επιδόσεις ανδρών και γυναικών σε τεστ δημιουργικότητας αλλά οι λόγοι που θέλουν τις γυναίκες να έχουν ένα μικρό ρόλο παρουσίας σε θετικής κατεύθυνσης επαγγέλματα εξηγείται βάσει των πολιτιστικών αξιών, στερεοτύπων και διαδικασιών κοινωνικοποίησης. (Potur & Barkul, 2009).

1.4 Προϋποθέσεις ανάπτυξης της δημιουργικότητας στο σχολείο

Μελετώντας τη βιβλιογραφία μπορεί κάποιος να καταλήξει στο συμπέρασμα πως 4 είναι οι παράγοντες που καθορίζουν εάν και σε ποιο βαθμό θα αναπτυχθεί η δημιουργικότητα στην σχολική τάξη και αυτοί είναι: το κατάλληλο περιβάλλον, το κατάλληλο εκπαιδευτικό σύστημα, ο εκπαιδευτικός και η μέθοδος διδασκαλίας που χρησιμοποιεί, και τεχνικές όπως το παιχνίδι, το θέατρο, οι τέχνες.

Για να θεωρηθεί πως στα νηπιαγωγεία πρέπει να εφαρμοστούν κατάλληλα προγράμματα ανάπτυξης της δημιουργικότητας πρέπει να γίνει αποδεκτή η άποψη πως η δημιουργικότητα καλλιεργείται. Το αν η δημιουργικότητα καλλιεργείται είναι ένα

βασικό ερώτημα και οι απόψεις διίστανται. (Κακανά,2011). Η δημιουργικότητα μπορεί να διδαχθεί και ως εκ τούτου μπορεί να γίνει αντικείμενο μάθησης στο σχολείο (Torrance & Myers,1970).Υπάρχει η άποψη πως τα παιδιά είναι από τη φύση τους δημιουργικά (Day,2007) ενώ η Μέλλου(1996a), από την άλλη έρχεται να προσθέσει ότι« η δημιουργική και κριτική σκέψη καλλιεργείται όταν τα παιδιά ερευνούν ένα θέμα επιστημονικά, οργανωμένα και ανακαλύπτουν ότι δεν υπάρχει μόνο μία άποψη ή λύση σε ένα πρόβλημα, αλλά πολλές» (σελ. 32). Ο Howe (όπως αναφέρεται από την Κακανά, 2011) υποστήριξε ότι « η δημιουργική σκέψη καλλιεργείται με κατάλληλες μεθόδους όταν βρεθεί στο κατάλληλο εκπαιδευτικό σύστημα» (σελ.29).

Ακόμη υπάρχουν οι ερευνητές που συνδέουν την ανάπτυξη της δημιουργικότητας με το περιβάλλον και το ρόλο που αυτό διαδραματίζει στην ανάδειξή της (Furnham & al, 2008). Ένα υποστηρικτικό και με βοήθεια από τους συνομηλίκους περιβάλλον μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό όσον αφορά την καλλιέργεια της δημιουργικότητας. (Lou et al,2012). Ένας σημαντικότερος παράγοντας είναι ο τρόπος που εκπαιδεύονται τα μικρά παιδιά γιατί αυτός ο τρόπος εάν είναι κατάλληλος μπορεί να εμφανίσει στην επιφάνεια τις δημιουργικές ικανότητες των παιδιών ενώ εάν δεν είναι κατάλληλος προφανώς θα τις αποκρύψει (Similansky, 1990, Cornelius & Casler, 1991, Mellou, 1996b).

Στο σημείο αυτό θεωρείται δόκιμα να απαντηθεί το ερώτημα ποια περιβάλλοντα ευνοούν τη δημιουργικότητα περισσότερο από τα άλλα. Τα περιβάλλοντα που προσφέρουν πλούσιες ευκαιρίες για εξερεύνηση ανατρέφουν τη δημιουργικότητα. (Day,2007). Αν και πολύ συχνά η έννοια αυτή απαντάται στις δημιουργικές τέχνες, η δημιουργικότητα μπορεί να εκφραστεί σε κάθε μάθημα στο σχολείο ή σε κάθε πλευρά της ζωής» (Μέλλου, 2012).

Εκτός όμως από το περιβάλλον καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικής ικανότητας των μαθητών διαδραματίζει ο εκπαιδευτικός. Υπάρχουν πολλές προϋποθέσεις προκειμένου να επιτευχθεί η σχολική επιτυχία όμως η μεγαλύτερη παράμετρος είναι ο δάσκαλος . «Αν μελετήσει κανείς τα νέα αναλυτικά προγράμματα της προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης, θα διαπιστώσει ότι οι απαιτήσεις στις οποίες οφείλουν να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί γίνονται πολλαπλάσιες και πολύπλευρες.

Αυτό απαιτεί από τη μεριά των εκπαιδευτικών ειδικές ικανότητες υψηλού επιπέδου και θα πρέπει να δούμε κατά πόσο το μέχρι σήμερα μοντέλο εκπαίδευσης του κάθε Παιδαγωγικού Τμήματος παρέχει αυτές τις απαιτούμενες ικανότητες» (Πανταζής & Σακελλαρίου, 2008, σελ40)

Η δημιουργική διδασκαλία απαιτεί ευέλικτες και κατάλληλες τεχνικές έτσι ώστε η τάξη να είναι ευχάριστη και δημιουργική. (Lou et al 2012). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού που χρησιμοποιεί δημιουργικές μεθόδους διδασκαλίας είναι εμπνευστής ,καθοδηγητής και κοινωνός της γνώσης. Η δημιουργική διδασκαλία ενθαρρύνει τους μαθητές να ανακαλύπτουν και να καινοτομούν. Στον νέο οδηγό σπουδών του 2011 γίνεται αναφορά στον υποστηρικτικό ρόλο που πρέπει να υιοθετούν οι δάσκαλοι καθώς και στον σημαντικό ρόλο που παίζουν τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι συνομήλικοι στην συν-οικοδόμηση της γνώσης (σελ.14 -15). « Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αντιμετωπίζει τα παιδιά ως ικανά και δημιουργικά και να τους δίνουν την ευκαιρία να αναδείξουν όλες τους τις βασικές ικανότητες (σελ.24). Ο δάσκαλος πρέπει να ρίξει βάρος στην προσπάθειά του να ικανοποιήσει και να δραστηριοποιήσει τους μαθητές του ώστε να κατακτήσουν τις γνώσεις και τις αξίες με προσωπική , δημιουργική και ευεργετική συμμετοχή. (Παπάς ,1987).

Σημαντικότατο ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας διαδραματίζει και το παιχνίδι. « Μέσα στο ασφαλές και ευέλικτο πλαίσιο που παρέχει το παιχνίδι, δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά πέραν όλων των άλλων και να αυτοσχεδιάσουν και να δημιουργήσουν. (Νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο, σελ .16). Οι εκπαιδευτικοί με τη σειρά τους αποδέχονται το σημαντικότερο ρόλο του παιχνιδιού όταν δεν επιτρέπουν την ενασχόληση των παιδιών με επαναλαμβανόμενα και στερεότυπα παιχνίδια αλλά όταν ωθούν τα παιδιά με την κατάλληλη παρέμβαση να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να παίξουν δημιουργικά. Στο νέο πρόγραμμα σπουδών αναφέρεται πως το παιχνίδι είναι μία πολύ σημαντική δίοδος ανάπτυξης της δημιουργικότητας καθώς τις γνώσεις που ήδη κατέχουν τα παιδιά μπορούν να τις επαναχρησιμοποιήσουν σε νέο ανώτερο επίπεδο, σε νέες καταστάσεις.

Οι Harrington & Block (όπως αναφέρεται από τους Westby & Dawson, 1995) υποστήριζαν πως ένα υποστηρικτικό περιβάλλον είναι σημαντικό στην γένεση της

δημιουργικότητας ενώ οι εκπαιδευτικοί εξοντώνουν τη δημιουργική συμπεριφορά (σελ.3).

Στο χώρο του νηπιαγωγείου όπως δείχνουν οι έρευνες και παρόλο που οι ευκαιρίες για ανάπτυξη της δημιουργικότητας είναι άπειρες ωστόσο οι έλληνες νηπιαγωγοί επιμένουν σε πατροπαράδοτους τρόπους διδασκαλίας και δεν δίνουν ευκαιρίες για δημιουργικούς τρόπους μάθησης.(Κακανά,2011). Προκειμένου ένας δάσκαλος να υιοθετεί δημιουργικούς τρόπους διδασκαλίας θα πρέπει ο ίδιος να είναι δημιουργικός ως άνθρωπος για αυτό ο ίδιος θα πρέπει να διδαχθεί πώς να επικεντρώνει στο πρόσωπο του μαθητή καθώς και να επιβραβεύει τις αυθόρμητες, πρωτότυπες και δημιουργικές ιδέες.(Χρυσοστομίδης & Χρυσοστομίδου,2011). Το δραματικό παιχνίδι είναι εξαιρετικά σημαντικό για την ανάπτυξη των παιδιών, καθώς μέσω αυτού τα παιδιά αναπτύσσουν τη φαντασία τους ,μαθαίνουν να συνεργάζονται και αναπτύσσει την αυτοπεποίθηση των παιδιών στο πόσο δημιουργικά μπορεί να είναι.(Μιχαλοπούλου,2011).

Σύμφωνα με τη Μέλλου (2012) ,τα παιδιά μέσα από τα projects παίζουν θεατρικά παιχνίδια(σελ.32). Μέσα από το θεατρικό παιχνίδι συμβαίνουν δύο τινά από τη μία υπάρχει η αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους αλλά και με τον νηπιαγωγό και από την άλλη τα παιδιά μεταμορφώνονται υποδύονται κάτι άλλο από αυτό που είναι στην πραγματικότητα και τα δύο αυτά συστατικά αποτελούν βασικά στοιχεία της δημιουργικότητας.

1.5 Ο όρος δημιουργικότητα στα αναλυτικά προγράμματα

Το ΔΕΠΠΣ του 2002 προσδιορίζει τις κατευθύνσεις των προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων για το παιδί του νηπιαγωγείου και ορίζει μία εξ αυτών τη *Δημιουργία και Εκφραση* όπου περιλαμβάνονται τα Εικαστικά, η Δραματική Τέχνη, η Μουσική και η Φυσική Αγωγή. Το ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ του 2002, φαίνεται να υιοθετεί αυτές τις απόψεις περί ανάπτυξης της δημιουργικότητας καθώς βάζει το παιδί στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας και αφορίζει την απομνημόνευση και τις εξαντλητικές επαναληπτικές εργασίες και οποιαδήποτε πρακτική δεν έχει ενδιαφέρον και νόημα για το παιδί .Σύμφωνα με το εν λόγω πρόγραμμα ενώ αυτά τα προγράμματα από τη μία έχουν τα δικά τους διακριτά όρια, από την άλλη επιτελούν κοινούς στόχους όπως η αφύπνιση

της περιέργειας, η κινητοποίηση της φαντασίας και η καλλιέργεια της δημιουργικότητας.(σελ. 5) Όλα αυτά τα προγράμματα μπορούν να οδηγήσουν το μαθητή, με τον κατάλληλο χειρισμό από τον εκπαιδευτικό στη δημιουργία δικών τους έργων.

Ο όρος δημιουργία αναφέρεται ακόμη και στην κατεύθυνση παιδί και πληροφορική όπου ως στόχος τίθεται το ότι τα παιδιά πρέπει να γνωρίσουν τον υπολογιστή ως εργαλείο δημιουργίας πάντα στο πλαίσιο της καθημερινότητας και ποτέ ως εργαλείο διδασκαλίας.

Πιο αναλυτικά ως ικανότητες που επιδιώκεται να αναπτυχθούν αναφέρεται πως πρέπει μέσω του δραματικού παιχνιδιού τα παιδιά να αναπτύσσουν τη δημιουργικότητά τους δοκιμάζοντας υλικά και δουλεύοντας σε ομάδες.

Στο συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα προτείνονται ως καταλληλότερα μεθοδολογικά εργαλεία τα σχέδια εργασίας τα οποία είναι έρευνες θεμάτων που ξεκινούν από τα παιδιά. Η μέθοδος project βασίζεται στο αξίωμα ότι τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα όταν το ενδιαφέρον τους είναι πλήρως ενεργοποιημένο και επικεντρωμένο. «Μέσα από τα project καλλιεργείται η δημιουργική σκέψη με στόχο την παροχή όχι έτοιμων λύσεων και αποτελεσμάτων , αλλά στην καλλιέργεια της ικανότητας των νηπίων να μαθαίνουν να προσεγγίζουν αυτόνομα και με κριτική σκέψη τη γνώση» (Μέλλου, 2012,σελ.29).

Η έρευνα που αναλαμβάνεται σε ένα project, απαιτεί την εφαρμογή ποικίλων πνευματικών, ακαδημαϊκών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Ανάλογα με το επίπεδο των δεξιοτήτων τις οποίες διαθέτουν τα παιδιά που συμμετέχουν, η εργασία πρέπει να συμπεριλαμβάνει συζήτηση εμπειριών σχετικών με το θέμα, δημιουργία μοντέλων, διάβασμα, σύνθεση ιστοριών, ενασχόληση με το δραματικό παιχνίδι και τις καλές τέχνες.(Katz , 2004). Σύμφωνα με την Craft (2005), η μεθοδολογία στην τάξη είναι ένας σημαντικότερος παράγοντας που διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Και προτείνει ως κατάλληλη προσέγγιση την παιδοκεντρική προσέγγιση όπου τα παιδιά συν-δημιουργούν τόσο μεταξύ τους όσο και με τους εκπαιδευτικούς.

Στον οδηγό νηπιαγωγού ο όρος δημιουργικότητα είναι εμφανής ακόμη από τον τίτλο του βιβλίου όπου αναφέρεται ως «*Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί- Δημιουργικά περιβάλλοντα Μάθησης*». Ένας από τους σκοπούς του οδηγού είναι οι

εκπαιδευτικοί να αποκτήσουν τα κατάλληλα εφόδια ώστε να πραγματοποιούν δημιουργικές δραστηριότητες (σελ. 11).

Στον Οδηγό Νηπιαγωγού 2006 ολόκληρο το κεφάλαιο 11 ονομάζεται *:Δημιουργία-Έκφραση : ενθαρρύνοντας τη δημιουργικότητα και τη φαντασία*. Πιο συγκεκριμένα στην ενότητα τέχνες αναφέρεται πως για να είναι επιτυχείς οι δραστηριότητες σε αυτή την ενότητα πρέπει να διεγείρουν το ενδιαφέρον, να προωθούν τη δημιουργική και κριτική ικανότητα και να καλλιεργούν την αισθητική αντίληψη. Προκειμένου να προκληθεί το ενδιαφέρον των παιδιών για δημιουργία είναι σημαντικότατος ο ρόλος του εκπαιδευτικού (Βαφέα, 2002, Κυνηγού –Φλάμπουρα(1993), στον Οδηγό Νηπιαγωγού, 2006).

Αυτό που διαφοροποιεί τον οδηγό νηπιαγωγού από τα άλλα επίσημα προγράμματα σπουδών είναι πως αφιερώνει ολόκληρη παράγραφο στο τι δεν είναι δημιουργικό. Συγκεκριμένα αναφέρεται «τα φύλλα εργασίας, τα περιγράμματα εικόνων, η αντιγραφή μοτίβων και οι ομοιόμορφες χειροτεχνίες δεν προάγουν τη δημιουργικότητα, καταστέλλουν κάθε δημιουργική διάθεση και ενδέχεται να μειώσει την αυτό-εικόνα τους, γιατί αν κάποιο παιδί δεν καταφέρει να ακολουθήσει τις οδηγίες αποθαρρύνεται και τα παρατά» (σελ.292).

Ένα καθοριστικό στοιχείο είναι η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός ο οποίος πρέπει να υποστηρίζει, να ενθαρρύνει και να προτρέπει. Η δημιουργικότητα ακόμη αναπτύσσεται στις δραματικές τέχνες και πιο συγκεκριμένα στη μουσική όπου όπως και τα υπόλοιπα μέσα δημιουργικής έκφρασης δίνουν στα παιδιά ευκαιρίες να αντιληφθούν την ομορφιά που υπάρχει στη ζωή μας.(Dodge & Colker, στον Οδηγό Νηπιαγωγού, 2006).

Ακόμη στο ίδιο πρόγραμμα σπουδών γίνεται αναφορά στη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ως εργαλείο που έχει τη δυνατότητα να διευρύνει τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες των μικρών παιδιών προσδίδοντας νέα διάσταση στις αναπτυσσόμενες δραστηριότητες και ενισχύοντας τη δυναμική του διερευνητικού-δημιουργικού τους παιχνιδιού. Αν ο εκπαιδευτικός είναι καταρτισμένος και έχει οργανώσει κατάλληλα το περιβάλλον μπορεί ο υπολογιστής να γίνει ένα εργαλείο ανάπτυξης της δημιουργικότητας.(Siraj, Blatchford & Whitebread, 2003).

Τέλος αναφορά γίνεται στο ότι το αυξημένο ωράριο του ολοήμερου νηπιαγωγείου προσφέρει αυξημένες δυνατότητες για την ανάπτυξη δημιουργικών δραστηριοτήτων.(σελ373). Είναι πάρα πολύ σημαντικό τα αναλυτικά προγράμματα να ανασυνταχθούν εκ νέου και να δοθεί πάρα πολύ μεγάλη βάση στο περιεχόμενό τους το οποίο πρέπει να στοχεύει στο να δίνει ευκαιρίες στους εκπαιδευόμενους για συνεργασία σε ομάδες, λήψη πρωτοβουλιών, αυτοπροσδιορισμό και φυσικά *δημιουργικότητα*. Πρέπει το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος να αναδομηθεί με βάση απόψεις για θέματα και προβλήματα όπως τα εικαστικά και η δημιουργικότητα(Πανταζής & Σακελλαρίου,2008, σελ.53).

Το σχολικό έτος 2001-2002 συγκροτήθηκε με πρόταση του προέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου αλλά και τον επιστημονικά υπεύθυνο του Ινστιτούτου, η ευέλικτη ζώνη που είχε ως σκοπό « να αντισταθμίσει την ανελαστικότητα, τις μονομέρειες και τον πολυκερματισμό του παραδοσιακού σχολείου με διαθεματικές προσεγγίσεις που ευνοούν τον πειραματισμό, τη διαφοροποίηση, τη δημιουργικότητα, την πρωτοβουλία και τη φαντασία μαθητών και εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με έρευνες τα ολοήμερα σχολεία δεν έδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα όσον αφορά τις δυνατότητες για δημιουργική μάθηση καθώς χρησιμοποίησε στη μεθοδολογία του τον συγκλίνοντα τρόπο σκέψης.(Λυκεσός, κ.α.,2003).

Ο οδηγός νηπιαγωγού του 2006 ακόμη και στον τίτλο του αναφέρει πως μιλά για εκπαιδευτικούς σχεδιασμούς και δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης. «Σκοπός του βιβλίου είναι οι εκπαιδευτικοί να αποκτήσουν εφόδια για το σχεδιασμό δημιουργικών δραστηριοτήτων. Ακόμη τους δίνονται οδηγίες προκειμένου να σχεδιάσουν ένα περιβάλλον στο οποίο καλλιεργούν τη δημιουργικότητα και την αυτονομία τους.

Στον οδηγό εκπαιδευτικού 2011 δεν γίνεται αναφορά στον όρο δημιουργικότητα αλλά στην εισαγωγή του αναφέρεται πως « η χρήση του πρέπει να γίνεται συμπληρωματικά με τον οδηγό σπουδών του 2006 σε θέματα που αφορούν τις σύγχρονες τάσεις στην προσχολική αγωγή, τις παιδαγωγικές και διδακτικές προσεγγίσεις αλλά και το ρόλο του παιχνιδιού» συστατικά απαραίτητα για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Ακόμη γίνεται αναφορά στις ομαδικές δραστηριότητες που ευνοούν την ανάπτυξη της δημιουργικότητας.(σελ.13).

Το πρόγραμμα σπουδών νηπιαγωγείου του 2011 διαφοροποιείται ως προς το ότι εντάσσει ως βασικό κομμάτι του την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων που δεν προϋπήρχαν στα άλλα παλαιότερα προγράμματα μία εκ των οποίων είναι η ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Η κριτική σκέψη είναι μία γνωστική στάση και ικανότητα που απαιτεί τη χρήση ποικιλίας γνωστικών λειτουργιών , οι οποίες χρησιμοποιούνται μεμονωμένα ή κατά ποικίλους συνδυασμούς ανάλογα με την περίπτωση.(Ματσαγγούρας,1994). « Στο περιεχόμενο του νέου προγράμματος προωθείται η ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων όπως αυτές ορίζονται από τις σύγχρονες κοινωνικές, τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές και εξελίξεις (σελ .6).

Το νέο αναλυτικό κάνει αναφορά στον όρο δημιουργικότητα και στις 8 ενότητες που περιλαμβάνει. Πιο αναλυτικά όσον αφορά την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη συνδέει το δράμα με τη δημιουργική σκέψη, στις φυσικές επιστήμες αναφέρει ρητά πως αυτές πρέπει να ενεργοποιούν τη σκέψη και τη δημιουργικότητα, οι ΤΠΕ με τη σειρά τους αναφέρονται ως εργαλείο έκφρασης και δημιουργίας και στον τομέα της γλώσσας γίνεται μνεία στο έργο του εκπαιδευτικού και στο στόχο να σχεδιάζει δραστηριότητες οι οποίες καλλιεργούν την εν λόγω ικανότητα. Αλλάζοντας τομέα και προχωρώντας σε αυτόν της φυσικής αγωγής αναφέρεται πως δεν υπάρχει λόγος να διδάσκεται το συγκεκριμένο αντικείμενο παρά μόνο εάν το περιεχόμενο της διδασκαλίας του προάγει τη δημιουργικότητα και αναπτύσσει τη φαντασία. Η αξιολόγηση του νηπίου στη φυσική αγωγή αποβλέπει στην αξιολόγηση της δημιουργικής φαντασίας. Και τέλος όσον αφορά τις τέχνες τα εικαστικά αποτελούν τα επικοινωνιακά μέσα που απελευθερώνουν δημιουργικές δυνάμεις.

1.6 Μεθοδολογία ανάπτυξης της δημιουργικότητας

Εάν αλλάξει το περιεχόμενο εκπαίδευσης προκειμένου να εξυπηρετεί τους σκοπούς της δημιουργικής διδασκαλίας θα πρέπει να αλλάξει και η μεθοδολογία. Ιδιαίτερη αξία έχουν οι μέθοδοι της διδασκαλίας κατά ομάδες, των διαδικασιών προσανατολισμένων σε σχέδια προγραμμάτων, τα παιχνίδια ρόλων και οι μικροδιδασκαλίες.(Πανταζής & Σακελλαρίου,2008, σελ.53-54). Η μέθοδος project βασίζεται στο αξίωμα ότι τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα όταν το ενδιαφέρον τους είναι πλήρως ενεργοποιημένο και επικεντρωμένο.

Ένα project αποτελεί μια εκτεταμένη μελέτη, μια σε βάθος έρευνα ενός θέματος που συνήθως αναλαμβάνει μια ολόκληρη τάξη, σπανιότερα μια μικρή ομάδα μέσα στην τάξη και περιστασιακά ένα μεμονωμένο παιδί. Ακόμα κι όταν ένα project το αναλαμβάνει ολόκληρη η τάξη, τα παιδιά συνήθως δουλεύουν σε μικρές ομάδες και ατομικά, ασχολούμενα με συγκεκριμένες θεματικές ενότητες που σχετίζονται με το ευρύτερο υπό μελέτη θέμα. Με την εργασία τα παιδιά εμπλέκονται σε έρευνες πάνω σε διάφορες πτυχές του θέματος. Η έρευνα που αναλαμβάνεται σε ένα project, απαιτεί την εφαρμογή ποικίλων πνευματικών, ακαδημαϊκών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Ανάλογα με το επίπεδο των δεξιοτήτων τις οποίες διαθέτουν τα παιδιά που συμμετέχουν, η εργασία πρέπει να συμπεριλαμβάνει συζήτηση εμπειριών σχετικών με το θέμα, δημιουργία μοντέλων, διάβασμα, σύνθεση ιστοριών, ενασχόληση με το δραματικό παιχνίδι και τις καλές τέχνες. (Katz , 2004). Η μεθοδολογία στην τάξη είναι ένας σημαντικότερος παράγοντας που διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και προτείνει ως κατάλληλη προσέγγιση την παιδοκεντρική προσέγγιση όπου τα παιδιά συν-δημιουργούν τόσο μεταξύ τους όσο και με τους εκπαιδευτικούς. (Craft, 2005). Οι ομαδοκεντρικές διδασκαλίες επιφέρουν θετικά αποτελέσματα τόσο στη σχολική μάθηση όσο και στη γενικότερη ανάπτυξη του παιδιού, ιδίως στους τομείς της κοινωνικής και της γνωστικής ανάπτυξης. (Ματσαγγούρας, 2002)

Τα σχέδια εργασίας είναι ένας ακόμη τρόπος ανάπτυξης της δημιουργικότητας, όπως και τα παιχνίδια με ρόλους και παιχνίδια σχεδιασμού. «τα αποτελέσματα που προκύπτουν από το πλέγμα των διαπροσωπικών σχέσεων και διαδικασιών είναι σημαντικά από εκπαιδευτική άποψη, επειδή συμβάλλουν στην ωρίμανση των ατομικών ικανοτήτων για αυτενέργεια, πρωτοβουλία και δημιουργικότητα. (Γερμανός, 2002) όπως αναφέρεται στον οδηγό νηπιαγωγού. Στο νέο αναλυτικό του 2011, προτείνονται ως κατάλληλα μεθοδολογικά εργαλεία οι διερευνήσεις που αποτελούν τη μορφή ενός σχεδίου εργασίας. Πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν τις διερευνήσεις των παιδιών όταν οι ερωτήσεις οι οποίες τους θέτουν ενεργοποιούν τόσο τη δημιουργική σκέψη όσο και τη φαντασία των παιδιών (σελ.34).

Τα παιχνίδια ρόλων αναφέρονται και στον οδηγό νηπιαγωγού του 2006, ως βασικό συστατικό του Reggio Emilia, καθώς προσφέρονται για την ενίσχυση της

δημιουργικότητας των παιδιών. « Για να προωθηθεί το παιχνίδι των παιδιών , η εκπαιδευτικός διαμορφώνει ένα λειτουργικό και ενδιαφέρον για τα παιδιά μαθησιακό περιβάλλον, εξοπλισμένο με αντικείμενα, ποικίλα υλικά, και πληροφοριακά στοιχεία που προκαλούν τα παιδιά να το εξερευνήσουν και συμμετέχει η ίδια στο παιχνίδι τους θέτοντάς τους ερωτήσεις και ενθαρρύνοντάς τα να σκεφτούν.(σελ.26).

Το ΔΕΙΠΠΣ-ΑΠΣ βασίστηκε σε αναπτυξιακά κατάλληλες παιδαγωγικές πρακτικές οι οποίες απελευθερώνουν τη δημιουργικότητα των παιδιών. Για να αποβεί μια δραστηριότητα στο σχολείο δημιουργική υπάρχουν 4 στρατηγικές το λεγόμενο ATDE πρόγραμμα τα αρχικά του οποίου σηματοδοτούν και του περιεχόμενό του: Asking:(ρωτώντας):οι εκπαιδευτικοί σχεδιάζουν σενάρια ερωτήσεων προκειμένου να οδηγήσουν τους μαθητές στη διαδικασία να σκεφτούν. Thinking:(μπαίνοντας στη διαδικασία της σκέψης): δίνεται χρόνος στους μαθητές να συνεργαστούν και να ανταλλάξουν απόψεις. Doing :(κάνοντας): οι μαθητές καλούνται να αναλάβουν δράσεις και να ψάξουν λύσεις. Evaluating :(αξιολογώντας): οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί δουλεύουν μαζί μαθαίνουν να σέβονται ο ένας τον άλλο και αξιολογούν από κοινού τις πρακτικές που έχουν χρησιμοποιήσει. (Lou, Chen, Tsai, Tseng & Smith,2012, σελ.779).

Και ο οδηγός νηπιαγωγού αναφέρει (σελ.33) πως ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει ως καθημερινή του ρουτίνα την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στο σχολείο και συγκεκριμένα να εξετάζει αν υπήρχε αλληλεπίδραση των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και αν υπήρχε κινητοποίηση.

Έπειτα από έρευνα διαπιστώθηκε πως οι εκπαιδευτικές διαδικασίες που εμπλέκονται στη δημιουργική διδασκαλία είναι η ενεργός συμμετοχή, η ενίσχυση από το δάσκαλο, η ομαδική δουλειά και η αλληλεπίδραση στην ομάδα.(Lou et al, 2012).

Ο Torrance(όπως αναφέρεται στο Κακανά, 2011), προτείνει πως προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα των παιδιών, πρέπει να ενισχύσουν το περιβάλλον, να είναι αυτό ευχάριστο και δημιουργικό να δίνουν στα παιδιά πρωτοβουλίες ,κίνητρα, να εντάξουν το παιχνίδι και να δίνονται στα παιδιά ευκαιρίες προκειμένου να αναπτύσσεται η κριτική τους σκέψη.(σελ. 30). Άλλωστε οι εκπαιδευτικοί που λειτουργούν ως ισότιμα μέλη της ομάδας την ώρα που τα παιδιά παίζουν αφενός

ενισχύουν τη σημαντικότητα της ομάδας και αφετέρου ενισχύουν το πολύ σημαντικό κομμάτι της αυτοεκτίμησης των παιδιών στις δυνατότητές τους να είναι δημιουργικά και να ανακαλύπτουν.(Μιχαλοπούλου,2011,σελ:218).

Οι εκπαιδευτικοί που έχουν την ειδικότητα και αφιερώνουν χρόνο για να συμμετέχουν στο παιχνίδι των παιδιών ως ισότιμα μέλη, έτσι ώστε να ενισχύουν την συνεργασία και την ομάδα, δίνουν αξία στο παιχνίδι και αναπτύσσουν την αυτοεκτίμηση των παιδιών όσον αφορά την ικανότητά τους να ανακαλύπτουν και να δημιουργούν.(Μιχαλοπούλου,2011,σελ.221)

Πολύ σημαντικό επίσης είναι οι εκπαιδευτικοί να φέρνουν σε επαφή τα παιδιά με το διαφορετικό, το άγνωστο. Όταν τα παιδιά έχουν το χρόνο να σκεφτούν και να φιλοσοφήσουν , μπαίνουν στη διαδικασία να αιτιολογήσουν τις απόψεις τους το ένα στο άλλο και πιθανώς να δημιουργήσουν κάτι νέο και αναπάντεχο.(Paz, Bayon, Martinez, Quicíos, 2011, σελ. 199)

1.7 Τεχνικές εφαρμογής προγραμμάτων δημιουργικότητας σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα

Εάν κάποιος διδάσκει ιστορία μπορεί να θέσει ως ερώτημα για προβληματισμό είναι πως μπορούμε να διδαχθούμε από τα λάθη του παρελθόντος και τι θα γινόταν εάν .Είναι η ερώτηση που χρησιμοποιείται στις τάξεις καθώς και σε πειραματικές καταστάσεις, προκειμένου να ευνοήσουν την εμφάνιση απρόσμενων ιδεών, σκέψεων και εκφράσεων. Οι απρόσμενες ερωτήσεις στην τάξη προκαλούν το ενδιαφέρον και προάγουν την δημιουργικότητα.(Elisondo R et al, 2013; Beghetto, 2013b).Επειδή όμως αυτές οι ερωτήσεις δεν βαθμολογούνται δεν χρησιμοποιούνται στην τάξη. Στον τομέα των επιστημών μπορεί κάποιος να φτιάξει ένα πείραμα στη λογοτεχνία μπορεί κάποιος να αλλάξει το τέλος της ιστορίας στις ξένες γλώσσες μπορεί κάποιος να εφεύρει φανταστικούς διαλόγους με ανθρώπους από άλλες χώρες.

Στον νέο οδηγό σπουδών του 2011 αναφέρεται πως το παραμύθι μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα πλαίσια μιας οργανωμένης δραστηριότητας και τα παιδιά μπορούν να προτείνουν εναλλακτικές λύσεις όσον αφορά την πλοκή του έργου γεγονός που σύμφωνα με τα ανωτέρω προάγει τη δημιουργικότητα.

Πολύ σημαντικός είναι και ο ρόλος του δραματικού παιχνιδιού στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας.(Μιχαλοπούλου,2011, σελ.218,). Το δραματικό παιχνίδι είναι εξαιρετικά σημαντικό για την ανάπτυξη των παιδιών, καθώς μέσω αυτού τα παιδιά αναπτύσσουν τη φαντασία τους ,μαθαίνουν να συνεργάζονται και αναπτύσσει την αυτοπεποίθηση των παιδιών στο πόσο δημιουργικά μπορεί να είναι.

Τα αποτελέσματα του δραματικού παιχνιδιού όσον αφορά την ανάπτυξη της δημιουργικότητας εξαρτώνται σε τεράστιο βαθμό από το στυλ της αλληλεπίδρασης που υιοθετεί ο εκπαιδευτικός.

1.8 Σχέση διδασκαλίας συγκεκριμένων γνωστικών περιοχών με την ανάπτυξη της δημιουργικότητας

Τα ευρήματα 8 μελετών καταδεικνύουν ότι υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στη μελέτη των τεχνών και στην επίδοση ενός ατόμου στον τομέα της δημιουργικότητας. Η έρευνα του Burton δείχνει ότι οι μαθητές που παρακολουθούσαν το μάθημα των εικαστικών έπειτα από δική τους επιλογή, είναι και οι πιο δημιουργικοί μαθητές. Πιθανές εξηγήσεις για αυτό το συμπέρασμα είναι πως όσοι επιλέγουν το μάθημα των εικαστικών ίσως παρακολουθούν καλύτερα σχολεία ή έχουν πιο δημιουργικούς δασκάλους.(Moga, Burger, Hetlan & Winner, 2000). «Η δημιουργικότητα εκδηλώνεται συνήθως σε τομείς όπως η μουσική η ζωγραφική η γλυπτική η αρχιτεκτονική ο λόγος και το θέατρο. Αυτό κάνει τους ανθρώπους να πιστεύουν πως μόνο σε αυτούς τους τομείς είναι δυνατή ανάπτυξή της ενώ μπορεί κάλλιστα να εκφραστεί μέσω αφηρημένων προϊόντων».(Λεωνίδου,2006).

Ο Enfland (όπως αναφέρεται από τους Τσιλιμένη & Μαγουλιώτη 2011), υποστηρίζει ότι «τα εικαστικά συμβάλλουν στην όλη ανάπτυξη του εγκεφάλου, χάρη στις γνωστικές ικανότητες που αναπτύσσονται μέσα από τις προσπάθειες του ατόμου να δημιουργήσει, να κατανοήσει και να ερμηνεύσει τον κόσμο»(σελ.212.).«Πρέπει να γίνουν περισσότερες έρευνες στις οποίες να ερευνώνται οι επιπτώσεις της διδασκαλίας των τεχνών πιο μακροπρόθεσμα καθώς και οι πιθανές επιπτώσεις αυτού του μαθήματος σε άλλες γνωστικές περιοχές» (Moga et al, 2000 σελ.103).Οι τέχνες είναι πιθανές οπουδήποτε(Day,2007). Τα Steiner junior schools, νιώθοντας πως η ζωή και οι τέχνες

πρέπει να είναι αναπόσπαστες έχουν υιοθετήσει τις τέχνες στην τάξη. Στο Reggio Emilia σκέφτονται πως οι ειδικά διαμορφωμένοι χώροι διευκολύνουν τη διδασκαλία των τεχνών και κατά επέκταση της δημιουργικότητας. Στο ίδιο σχολείο και προκειμένου να ενθαρρύνουν τα παιδιά να σκεφτούν με τα χέρια τους σε κάθε τάξη υπάρχει ατελιέ με αληθινό εξοπλισμό που είναι θελκτικός για τα παιδιά. Γιατί μέσω των τεχνών μέσω δηλαδή της καλλιτεχνικής αναζήτησης ενθαρρύνονται τα παιδιά να γνωρίζουν πράγματα από πολλές όψεις, καθώς τα παιδιά έρχονται σε επαφή με άγνωστες προκλήσεις και παράγουν κάτι νέο. Ο Vygotsky (όπως αναφέρεται στο Μαγουλιώτης 2011) ,παρουσιάζει την τέχνη ως μια δημιουργική πράξη και μάλιστα θεωρεί απαραίτητο στόχο των εικαστικών την καλλιέργεια της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, ενώ τα εικαστικά είναι ευχάριστα για τα νήπια όταν σε αυτά δίνεται η δυνατότητα να δημιουργούν αυθόρμητα.(Malchiodi,2001).

Άλλη έρευνα αποδεικνύει τη σχέση της δημιουργικότητας με τη φυσική αγωγή καθώς « η καλλιέργεια των δημιουργικών δεξιοτήτων των παιδιών της προσχολικής ηλικίας ,κινητοποιώντας και αναπτύσσοντας κατά αυτόν τον τρόπο τη δημιουργική τους σκέψη, θα μπορούσε να επιτευχθεί και να αναπτυχθεί κατά ένα μεγάλο ποσοστό με την κίνηση. (McBride, 1992).

Οι πιο πρόσφατες έρευνες αποδεικνύουν το σημαντικότερο ρόλο που διαδραματίζει η διδασκαλία των νέων τεχνολογιών στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας με χειροπιαστό παράδειγμα την χρήση του Android tablet το οποίο είναι ένα φτηνό και νέο μηχάνημα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δημιουργικό εκπαιδευτικό εργαλείο. (El-Monehly et al,2013).

1.9 Αναμενόμενα αποτελέσματα

«Στο χώρο της προσχολικής αγωγής , ενώ η ανάπτυξη ικανοτήτων για πρωτότυπες και χρήσιμες ιδέες μοιάζει να βρίσκει ένα σχετικά πρόσφορο έδαφος, στην πραγματικότητα δεν έδωσε τη δυνατότητα για δημιουργικό τρόπο μάθησης». (Δερβίσης, 1996).

Έρευνες έχουν αποδείξει πως προκειμένου ένα παιδί να δημιουργήσει ,δηλαδή να είναι σε θέση να παράγει κάτι νέο και χρήσιμο πρέπει να παρακολουθήσει ειδικά προγράμματα προκειμένου να μάθουν να σκέφτονται δημιουργικά.(Λεωνίδου, 2006).

Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται δεν ευνοούν την ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο Κακανά, 2011, «το ελληνικό νηπιαγωγείο απέχει πολύ από το να είναι ένα δημιουργικό σχολείο».

Δυστυχώς τα σχολεία αντιμετωπίζουν τη δημιουργικότητα μάλλον ως κακή συνήθεια παρά ως καλή. Κι αυτό συμβαίνει γιατί τα τεστ που χρησιμοποιούνται επιβραβεύουν το κοινώς αποδεκτό σωστό και καταδικάζουν το λάθος, οπότε οι δημιουργικοί μαθητές μάλλον θα απογοητευτούν όταν πάρουν τη βαθμολογία του τεστ. (Stenberg, 2012). Το σχολείο δυστυχώς περιθωριοποιεί τους δημιουργικούς μαθητές καθώς υπάρχει το εξής αντιφατικό φαινόμενο. Από τη μία οι εκπαιδευτικοί εγκωμιάζουν το νέο και το πρωτότυπο ενώ από την άλλη αυτοί οι μαθητές που είναι σε θέση να παράγουν τέτοιου είδους προϊόντα συχνά κρίνονται ως ταραχοποιοί ενώ οι συνηθισμένοι συνειρμοί που δεν παρεκτρέπουν το μάθημα από τη φυσική ροή του εκτιμώνται περισσότερο. (Ξανθάκου, 1998).

Οι εκπαιδευτικοί δεν συμπεριλαμβάνουν στα αγαπημένα τους παιδιά τα παιδιά που έχουν χαρακτηριστικά δημιουργικότητας καθώς στην παραδοσιακή τάξη ταιριάζουν χαρακτηριστικά όπως υπεύθυνος, αξιόπιστος, ήσυχος, σταθερός, υπάκουος και λογικός. παρόλα αυτά οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν πως εκτιμούν τη δημιουργικότητα και μια πιθανή εξήγηση είναι πως στην ανάλογη ερώτηση απαντούν αυτό που είναι σωστό αλλά όχι αληθινό και μια άλλη πως αυτό που οι ίδιοι θεωρούν δημιουργικό απέχει από αυτό που είναι στην πραγματικότητα. (Westby & Dawson, 1995). Άλλες έρευνες έχουν δείξει πως το σχολείο τοποθετεί το δημιουργικό μαθητή σε μειονεκτική θέση προκειμένου να μη διαταράσσει την επιθυμητή ηρεμία και τάξη και αυτό έχει ως φυσική κατάληξη ο δημιουργικός μαθητής να συστέλλεται προκειμένου να ενταχθεί στην ομάδα. (Λυκεσός, κ.α., 2003).

Δυστυχώς όπως υποστηρίζει ο Δημόπουλος, 2007, τα παιδιά δεν αναπτύσσουν τη δημιουργικότητά τους στο σημερινό σχολείο καθώς σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες ο πρωταρχικός στόχος των μαθητών είναι η επίδοση και στις μεγαλύτερες βαθμίδες η βαθμολογία γεγονός που εμποδίζει την ανάπτυξη του δημιουργικού δυναμικού τους.

Έρευνες δείχνουν πως οι παλαιότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν πολλά χρόνια προϋπηρεσίας στην πλάτη τους δεν είναι διατεθειμένοι να αλλάξουν τρόπο διδασκαλίας γιατί αυτό θα έχει ως συνέπεια την αλλαγή στον ήδη υπάρχοντα χαρακτήρα της διδασκαλίας σήμερα. Οι εκπαιδευτικοί που εισάγουν μεθόδους καλλιέργειας της δημιουργικής σκέψης είναι ελάχιστοι και κυρίως οι νεότεροι. Δυστυχώς στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ασκούνται η πρόσληψη, η αναγνώριση και η μνήμη και όχι η κριτική ικανότητα.(Λεωνίδου,2006).

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται ζητήματα που αφορούν στη μεθοδολογία της έρευνας, η συζήτηση των οποίων είναι πολύ σημαντική για τη σωστή διεξαγωγή της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζεται η αναγκαιότητα και η πρωτοτυπία της έρευνας, ορίζονται οι σκοποί και οι στόχοι και έπειτα τα διερευνητικά ερωτήματα αυτής, τα οποία καθορίζουν την επιλογή του ερευνητικού εργαλείου που θα χρησιμοποιηθεί για τη συγκέντρωση των ερευνητικών πληροφοριών. Ακολουθεί η περιγραφή του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιείται ως ερευνητικό εργαλείο. Στη συνέχεια ορίζεται ο πληθυσμός αναφοράς, περιγράφεται το δείγμα της έρευνας, καθώς και η διαδικασία και ο χρόνος συλλογής των δεδομένων της έρευνας. Τέλος, παρουσιάζεται η μέθοδος στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων και οι περιορισμοί που προκύπτουν (Ανδρεαδάκης & Βάμβουκας, 2005).

2.2 Διερευνητικά ερωτήματα

α) Γνωρίζουν οι νηπιαγωγοί τον όρο δημιουργικότητα;

β) Γνωρίζουν οι νηπιαγωγοί τις σωστές μεθόδους καλλιέργειας της δημιουργικότητας μέσω του νέου αναλυτικού προγράμματος σπουδών;

γ) Θεωρούν οι νηπιαγωγοί πως το σημερινό σχολείο ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας;

δ) Ποιες οι προτάσεις των νηπιαγωγών για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο χώρο του νηπιαγωγείου;

2.3 Ερευνητικό εργαλείο

«Με την πλατιά σημασία της λέξης, έρευνα σημαίνει κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στη σκόπιμη συλλογή πληροφοριών. Διάφορα χαρακτηριστικά της έρευνας όπως είναι το τι εξετάζεται ,πως ,που και πότε είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά που έχουν οδηγήσει στην ταξινόμηση των ερευνών. Οι έρευνες ανάλογα με το βάθος του σκοπού που επιδιώκουν διακρίνονται σε προκαταρκτικές ,περιγραφικές και πειραματικές».

(Βάμβουκας,2002, σελ.79) .Αυτό που θα πρέπει να κάνει ο ερευνητής μετά το στάδιο όπου θα έχει να καθορίσει το ερευνητικό ερώτημα είναι πρέπει να επιλέξει την πιο κατάλληλα μέθοδο αλλά και τις πιο πρόσφορες τεχνικές που πρόκειται να εφαρμοστούν κατά τη διεξαγωγή της όπου η μέθοδος αναφέρεται σε συγκεκριμένους τρόπους οργάνωσης της έρευνας και η τεχνική τον τρόπο εφαρμογής της μεθόδου.(Βάμβουκας,2002).

Η περιγραφική έρευνα δίνει έμφαση στην περιγραφή ειδικών χαρακτηριστικών μιας δεδομένης κατάστασης καθώς η περιγραφική ή εξηγητική, ή επιστημονική έρευνα συνίσταται στη συλλογή και ανάλυση *εμπειρικών δεδομένων*».(Κατσύλης,1997).

Όσοι αποφασίζουν να χρησιμοποιήσουν το ερωτηματολόγιο ως ερευνητικό εργαλείο βασίζουν τις απόψεις τους στο εξής θεωρητικό σχήμα. Τα άτομα τα οποία αφορά ένα πρόβλημα είναι τα πλέον κατάλληλα για να απαντήσουν στο εν λόγω ερώτημα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί εάν ο ερευνητής τους θέσει τις κατάλληλες ερωτήσεις οι οποίες πρέπει να γίνονται απόλυτα κατανοητές . Ο ερευνητής έπειτα πρέπει να επιλέξει το κατάλληλο δείγμα και αφού συγκεντρώσει τις απαντήσεις να επιλέξει την κατάλληλη μέθοδο επεξεργασίας . (Javeau,2000, σελ.31)

Τα συγκεκριμένα μεθοδολογικά εργαλεία που επιλέχθηκαν για τη συγκεκριμένη έρευνα είναι τα πλέον κατάλληλα για την ικανοποίηση του βασικού σκοπού της παρούσας έρευνας. Την ανάδειξη δηλαδή των απόψεων των νηπιαγωγών για την έννοια της δημιουργικότητας όπως αυτή αναφέρεται στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα του 2011. Χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια σε νηπιαγωγούς με υποχρεωτικό χαρακτηριστικό να εργάζονται σε κάποιο νηπιαγωγείο.

Η χρήση του ερωτηματολογίου εμπεριέχει πολλά πλεονεκτήματα. Στα πρώτα συγκαταλέγονται η μεγαλύτερη τυποποίηση των ερωτήσεων και ως εκ τούτου η μεγαλύτερη αξιοπιστία των ερευνητικών δεδομένων, ο μεγάλος αριθμός ερωτώμενων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το ότι είναι ένα πολύ οικονομικό μέσο συλλογής δεδομένων. (Κομίλη, 1994 σελ. 154)

Στο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα υπήρχαν κατά κύριο λόγο κλειστές ερωτήσεις. Αυτού του είδους οι ερωτήσεις είναι εύκολο κάποιος να τις απαντήσει και είναι οι πιο εύκολες για στατιστική ανάλυση. (Javeau, σελ. 97)

Μειονέκτημα αυτών των ερωτήσεων είναι ότι κάποιος μπορεί να απαντήσει κάτι όχι γιατί ανταποκρίνεται σε αυτό που έχει στο μυαλό του αλλά στο μυαλό αυτού που κατασκεύασε το ερωτηματολόγιο.

Στο ερωτηματολόγιο εντάχθηκαν επίσης και επτά ανοιχτές ερωτήσεις προκειμένου να δώσουν την ευκαιρία στα υποκείμενα να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους.

Οι ανοιχτές ερωτήσεις αφήνουν πλήρη ελευθερία στα άτομα να εκφράσουν την άποψή τους και με ανοικτές ερωτήσεις είναι δυνατόν να υπάρξει καλύτερη κατανόηση των ερωτήσεων που αφορούν την άποψη του υποκειμένου. (Βάμβουκας, 2002, σελ. 251). Σε αρκετά μεγάλο ποσοστό όπως αναμενόταν οι ανοιχτές ερωτήσεις εγκαταλείφθηκαν. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τους ερωτώμενους χωρίς την παρουσία του ερευνητή.

Τέλος σε αρκετές από τις κλειστές ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert όπου οι ερωτώμενοι καλούνται να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας τους για κάθε μία από τις δηλώσεις που συγκροτούν την ερώτηση.

Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε στο συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο είχε ως εξής:

- ◆ Συμφωνώ απόλυτα, Ναι, πολύ=5
- ◆ Συμφωνώ αρκετά, Ναι, αρκετά=4
- ◆ Ούτε συμφωνώ-ούτε διαφωνώ, Ναι, μέτρια=3
- ◆ Διαφωνώ αρκετά, Όχι, λίγο=2

◆ Διαφωνώ απόλυτα, Όχι, καθόλου=1

Τα ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από δύο ομάδες ερωτήσεων. Η πρώτη αναφέρονταν στα προσωπικά στοιχεία των ερωτώμενων και πιο συγκεκριμένα στο φύλο, τη θέση υπηρεσίας, τα χρόνια συνολικής εκπαιδευτικής υπηρεσίας, τους τίτλους σπουδών, τους τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών και τέλος τη μετεκπαίδευση.

Το δεύτερο μέρος περιλάμβανε δεκαοχτώ ερωτήσεις. Η πρώτη αφορούσε την ικανοποίηση που νιώθουν οι νηπιαγωγοί από το βαθμό ενημέρωσης που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα καθώς και τις πηγές ενημέρωσής τους. Στη δεύτερη ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να αναφέρουν τρεις λέξεις ή φράσεις που τους έρχονταν στο μυαλό για τον όρο «δημιουργικότητα». Στην τρίτη ερώτηση ζητείται από τους νηπιαγωγούς να δηλώσουν ποιοι φορείς ή πρόσωπα πρέπει να τους ενημερώνουν για τις αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα. Η τέταρτη αφορούσε τις μαθησιακές περιοχές του νέου αναλυτικού όπου μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργική σκέψη. Η πέμπτη ζητούσε από τους νηπιαγωγούς να δηλώσουν τι μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Η έκτη αφορούσε συμπεριφορές που υιοθετούν οι νηπιαγωγοί κατά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού έργου. Η έβδομη συμπεριφορές κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής και η όγδοη συμπεριφορές κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού. Η ένατη τους καλούσε να απαντήσουν για τους στόχους που θέτουν κατά τη διδασκαλία των τεχνών στην τάξη. Η δέκατη τους ζητούσε να δηλώσουν αν συμφωνούν ή διαφωνούν με μεθόδους διδασκαλίας των τεχνών. Η ενδέκατη αφορούσε την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής. Η δωδέκατη τη διδασκαλία των εικαστικών και η δέκατη τρίτη τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών. Η δέκατη τέταρτη ερώτηση αφορούσε τη γωνιά του υπολογιστή. Η δέκατη πέμπτη ερώτηση έκανε λόγο για τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη. Η δέκατη έκτη ερώτηση αναφέρονταν στην άποψη πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Η δέκατη έβδομη ερώτηση περιλάμβανε τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο. Τέλος στη δέκατη όγδοη ερώτηση δίνονταν η δυνατότητα στους νηπιαγωγούς να καταθέσουν τις προτάσεις τους για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο.

2.4 Πληθυσμός αναφοράς και δείγμα έρευνας

Οι νηπιαγωγοί που εργάζονται σε δημόσια και ιδιωτικά νηπιαγωγεία της Αττικής, της Κρήτης και του Βόλου αποτέλεσαν τον πληθυσμό αναφοράς της παρούσας έρευνας. Στον πληθυσμό αναφοράς δεν συμπεριλαμβάνονται οι νηπιαγωγοί που τη χρονική περίοδο διεξαγωγής της έρευνας για οποιοδήποτε λόγο δεν ασκούν το επάγγελμά τους. Η μη συμμετοχή αυτών των νηπιαγωγών οφείλεται αφενός στο ότι προφανώς δεν έχουν ενημερωθεί για τις αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα και αφετέρου γιατί ένας στόχος της έρευνας είναι να διερευνηθεί εάν το σημερινό σχολείο ευνοεί τη δημιουργικότητα ερώτημα που μπορεί να απαντηθεί από όσους εργάζονται στο σχολείο τη δεδομένη χρονική στιγμή. Στην παρούσα έρευνα δεν ακολουθήθηκε κάποια συγκεκριμένη μορφή δειγματοληψίας γεγονός που σημαίνει πως δεν έχει εξασφαλιστεί η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος οπότε τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει αφορούν το συγκεκριμένο δείγμα.

Τα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν ήταν 120 και από αυτά επιστράφηκαν συμπληρωμένα τα 100 (ποσοστό 83,3%). Από αυτά τα 22 συγκεντρώθηκαν από το νομό Ρεθύμνης, τα 15 από τον Βόλο και τα υπόλοιπα 63 από το νομό Αττικής (πιο συγκεκριμένα από την Ανατολική Αττική και από την περιφέρεια Β' Αθηνών).

Ο τρόπος με τον οποίο διανεμήθηκαν ήταν στην πλειοψηφία τους μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας εκτός από το νομό Ρεθύμνης όπου η προώθηση έγινε μέσω συναδέλφων σε προσωπικό επίπεδο.

2.5 Περιγραφή του δείγματος

Σύμφωνα με στοιχεία που προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 1 άνδρα (ποσοστό 1%) και 99 γυναίκες (ποσοστό 99%).

Πίνακας 2.5.1: Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος ως προς το φύλο

ΦΥΛΟ	f	%
Ανδρας	1	1
Γυναίκα	99	99
Σύνολο	100	100
Δεν Απάντησαν	0	0%

Αναφορικά με τη θέση υπηρεσίας οι 86 εκπαιδευτικοί είναι διορισμένοι (ποσοστό 86,9%), οι 13 (ποσοστό 13,1 %) είναι αναπληρωτές και τέλος 1 άτομο (ποσοστό 1 %) δεν απάντησαν.

Πίνακας 2.5.2: Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος ως προς τη θέση υπηρεσίας

ΘΕΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	f	%
Διορισμένοι	86	86,9
Αναπληρωτές	13	13,1
Σύνολο	99	100%
Δεν Απάντησαν	1	1%

Ως προς τα έτη υπηρεσίας, 10 εκπαιδευτικοί (ποσοστό 10 %) δήλωσαν 1-5 έτη, 31 νηπιαγωγοί (ποσοστό 31 %) δήλωσαν 6-10 έτη, 20 νηπιαγωγοί (ποσοστό 20 %) 11-15 έτη, 17 νηπιαγωγοί (ποσοστό 17 %) 16-20 έτη, 11 (ποσοστό 11%) 21-25 έτη, ενώ ο αριθμός των εκπαιδευτικών με περισσότερα από 25 έτη υπηρεσίας ήταν 11 (ποσοστό 11%). Τέλος, 0 άτομα (ποσοστό 0%) δεν δήλωσαν τα χρόνια υπηρεσίας τους.

Πίνακας 2.5.3: Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος ως προς τα χρόνια υπηρεσίας

ΧΡΟΝΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	f	%
1-5	10	10%
6-10	31	31%
11-15	20	20%
16-20	17	17%
21-25	11	11%
25>	11	11%
Σύνολο	100	100%
Δεν Απάντησαν	0	0%

Όσον αφορά τους τίτλους σπουδών 25εκπαιδευτικοί (ποσοστό25,8 %) έχουν πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας, ενώ 75εκπαιδευτικοί (ποσοστό 77,3%) έχουν πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος .Οι εκπαιδευτικοί που δήλωσαν ότι έχουν και άλλο πτυχίο είναι 12(ποσοστό 12,1%).

Πίνακας 2.5.4: Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος ως προς τους τίτλους σπουδών

ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ	f	%
Πτυχίο Π.Α	25	25,8%
Πτυχίο Π.Τ.	75	77,3%
Άλλο πτυχίο	12	12,1%
Δεν Απάντησαν	7	7%

Τέλος, 7εκπαιδευτικοί (ποσοστό 7%) δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση.

Πίνακας 2.5.5: Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος ως προς τους τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Τίτλοι Μεταπτυχιακών Σπουδών	16	18,2%	72	81,8%
Δεν Απάντησαν	f=12, 12%			

Όσον αφορά τους τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών 16εκπαιδευτικοί (ποσοστό 18,2%) δήλωσαν ότι έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές, 72 (ποσοστό 81,8%) απάντησαν ότι δεν έχουν προχωρήσει σε μεταπτυχιακές σπουδές. Τέλος, 12 εκπαιδευτικοί (ποσοστό 12%) δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση.

Πίνακας 2.5.6: Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος ως προς το επίπεδο των μεταπτυχιακών τους σπουδών

Από τους νηπιαγωγούς με μεταπτυχιακές σπουδές έχουν μεταπτυχιακό ά κύκλου (master) , 17 νηπιαγωγοί (ποσοστό 19,3%), ενώ διδακτορικό κατέχουν 2 νηπιαγωγοί (ποσοστό 2,3%) ενώ τέλος 12 νηπιαγωγοί, (ποσοστό 12%) δεν απάντησαν.

ΤΙΤΛΟΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	f	%
Master	17	19,3%
Διδακτορικό	2	2,3%
Δεν Απάντησαν	12	12%

Τέλος και όπως παρουσιάζεται στον πίνακα VI, 31 νηπιαγωγοί (ποσοστό 35,6 %) δήλωσαν ότι έχουν κάνει μετεκπαίδευση, 56 νηπιαγωγοί (ποσοστό 64,4%) δεν έχουν παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα μετεκπαίδευσης, ενώ 13 νηπιαγωγοί (ποσοστό 13%) δεν απάντησαν στη σχετική ερώτηση.

Πίνακας 2.5.7: Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος ως προς την μετεκπαίδευση

ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Μετεκπαίδευση	31	35,6%	56	64,4%
Δεν Απάντησαν	f=13 ,13%			

2.6 Διαδικασία και χρόνος συλλογής δεδομένων

Η επίδοση των ερωτηματολογίων στους νηπιαγωγούς οι οποίοι αποτέλεσαν το δείγμα πραγματοποιήθηκε σε διάστημα δύο μηνών και συγκεκριμένα από το Μάιο έως τον Ιούνιο του 2013. Ένα δύσκολο σημείο που έπρεπε να αντιμετωπιστεί ήταν η συγκεκριμένη χρονική περίοδος διεξαγωγής της έρευνας καθώς η προϊσταμένη των νηπιαγωγείων είχαν αυξημένο φόρτο εργασίας και στην πρώτη επαφή υπήρχε διστακτικότητα ως προς το εάν η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου θα απαιτούσε αρκετό χρόνο, ο οποίος θα τις αποσπούσε από τα διοικητικά τους καθήκοντα καθώς και από τις προετοιμασίες της γιορτής λήξης του σχολικού έτους.

2.7 Μέθοδος στατιστικής ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων

Στην περίπτωση των ερωτήσεων κλειστού τύπου η κωδικοποίηση ήταν απλή, καθώς οι απαντήσεις των ερωτώμενων ήταν ήδη κατηγοριοποιημένες. Αντίθετα, στις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου εφαρμόστηκε η μέθοδος της ανάλυσης του περιεχομένου, ώστε να κατηγοριοποιηθούν και στη συνέχεια να κωδικοποιηθούν και εκείνες οι απαντήσεις των ερωτώμενων. Μετά τη συγκέντρωση των απαντημένων ερωτηματολογίων από τα

υποκείμενα του δείγματος, η στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων διενεργήθηκε με το στατιστικό πακέτο S.P.S.S.

2.8 Περιορισμοί της έρευνας

Όταν γίνεται η ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων, πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι περιορισμοί που προέκυψαν κατά την επίδοση του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο επιδόθηκε στους ερωτώμενους σε 5 μονές σελίδες και όχι σε εκτυπωμένες μπρος –πίσω σελίδες γεγονός που εκ πρώτης όψεως δημιούργησε ένα άγχος στους ερωτώμενους ως προς το μέγεθός του και τον απαιτούμενο χρόνο συμπλήρωσής του.

Ένας πρόσθετος περιορισμός της έρευνας είναι οι ανοιχτές ερωτήσεις όπου από τη φύση τους απαιτούν χρόνο και επεξεργασία και υπήρχε η πιθανότητα της εγκατάλειψης από τους νηπιαγωγούς που αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσης έρευνας. Αναφορικά με την ανάλυση των αποτελεσμάτων, δεν επιχειρήθηκε η στατιστική επεξεργασία ως προς το φύλο και την κατοχή διδακτορικού διπλώματος, καθώς δεν ικανοποιούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής των στατιστικών κριτηρίων, καθώς στην έρευνα συμμετείχε μόνο 1 άνδρας και μόλις 2 κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος.

3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται με αναλυτικό τρόπο τα περιγραφικά αποτελέσματα της έρευνας. Η σειρά παρουσίασης θα είναι αντίστοιχη με τη λογική σειρά που εμφανίστηκαν τα ερωτήματα στο ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε στους νηπιαγωγούς του δείγματος.

Αρχικά, εμφανίζονται οι απαντήσεις των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που αφορούν στο βαθμό αλλά και τις πηγές ενημέρωσής τους για την έννοια της δημιουργικότητας.. Αμέσως μετά ακολουθούν οι διαπιστώσεις που προέκυψαν από την ανάλυση των λέξεων ή φράσεων που έρχονται στο μυαλό των νηπιαγωγών στην αναφορά του όρου «δημιουργικότητα». Στη συνέχεια εμφανίζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος στις ερωτήσεις που αφορούσαν τους φορείς ή τα πρόσωπα που θεωρούν οι νηπιαγωγοί πως πρέπει να τους ενημερώνουν σχετικά με τις αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Ακόμη εξετάζονται το ποιες μαθησιακές περιοχές του αναλυτικού θεωρείται ότι μπορούν να προάγουν τη δημιουργικότητα, ποιοι άλλοι παράγοντες συμβάλλουν στην ανάπτυξη της καθώς και οι στάσεις που υιοθετούν οι νηπιαγωγοί στην τάξη(και κατ' επέκταση το πόσο προάγουν με αυτές τη δημιουργικότητα). Εξετάζονται με αναλυτικό τρόπο ακόμη οι συμπεριφορές που υιοθετούνται από τους νηπιαγωγούς του δείγματος κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής , κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού, κατά τη διδασκαλία των τεχνών γενικότερα(και ειδικά μέσω της μουσικής αγωγής και των εικαστικών,) και κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών. Ακολουθεί η εξέταση του βαθμού συμφωνίας ή διαφωνίας των νηπιαγωγών ως προς τις μεθόδους διδασκαλίας των τεχνών. Ακολουθούν οι διαπιστώσεις που προέκυψαν για τη γωνιά του υπολογιστή και ο βαθμός συμφωνίας των νηπιαγωγών για το πόσο απαραίτητη είναι καθώς και οι απόψεις τους για την χρήση των ΤΠΕ στην τάξη. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στη συνέχεια στη μελέτη των

αποτελεσμάτων που προέκυψαν από το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας του δείγματος με την άποψη πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας.

Αμέσως μετά υπάρχει η στατιστική ανάλυση των απαντήσεων που αφορούν τις απόψεις των νηπιαγωγών σχετικά με τα σημαντικότερα εμπόδια ανάπτυξης της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο. Το περιγραφικό επίπεδο της παρουσίας των αποτελεσμάτων ολοκληρώνεται με τις τελικές παρατηρήσεις ή προτάσεις που διατύπωσαν οι νηπιαγωγοί αναφορικά με την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο.

Σε αρκετές περιπτώσεις κατά την περιγραφή των αποτελεσμάτων εμφανίζονται ο μέσος όρος (μ.ο) αλλά και η τυπική απόκλιση (τ.α) ως συνοπτικά μέτρα κεντρικής τάσης και διασποράς των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος. Για την ευχερέστερη ανάγνωση των αποτελεσμάτων, θεωρούμε σκόπιμο εδώ να υπενθυμίσουμε ότι οι παραπάνω δείκτες χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά και μόνο σε ερωτήματα διατυπωμένα σε πεντάβαθμη διαβαθμιστική κλίμακα Likert και η κωδικοποίηση των δεδομένων για την εξαγωγή των τιμών των παραπάνω δεικτών έγινε με τον εξής τρόπο:

- Ναι, πολύ/Συμφωνώ απόλυτα=5,
- Ναι, αρκετά/Συμφωνώ αρκετά=4,
- Ναι, μέτρια/ Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ=3,
- Όχι, λίγο/ Διαφωνώ αρκετά=2,
- Όχι, καθόλου / Διαφωνώ απόλυτα=1

Έτσι, μ. ο: 4,12 σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί του δείγματος κατά μέσο όρο συμφώνησαν αρκετά με το εξεταζόμενο στοιχείο ή το θεώρησαν αρκετά σημαντικό ή δήλωσαν αρκετά.

3.2 Βαθμός ικανοποίησης των εκπαιδευτικών από την ενημέρωση που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα και πηγές ενημέρωσής τους.

Ο βαθμός ικανοποίησης των νηπιαγωγών του δείγματος για την ενημέρωση που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα φαίνεται να είναι αρκετά περιορισμένος (μ. ο: 3,27). Από την αναλυτική εξέταση των στοιχείων του πίνακα 1 προκύπτει ότι μόνο το 18,2% των νηπιαγωγών δηλώνει ότι νιώθει ικανοποιημένο από τη σχετική ενημέρωση, ενώ αντίθετα σχεδόν οι μισοί νηπιαγωγοί του δείγματος 47,5% εκφράζουν από μικρή έως και

ανύπαρκτη ικανοποίηση για την ενημέρωσή τους σχετικά με τον όρο δημιουργικότητα. Στον πίνακα 2 εμφανίζεται, για καθεμία από τις πηγές ενημέρωσης, η κατανομή των 52 νηπιαγωγών του δείγματος (ή ποσοστό 52,5%) που δήλωσαν προηγουμένως ότι νιώθουν από μέτρια έως και πολύ ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα.

Πίνακας 1

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος ανάλογα με το βαθμό ικανοποίησης για την ενημέρωση που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα

ΒΑΘΜΟΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	f	%
Ναι, Πολύ	6	6,1%
Ναι, Αρκετά	12	12,1%
Ναι, Μέτρια	34	34,3%
Όχι, Λίγο	42	42,4%
Όχι, Καθόλου	5	5,1%
Σύνολο	99	99%
Δεν απαντώ-δεν έχω γνώμη	5	5%
Δεν απάντησαν	1	1%
ΔΕΙΚΤΕΣ: $\bar{X} = 3,28$ $s=0,959$		

Πίνακας 2

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος σε καθεμία από τις από τις πηγές ενημέρωσης για τον όρο δημιουργικότητα

ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Πανεπιστημιακές σπουδές	47	57,3	35	42,7
Μετεκπαίδευση	23	28,8	59	72,0
Βιβλία, άρθρα	69	84,1	13	15,9
Συνέδρια, ημερίδες, διαλέξεις	52	64,2	29	35,8
Επιμορφωτικά Σεμινάρια	50	61,7	31	38,3
Σχολικό Σύμβουλο	23	28,4	58	71,6
Κάποια άλλη	9	11,1	72	88,9
Δεν όφειλαν να απαντήσουν	f= 16(16%)			
Δεν απάντησαν	f=3(2, 56%)			

Από τη μελέτη των στοιχείων του πίνακα 2 προκύπτουν οι παρακάτω διαπιστώσεις:

Κύριες πηγές ενημέρωσης των εκπαιδευτικών φαίνεται να είναι κατά συντριπτική πλειοψηφία τα βιβλία και τα άρθρα (ποσοστό 84,1%). Ακολουθούν με πολύ μικρή διαφορά στα ποσοστά τους τα Συνέδρια οι ημερίδες και οι διαλέξεις (ποσοστό 64,2%) καθώς και τα επιμορφωτικά σεμινάρια (ποσοστό 61,7%). Σχεδόν οι μισοί νηπιαγωγοί(ποσοστό 57,3%) απάντησε πως τη σχετική ενημέρωση την έλαβε από τις Πανεπιστημιακές σπουδές. Η μετεκπαίδευση και η Σχολική Σύμβουλος εμφανίζονται με μέτρια ποσοστά και θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι συνιστούν μια μεσαία κατηγορία ως προς τα ποσοστά εκπροσώπησης των πηγών ενημέρωσης για τον όρο δημιουργικότητα. Τα ποσοστά αυτά κατά φθίνουσα σειρά ιεράρχησης κυμαίνονται από 28,8 % έως και 28,4%. και η Σχολική Σύμβουλος με ποσοστό 28,4 % αποτελεί την τελευταία κατηγορία των πηγών ενημέρωσης των εκπαιδευτικών.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι οι βασικές πηγές που αξιοποιούν οι νηπιαγωγοί του δείγματος προκειμένου να ενημερωθούν για θέματα δημιουργικότητας είναι τα βιβλία και τα άρθρα Η αρκετά υψηλή εκπροσώπηση των Συνεδρίων των ημερίδων και των διαλέξεων καθώς και των Επιμορφωτικών Σεμιναρίων μαρτυρά το αρκετά μεγάλο ποσοστό νηπιαγωγών που μέσω προσωπικής πρωτοβουλίας και διάθεσης ενημερώνονται για όρους που αφορούν τη διδασκαλία τους στην τάξη. Αντίθετα, η μετεκπαίδευση και η ενημέρωση από τη Σχολική Σύμβουλο που αποτελούν θεσμοθετημένες πηγές ενημέρωσης έχουν μέτρια εκπροσώπηση. Αυτό πιθανά να σημαίνει, χωρίς να μειώνεται η σημασία των εν λόγω θεσμών πως υπάρχει χαμηλή εκπροσώπηση στο δείγμα νηπιαγωγών που έχουν μετεκπαιδευτεί , και πως οι επιμορφωτικές συναντήσεις με τη Σχολική Σύμβουλο δεν είναι αρκετές για να καλύψουν το εύρος των όρων που αναφέρονται στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα. Επίσης, εντύπωση προκαλεί η μέτρια θέση στην οποία εμφανίζονται οι Πανεπιστημιακές σπουδές. Ως απόρροια αυτού, μπορεί να τεθεί το ερώτημα σε ποιο βαθμό τα Παιδαγωγικά Τμήματα αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα του συγκεκριμένου όρου και τον έχουν ενσωματώσει στα προγράμματα σπουδών τους.

3.3 Λέξεις ή φράσεις που αναφέρουν οι νηπιαγωγοί για να περιγράψουν τον όρο «δημιουργικότητα».

Η δεύτερη από τις κύριες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ζητούσε από τους εκπαιδευτικούς να σημειώσουν τις τρεις πρώτες λέξεις ή φράσεις που τους έρχονται στο μυαλό για τον όρο δημιουργικότητα. Από την ανάλυση περιεχομένου των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος σχηματίστηκαν τέσσερις βασικές κατηγορίες απάντησης.

- Η πρώτη κατηγορία «φαντασία» περιλαμβάνει όλες τις απαντήσεις που δήλωσαν αυτούσια αυτή τη λέξη.
- Στη δεύτερη κατηγορία «τέχνες» περιλαμβάνονται τόσο οι τέχνες ως γενική κατηγορία τόσο και οι αναφορές στο θέατρο, τη μουσική ,τα εικαστικά, η ζωγραφική ο χορός, το ταλέντο και η δραματοποίηση.

▲ Στην τρίτη κατηγορία «ελευθερία» περιλαμβάνονται οι απαντήσεις που δηλώνουν αυτή την έννοια.

▲ Στην τέταρτη κατηγορία «διάφορα» εντάσσονται όλες οι υπόλοιπες δηλώσεις που δεν κατέστη δυνατό να ενταχθούν στις προηγούμενες κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα σε αυτή την κατηγορία αντιστοιχούν δηλώσεις για τους Η/Υ, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες, την αυτενέργεια την αυτοπεποίθηση, την ενίσχυση την εκτόνωση την κριτική σκέψη, την πρωτοτυπία και την αλλαγή.

Πίνακας 3

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος για καθεμία από τις κατηγορίες απάντησης αναφορικά με τον όρο «δημιουργικότητα»

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Φαντασία	52	53,6	45	46,4
Τέχνες	25	25,8	72	74,2
Ελευθερία	13	13,4	84	86,6
Κάτι άλλο	91	93,8	6	6,2
Δεν απάντησαν	f= 3(3%)			

Στον πίνακα 3 δίνεται η κατανομή όλων των λέξεων ή φράσεων που έγραψαν οι νηπιαγωγοί του δείγματος που απάντησαν στη σχετική ερώτηση, σε καθεμία από τις κατηγορίες απάντησης. Έτσι, π.χ. από το 97% των νηπιαγωγών που απάντησαν σε αυτή την ερώτηση η φαντασία καταλαμβάνει την πρώτη θέση με ποσοστό 53,6% και οι τέχνες με ότι περιλαμβάνει αυτή η έννοια τη δεύτερη με ποσοστό 25,8%. Η ελευθερία είναι η τρίτη έννοια η οποία θεωρείται πως συνδέεται με την έννοια της δημιουργικότητας από τους νηπιαγωγούς του δείγματος (ποσοστό 13,4%). Αξιοσημείωτο είναι πως δηλώθηκαν

ακόμη 91 δηλώσεις οι οποίες ήταν αδύνατο να ενταχθούν σε οποιαδήποτε κατηγορία αλλά ούτε και από μόνες τους να δημιουργήσουν άλλες κατηγορίες .(ποσοστό 93,8%). Χαρακτηριστικά αναφέρονται μερικές από αυτές όπως :η αυτενέργεια, η ικανοποίηση, τα λεκτικά παιχνίδια, οι κατασκευές, η ενίσχυση, η εκτόνωση, το παιχνίδι και οι εργασίες. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως παρόλο που η ερώτηση ήταν ανοιχτή μόλις 3 από τα άτομα που αποτέλεσαν το δείγμα (ποσοστό 3%) δεν απάντησαν καθόλου, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα πως η έννοια της δημιουργικότητας είναι μία έννοια γνωστή και ενδιαφέρουσα για τους ίδιους.

3.4 Πρόσωπα ή φορείς ενημέρωσης των νηπιαγωγών σχετικά με την δημιουργικότητα

Στον πίνακα 4 παρουσιάζονται τα ερευνητικά δεδομένα αναφορικά με τα πρόσωπα – φορείς που θεωρούνται από τους νηπιαγωγούς πως πρέπει να τους ενημερώνουν σχετικά με τις αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών.

Πίνακας 4

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος ως προς τα πρόσωπα ή τους φορείς που πρέπει να τους ενημερώνουν σχετικά με τις αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών

ΠΡΟΣΩΠΑ/ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Προϊστάμενος του νηπιαγωγείου	14	14	86	86
Υπουργείο Παιδείας	62	62	38	38
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	65	65	35	35
Σχολικός Σύμβουλος	93	93	7	7
Ο νηπιαγωγός μόνος του	19	19	81	81
Κάποιο άλλο	3	3	97	97
Δεν απάντησαν	f= 0(0,0%)			

Από τα στοιχεία του πίνακα 4 προκύπτει πως η συντριπτική πλειοψηφία των νηπιαγωγών (ποσοστό 93%), επιθυμεί η ενημέρωσή του για τις αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών να προέρχεται από τη Σχολική Σύμβουλο. Αυτό δείχνει πως παρόλο που από τον πίνακα 2 προκύπτει πως δεν είναι ικανοποιημένοι οι νηπιαγωγοί από την ενημέρωση που έχουν από τη Σχολική Σύμβουλο για τον όρο δημιουργικότητα παρόλα αυτά η συμβολή της είναι κάτι που θεωρούν απαραίτητο και σαφέστατα μέσα στα καθήκοντά της. Ακολουθεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι (ποσοστό 65%) που αναμένει από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τη σχετική ενημέρωση και περίπου ο ίδιος αριθμός νηπιαγωγών(ποσοστό 62%) την αναμένει από το Υπουργείο Παιδείας. Μικρά είναι τα ποσοστά που αντιστοιχούν στην ενημέρωση που πρέπει να λαμβάνει μόνος του ο νηπιαγωγός (ποσοστό 19%) αλλά και η προϊσταμένη του νηπιαγωγείου (ποσοστό 14%).

Από τις έντονες διαφοροποιήσεις του ύψους των ποσοστών των διαφορών πηγών ενημέρωσης προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: Οι νηπιαγωγοί θεωρούν ως τον επίσημο θεσμό που έχει επωμιστεί το έργο της ενημέρωσής του το Σχολικό Σύμβουλο και αναμένουν από αυτόν να τους πληροφορεί για τυχόν αλλαγές. Το ότι ένα αρκετά υψηλό ποσοστό θεωρεί τόσο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο όσο και το Υπουργείο Παιδείας υπεύθυνους για την ενημέρωσή τους μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα πως αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος της κεντρικής εξουσίας και η επιθυμία των υφισταμένων για ενημέρωση και καθοδήγηση. Και βέβαια οι νηπιαγωγοί δεν θεωρούν πως είναι δική τους η ευθύνη αλλά ούτε και των προϊσταμένων τους για να ενημερώνονται.

3.5 Μαθησιακές περιοχές του νέου αναλυτικού προγράμματος σπουδών όπου μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργική σκέψη

Στον πίνακα 5 εμφανίζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν αναφορικά με τις περιοχές του αναλυτικού προγράμματος όπου μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργική σκέψη.

Πίνακας 5

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τις περιοχές του νέου αναλυτικού προγράμματος όπου μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργική σκέψη

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη	79	80,6	19	19,4
Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών	66	67,3	32	32,7
Γλώσσα	77	78,6	21	21,4
Τέχνες	93	94,9	5	5,1
Φυσικές επιστήμες	69	70,4	29	29,6
Περιβάλλον και εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη	70	71,4	28	28,6
Φυσική Αγωγή	62	63,3	36	36,7
Μαθηματικά	65	66,3	33	33,7
Δεν απάντησαν	f= 2 (2,0%)			

Από τα στοιχεία του πίνακα 5 προκύπτει ότι κατά συντριπτική πλειοψηφία σχεδόν όλοι οι νηπιαγωγοί του δείγματος (ποσοστό 94,9%) θεωρούν πως οι τέχνες είναι ο κατεξοχήν τομέας ανάπτυξης της δημιουργικότητας .Ακολουθεί η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη, η γλώσσα, και το περιβάλλον με ποσοστά αντίστοιχα (80,6%, 78,6% και 71,4%). Τέλος με αρκετά υψηλά ποσοστά ακολουθούν οι υπόλοιποι τομείς του νέου αναλυτικού προγράμματος σπουδών φυσικές επιστήμες, τεχνολογία, μαθηματικά και τελευταία η φυσική αγωγή με ποσοστά αντίστοιχα 70,4%, 67,3%, 66,3% και 63,3. Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να αιτιολογήσουν σύντομα τη θέση τους ως προς τις μαθησιακές περιοχές ανάπτυξης της δημιουργικότητας. Από την ανάλυση των απαντήσεων του πίνακα 6 εμφανίζονται ιεραρχημένες με βάση τα ποσοστά οι κατανομές

των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σε καθεμία από τις κατηγορίες αιτιολόγησης της θέσης τους.

Πίνακας 6

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος σε κάθε ένα από τα επιχειρήματα που αφορούν τις μαθησιακές περιοχές όπου μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργικότητα

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Όλες	44	64,7%	21	30,9%
Νηπιαγωγοί	40	58,8%	28	41,2%
Τέχνες	9	13,2%	59	86,8%
Κάτι άλλο	9	13,2%	59	86,8%
Δεν απάντησαν	f= 32(32%)			

Από την καταγραφή των απαντήσεων στον πίνακα προκύπτει ότι σχεδόν οι μισοί νηπιαγωγοί (44) που αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας (ποσοστό 64,7%) θεωρούν πως η δημιουργικότητα δεν είναι μία έννοια ταυτισμένη με κάποιο συγκεκριμένο τομέα του νέου αναλυτικού αλλά μία έννοια η οποία θα πρέπει να αναπτύσσεται παράλληλα με όλους τους τομείς χωρίς κάποιος να εξαιρείται από την ανάπτυξη αυτής. Ακολουθεί με ποσοστό 58,8% η άποψη πως οι ίδιοι οι νηπιαγωγοί είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη της έννοιας και όχι καθεαυτού οι τομείς. Ακόμη οι τέχνες σε ένα αξιοσημείωτο ποσοστό 13,2% θεωρούνται πως διαχωρίζονται από το σύνολο του νέου αναλυτικού και είναι ο κατεξοχήν τομέας ανάπτυξης της δημιουργικότητας. Απαντήσεις που δεν μπόρεσαν ούτε από μόνες τους να συγκροτήσουν ομάδα αλλά ούτε και να ενταχθούν στις προαναφερθείσες κατηγορίες έδωσε το 13,2%. Τέλος πρέπει να αναφερθεί πως το 32% των ερωτηθέντων δεν έδωσε καμία απάντηση.

3.6 Τι μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας

Στον αμέσως επόμενο πίνακα ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων που αφορά τις απαντήσεις της ερώτησης 5 σχετικά με το τι μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας.

Πίνακας 7α

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με το τι μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας

ΤΙ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	F	%
Η μέθοδος project	77	77	23	23
Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος	82	82	18	18
Η ένταξη εκπαιδευτικών ειδικοτήτων στην τάξη	31	31	69	69
Η έκφραση από τον νηπιαγωγό στη διαδικασία	60	60	40	40
Η κατάρτιση του εκπαιδευτικού	71	71	29	29
Η υλικοτεχνική υποδομή	58	58	42	42
Η χρηματοδότηση	27	27	73	73
Το στυλ του εκπαιδευτικού	45	45	55	55
Η έκφραση από το νηπιαγωγό στο αποτέλεσμα	9	9	91	91
Κάποια άλλη	5	5	95	95
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Από την καταγραφή των απαντήσεων στον πίνακα 7 προκύπτει ότι η μεθοδολογία την οποία ακολουθεί η νηπιαγωγός αποτελεί για το δείγμα το σημαντικότερο κομμάτι ανάπτυξης της δημιουργικότητας καθώς η ομαδοσυνεργατική μέθοδος και η μέθοδος

project κατέκτησαν 82% και 77%. Με ένα ολωσδιόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό 71% ακολουθεί η κατάρτιση του εκπαιδευτικού που φαίνεται ότι θεωρείται σημαντικότερο κομμάτι που αφήνει πολύ πίσω του παραμέτρους όπως η υλικοτεχνική υποδομή και η χρηματοδότηση που λαμβάνουν μόλις 58% και 27% αντίστοιχα γεγονός που μπορεί ως θετικό να ερμηνευθεί αποδεικνύοντας πως ο εκπαιδευτικός και όχι η υλική υποδομή καθορίζουν την ποιότητα της εκπαίδευσης. Αλλά και το γεγονός πως η έμφαση από τη νηπιαγωγό στη διαδικασία κατέλαβε 60% συμβάλλει στο πρώτο επιχείρημα περί της σημαντικότητας του ρόλου της. Ακολουθούν το στυλ του με 45%, η ένταξη των εκπαιδευτικών των ειδικοτήτων με 31%, η έμφαση στο αποτέλεσμα με 9%. Ένα μικρό ποσοστό 5% προτείνει κάτι άλλο. Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να αιτιολογήσουν σύντομα την απάντησή τους.

Αμέσως μετά ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να αιτιολογήσουν σύντομα την απάντησή τους

Πίνακας 7β

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος για κάθε ένα από τα επιχειρήματα σχετικά με το ποιοι παράγοντες μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας των νηπίων

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Εκπαιδευτικός	28	50,9	27	49,1
Μέθοδος	25	45,5	30	54,5
Υλικά	19	34,5	36	65,5
Τα ίδια τα νήπια	3	5,5	52	94,5
Κάτι άλλο	36	65,5	15	27,3
Δεν απάντησαν	f= 45(45%)			

Από την εξέταση των στοιχείων του πίνακα 8 διαπιστώνεται ότι ο πιο σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης στο χώρο του νηπιαγωγείου θεωρείται ο εκπαιδευτικός και ότι αυτός ο όρος συνεπάγεται (ποσοστό 50,9%). Δεύτερος παράγοντας που θεωρείται υπεύθυνος για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας είναι η μέθοδος η οποία ακολουθείται από τους νηπιαγωγούς (ποσοστό 34,5%). Ακόμη με ένα πολύ μικρό ποσοστό εντύπωση προκαλεί η άποψη που υιοθετείται από 3 νηπιαγωγούς και ποσοστό 5,5% πως τα ίδια τα νήπια είναι υπεύθυνα για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Τέλος σε ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό 36 νηπιαγωγοί (ποσοστό 65,5%), έκαναν δηλώσεις που δεν συνιστούν κατηγορία όπως ο σεβασμός στα παιδιά, ο χώρος και τα οικονομικά.

3.7 Δημιουργικότητα και τομείς του νέου αναλυτικού

Στο υποκεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται το επόμενο κομμάτι της έρευνας που αφορά τρόπους διδασκαλίας κάποιων γνωστικών αντικειμένων του νέου αναλυτικού προγράμματος σπουδών για το νηπιαγωγείο και συγκεκριμένα η υιοθέτηση συμπεριφορών από μέρους των νηπιαγωγών τόσο γενικά κατά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού έργου, όσο και πιο συγκεκριμένα κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής, τη διδασκαλία της γλώσσας (μέσω της ανάγνωσης ενός παραμυθιού), της διδασκαλίας των φυσικών επιστημών και της διδασκαλίας των τεχνών (όπου υπάρχουν τρεις ερωτήσεις). Η πρώτη αφορά γενικά τη διδασκαλία στον τομέα των τεχνών, η δεύτερη αφορά την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής, ενώ η τρίτη αναφέρεται στη διδασκαλία των τεχνών μέσω των εικαστικών.)

3.8 Συμπεριφορές κατά τη διάρκεια υλοποίησης του εκπαιδευτικού έργου

Επόμενος στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των συμπεριφορών που υιοθετούν οι νηπιαγωγοί κατά τη διάρκεια υλοποίησης του εκπαιδευτικού έργου γενικά όσο και κατά τη διδασκαλία ορισμένων γνωστικών αντικειμένων ειδικότερα, και τα αποτελέσματά τους παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες.

Πίνακας 8

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τις συμπεριφορές που υιοθετούν κατά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού έργου

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Παροτρύνω τα παιδιά να σκεφτούν εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης προβλημάτων	98	98	2	2
Επιβάλλω τον σωστό τρόπο επίλυσης των προβλημάτων	2	2	98	98
Προσδοκώ το ίδιο αποτέλεσμα από όλα τα παιδιά	2	2	98	98
Παροτρύνω τα παιδιά να καταλήξουν σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα	4	4	96	96
Αναγνωρίζω τις πρωτότυπες-ασυνήθιστες ιδέες	86	86	14	14
Αφήνω τα παιδιά ελεύθερα να πειραματιστούν με υλικά και αντικείμενα	94	94	6	6
Ζητώ από τα παιδιά να ολοκληρώνουν πάντα τις εργασίες τους	26	26	74	74
Διορθώνω τα παιδιά όταν κάνουν λάθη	4	4	96	96
Επιλέγω τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν τα παιδιά	25	25	75	75
Τα παιδιά επιλέγουν μόνα τους τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν	70	70	30	30
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Από τη στατιστική ανάλυση των στοιχείων του πίνακα 8 προκύπτει ότι σχεδόν όλοι οι νηπιαγωγοί του δείγματος ποσοστό 98% θεωρούν εξαιρετικά σημαντικό να παροτρύνουν τα παιδιά να βρουν εναλλακτικούς τρόπους σκέψης. Και ακολουθεί επίσης με ένα τεράστιο ποσοστό 94% το ότι αφήνουν τα παιδιά ελεύθερα να πειραματιστούν με υλικά και αντικείμενα. Ευόιοινο είναι το γεγονός πως ένα ποσοστό 86% των νηπιαγωγών του δείγματος αναγνωρίζει τις πρωτότυπες και ασυνήθιστες ιδέες , ενώ το 70% αφήνει στα παιδιά την ευχέρεια να επιλέξουν τα υλικά τα οποία θα χρησιμοποιήσουν. Οι υπόλοιπες

συμπεριφορές δεν αποτελούν στατιστικά σημαντικά ευρήματα καθώς το να ζητούν από τα παιδιά να ολοκληρώσουν το έργο τους απέσπασε μόλις 26% καθώς και το να επιλέγουν οι ίδιοι τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν τα παιδιά 25%. Τέλος όλες οι συμπεριφορές κατά τη διάρκεια υλοποίησης του εκπαιδευτικού έργου που παραπέμπουν σε μεθόδους άλλων εποχών όπως το να διορθώνει η νηπιαγωγός τα λάθη του παιδιού, να παροτρύνει όλα τα παιδιά να καταλήξουν σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα αλλά και να προσδοκά το ίδιο αποτέλεσμα από όλα όπως και να επιβάλει τον σωστό τρόπο επίλυσης των προβλημάτων συνέλεξαν αντίστοιχα 4% τα δύο πρώτα και 2% τα δύο τελευταία.

3.9 Συμπεριφορές που υιοθετούνται κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής στην τάξη

Πίνακας 9

Κατανομή των συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τις συμπεριφορές που υιοθετούν κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής στην τάξη

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Δημιουργία κανόνων από τα ίδια τα παιδιά	83	83	17	17
Αξιολόγηση επιδόσεων σε διάφορα αθλήματα	10	10	90	90
Δημιουργία σχημάτων, αριθμών, γραμμών με το σώμα των νηπίων	68	68	32	32
Πλαισίωση των ασκήσεων με σενάρια	49	49	51	51
Δημιουργία κανόνων από τον/την νηπιαγωγό	20	20	80	80
Αξιολόγηση δημιουργικής φαντασίας	52	52	48	48
Επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα	20	20	80	80
Κάτι άλλο	6	6	94	94
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Από τη στατιστική ανάλυση του πίνακα 9 προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των νηπιαγωγών θεωρεί πως όταν διδάσκεται η φυσική αγωγή το πρώτο πράγμα που πρέπει να εφαρμόσουν είναι η δημιουργία κανόνων από τα ίδια τα παιδιά (ποσοστό 83%). Αυτό δείχνει πως οι νηπιαγωγοί έχουν αλλάξει ρόλο και θεωρούν πως η διδασκαλία δεν πρέπει να ξεκινά από τους ίδιους αλλά πως ο ρόλος τους είναι αυτός του διευκολυντή, του συντονιστή και του μεσολαβητή. Αποδεικνύεται λοιπόν, πως ακολουθούν τις οδηγίες των αναλυτικών προγραμμάτων σχετικά με τις μεθόδους διδασκαλίας και τον ρόλο του εκπαιδευτικού. Βέβαια αυτό το συμπέρασμα έρχεται σε αντίθεση με τη δεύτερη σε προτίμηση συμπεριφορά αυτή της δημιουργίας σχημάτων, αριθμών και γραμμών με το σώμα των νηπίων (ποσοστό 68%), τακτική η οποία παραπέμπει σε αναλυτικό πρόγραμμα άλλης δεκαετίας. Ενθαρρυντική είναι και η τακτική αξιολόγησης της δημιουργικής φαντασίας (ποσοστό 52%) που δείχνει πως οι νηπιαγωγοί που εργάζονται την επιδιώκουν και την επιβραβεύουν. Μια μεσαία κατηγορία ως προς τα ποσοστά εκπροσώπησης αποτελούν οι επιλογές πλαισίωση των ασκήσεων με σενάρια (ποσοστό 49%), δημιουργία κανόνων από τη νηπιαγωγό (ποσοστό 20%), και επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα (ποσοστό 20%). Αυτά τα αποτελέσματα θα μπορούσε να εικαστεί πριν την ανάλυσή τους πως αναμενόταν να είναι πολύ μικρότερα δεδομένου ότι τόσο η μετωπική διδασκαλία όσο και η εν λόγω επιβράβευση δεν έχουν χώρο στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Και τέλος ένα μη στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα με ποσοστό 10% είναι η αξιολόγηση επιδόσεων σε διάφορα αθλήματα.

3.10 Συμπεριφορές που υιοθετούνται κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού στην τάξη

Πίνακας 10

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τις συμπεριφορές που υιοθετούν κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού στην τάξη.

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας	62	62	38	38
Απομνημόνευση της ιστορίας	1	1	99	99
Έκφραση ιδεών και συναισθημάτων όλων των ηρώων από τα παιδιά	86	86	14	14
Έμφαση στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου	53	53	47	47
Αφήγηση με σκοπό την αναπαράσταση από τα παιδιά	61	61	39	39
Ελεύθερη επιλογή του τέλους της ιστορίας από τα παιδιά	78	78	22	22
Κάτι άλλο	7	7	93	93
Δεν απάντησαν	f=0(0%)			

Από την ανάγνωση των στοιχείων του πίνακα 10 προκύπτει ότι ένα αρκετά υψηλό ποσοστό (86%) των νηπιαγωγών του δείγματος θεωρεί πως η πιο σωστή συμπεριφορά κατά τη διάρκεια ανάγνωσης ενός παραμυθιού είναι η έκφραση ιδεών και συναισθημάτων όλων των ηρώων από τα παιδιά. Τη δεύτερη σε θέση συμπεριφορά καταλαμβάνει άλλη μια συμπεριφορά που τοποθετεί τα παιδιά στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας (ποσοστό 78%) η ελεύθερη επιλογή του τέλους από τα παιδιά. Η συμπεριφορά που ακολουθεί (ποσοστό 62%),αντιτίθεται των στόχων των δύο προηγούμενων και δίνει έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας. Ακολουθούν η αφήγηση με σκοπό την αναπαράσταση από τα παιδιά και η έμφαση στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου (αντίστοιχα ποσοστά 61% και 53%). Τέλος μόνο 1% των νηπιαγωγών θέτει ως στόχο την απομνημόνευση της ιστορίας ως στόχο κατά τη διάρκεια ανάγνωσης ενός παραμυθιού.

3.11 Στόχοι που θέτουν οι νηπιαγωγοί κατά τη διδασκαλία των τεχνών στην τάξη

Πίνακας 11

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τους στόχους που θέτουν κατά τη διδασκαλία των τεχνών στην τάξη.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Ελεύθερη έκφραση μέσω της ζωγραφικής	97	97	3	3
Γνωριμία με τα υλικά	91	91	9	9
Επαφή των παιδιών με το θέατρο	84	84	16	16
Συμπλήρωση φύλλων εργασίας	13	13	87	87
Ανάπτυξη του αισθητικού γραμματισμού	36	36	64	64
Τοποθέτηση των παιδιών στη θέση του δημιουργού	70	70	30	30
Πιστή αναπαράσταση έργων τέχνης από τα παιδιά	10	10	90	90
Το να φτάσουν όλα τα παιδιά στο ίδιο αποτέλεσμα	0	0	100	100
Κάτι άλλο	7	7	93	93
Κάποια άλλη	0	0,0	0	100,0
Δεν απάντησαν	f = 0(0%)			

Από τη γενικότερη εξέταση των στοιχείων του πίνακα 11 διαπιστώνεται ότι οι νηπιαγωγοί αφήνουν ελεύθερα τα παιδιά να εκφράζονται μέσω της ζωγραφικής (ποσοστό 97%). Επίσης η γνωριμία των παιδιών με τα υλικά αποτελεί το δεύτερο στόχο (ποσοστό 91%). Σημαντικό κομμάτι των τεχνών όπως φαίνεται από τη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων αποτελεί και η γνωριμία με το θέατρο (ποσοστό 84%). Το να τοποθετούν τα παιδιά στη θέση του δημιουργού απέσπασε ένα στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα της τάξης του 70%. Οι υπόλοιποι στόχοι καταλαμβάνουν αρκετά χαμηλότερα ποσοστά και

έτσι έχουμε τον αισθητικό γραμματισμό, τη συμπλήρωση φύλλων εργασίας και την πιστή αναπαράσταση έργων τέχνης να αποσπούν αντίστοιχα 36%, 13% και 10%. Εξαιρετικά σημαντικό είναι το γεγονός πως ο στόχος του να φτάσουν όλα τα παιδιά στο ίδιο αποτέλεσμα δεν επιλέχθηκε από κανέναν νηπιαγωγό και βεβαίως πήρε ποσοστό 0%. Και τέλος ένα μικρό ποσοστό 7% προτείνει κάτι άλλο.

3.12 Συμφωνία ή διαφωνία των νηπιαγωγών με συμπεριφορές διδασκαλίας

Πίνακας 12

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με συγκεκριμένες συμπεριφορές στην τάξη

ΣΥΜΦΩΝΙΑ Η ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Οι μαθητές που φοιτούν στο νηπιαγωγείο είναι σε θέση να κρίνουν τα έργα που δημιουργούν	94	96,9	3	3,1
Η πρόσκληση «καλλιτεχνών» στην τάξη ενισχύει τη δημιουργικότητα των μαθητών/τριών	90	90	10	10
Η δημιουργικότητα καλλιεργείται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από ελευθερία(π.χ. τέχνες)	76	80,9	18	19,1
Η δημιουργικότητα περιορίζεται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από κανόνες(π.χ. μαθηματικά)	17	17,7	79	82,3
Οι μαθητές που φοιτούν στο νηπιαγωγείο δεν είναι σε θέση να κρίνουν τα έργα των συμμαθητών τους	12	8,1	12,9	87,1
Μόνο η νηπιαγωγός η οποία έχει επιμορφωθεί στη διδασκαλία των τεχνών μπορεί να τις εφαρμόσει στην τάξη.	6	6,4	88	93,6
Δεν απάντησαν	f=0(0%)			

Από την ανάλυση των στοιχείων του πίνακα 12 προκύπτει ότι οι νηπιαγωγοί συμφωνούν τόσο με την άποψη πως τα παιδιά που φοιτούν στο νηπιαγωγείο είναι σε θέση να κρίνουν τα έργα που δημιουργούν όσο και με την άποψη πως η πρόσκληση καλλιτεχνών στην τάξη ενισχύει τη δημιουργικότητα των μαθητών (ποσοστά 96.9% και 90% αντίστοιχα). Ακολουθεί ένα αρκετά υψηλό ποσοστό 80,9%, που συμφωνεί με την άποψη πως η δημιουργικότητα καλλιεργείται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από ελευθερία π.χ. τέχνες. Οι νηπιαγωγοί που συμφωνούν με τις απόψεις πως η δημιουργικότητα περιορίζεται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από κανόνες (π.χ. μαθηματικά, πως οι μαθητές που φοιτούν στο νηπιαγωγείο δεν είναι σε θέση να κρίνουν τα έργα των συμμαθητών τους και πως μόνο η νηπιαγωγός που έχει επιμορφωθεί στη διδασκαλία των τεχνών μπορεί να τις εφαρμόσει στην τάξη ακολουθούν με φθίνουσα σειρά στον πίνακα κατανομής συχνοτήτων με ποσοστά 17,7%, 8,1% και 6,4% αντίστοιχα.

3.13 Βαθμολόγηση από το 1-7 της καταλληλότητας των συμπεριφορών που είναι κατάλληλες για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής.

Ο αμέσως επόμενος πίνακας παρουσιάζει τα αποτελέσματα της βαθμολόγησης της συμπεριφοράς που είναι κατάλληλη για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής. Πιο αναλυτικά 59 νηπιαγωγοί (ποσοστό 26,5%), θεωρούν -από την κλίμακα 5-7 ως πιο κατάλληλη, αρκετά κατάλληλη και η πλέον κατάλληλη δηλαδή- τη δημιουργία τραγουδιών από τα ίδια τα παιδιά. Ακολουθεί αντιστοίχως στη δεύτερη θέση η απάντηση 45 νηπιαγωγών (ποσοστό 21,73%) , πως κατάλληλη είναι η δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά. Στην τρίτη και τέταρτη θέση αντιστοίχως και με ποσοστά 16,4% και 13,5% ακολουθούν οι θέσεις πως η δημιουργικότητα καλλιεργείται μέσω της πρόσκλησης ενός μουσικού στην τάξη καθώς και μέσω της γνωριμίας με τις μουσικές από τον τόπο καταγωγής των γονέων. Τέλος εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά συγκέντρωσαν οι απόψεις πως η μουσική δημιουργικότητα καλλιεργείται μέσω της δημιουργίας σχολικής γιορτής μέσω της αξιοποίησης των ΤΠΕ στη διδασκαλία της μουσικής και μέσω της απομνημόνευσης στίχων από τα παιδιά. (αντίστοιχα ποσοστά 6,7%, 5,3% και 5,1%). Αξίζει να σημειωθεί επίσης πως στη συγκεκριμένη ερώτηση δεν απάντησε το 31% των ερωτηθέντων νηπιαγωγών.

Πίνακας 13

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής συμπεριφορά.

ΠΟΙΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	Πολύ άνω κατώληξη		Αρκετά κατώληξη		Πιο Κατώληξη		κατώληξη		Λιγότερο κατώληξη		Ελάχιστο κατώληξη		Καθόλου κατώληξη		Εμπειρία από την	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Η δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα παιδιά	18	26,1%	20	29%	7	10,1%	5	7,2%	10	14,5%	5	7,2%	4	5,8%	31	31%
Η δημιουργία τραγουδιών από τα ίδια	29	42%	16	23,2%	10	14,5%	4	5,8%	0	0%	4	5,8%	6	8,7%	31	31%
Μια συνάντηση με τους γονείς η οποία θα περιλαμβάνει μουσική από τον τόπο καταγωγής τους	4	5,8%	11	15,9%	13	18,8%	13	18,8%	17	24,6%	8	11,6%	3	4,3%	31	31%
Η πρόσκληση ενός μουσικού στην τάξη	7	10,1%	11	15,9%	16	23,2%	17	24,6%	11	15,9%	4	5,8%	3	4,3%	31	31%
Η δημιουργία σχολικής γιορτής που θα περιλαμβάνει γνωστά ποιήματα/τραγούδια	4	5,8%	4	5,8%	6	8,7%	11	15,9%	9	13%	29	42%	6	8,7%	31	31%
Η απομνημόνευση στίχων από τα παιδιά	3	4,3%	3	4,3%	4	5,8%	4	5,8%	5	7,2%	13	18,8%	37	53,6%	31	31%
Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παραγωγή μουσικής	3	4,3%	4	5,8%	11	15,9%	15	21,7%	20	29%	5	7,2%	11	15,9%	31	31%

Ακολούθως ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να αιτιολογήσουν σύντομα την απάντησή τους και η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 14

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος σχετικά με την αιτιολόγηση της κατάλληλης συμπεριφοράς για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Δημιουργία τραγουδιών από τα ίδια τα παιδιά	15	51,7 %	14	48,3 %
Παρουσία μουσικού στην τάξη	3	10,3 %	26	89,7 %
Διδασκαλία της μουσικής μέσω Η/Υ	2	6,9%	27	93,1 %
Κάτι άλλο	17	58,6 %	12	41,4 %
Δεν απάντησαν	f= 71 (71%)			

Από την ανάλυση των στοιχείων του πίνακα 14 προκύπτει καταρχήν το τεράστιο ποσοστό 71% των ερωτηθέντων που δεν απάντησαν καθόλου στο συγκεκριμένο ερώτημα. Ως πιο σημαντική συμπεριφορά θεωρήθηκε από 15 νηπιαγωγούς που απάντησαν (ποσοστό 51,7%), η δημιουργία τραγουδιών από τα ίδια τα παιδιά, ενώ οι δύο επόμενες απαντήσεις η παρουσία μουσικού στην τάξη και η διδασκαλία μέσω η/υ, συγκέντρωσαν εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά 10,3% και 6,9% αντίστοιχα. Σημαντικό να αναφερθεί ακόμη είναι το γεγονός πως το 58,6% των απαντήσεων δεν μπόρεσαν να ενταχθούν σε καμία κατηγορία. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι απαντήσεις: να μην είναι κατευθυνόμενη η διδασκαλία, να χρησιμοποιείται

οτιδήποτε ευχαριστεί τα παιδιά όπως και η χαρακτηριστική απάντηση δεν με καλύπτει καμία.

3.14 Ενέργειες κατά τη διδασκαλία των εικαστικών και μετά την ολοκλήρωση ενός έργου από τα νήπια

Πίνακας 15

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τις ενέργειες που εκτελούν κατά τη διδασκαλία των εικαστικών και μετά την ολοκλήρωση ενός έργου από τα νήπια

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΝΟΣ ΕΡΓΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΝΗΠΙΑ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Να παροτρύνει τα παιδιά να εκφράσουν κρίσεις/ εκτιμήσεις για το δικό τους έργο	91	91%	9	8,1%
Να παροτρύνει τα παιδιά να συγκρίνουν τα έργα τους με προηγούμενα έργα(portfolio)	73	73%	27	26,3%
Να επιτρέψει τα παιδιά να κρίνουν το δικό τους έργο	52	47%	52,5	47,5%
Να επιτρέψει τα παιδιά να κριτικάρουν τα έργα των συμμαθητών τους	11	11,1%	88	88,9%
Να επιβραβεύσει το καλύτερο έργο	8	8,1%	92	91,9%
Να συγκρίνει τα έργα των παιδιών	3	3%	96	97%
Να βαθμολογήσει τα έργα όλων των παιδιών	0	0%	100	100%
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Αναλύοντας τα στοιχεία του πίνακα 15 προκύπτει ότι οι νηπιαγωγοί του δείγματος παίρνουν το ρόλο του καθοδηγητή καθώς από τη μία παροτρύνουν τα παιδιά να εκφράσουν κρίσεις για το δικό τους έργο και από την άλλη να συγκρίνουν τα έργα τους με προηγούμενα έργα με ποσοστά αντίστοιχα 91% και 73%. Ένα αρκετά υψηλό ποσοστό 47% επιτρέπει στα παιδιά να κρίνουν τα έργα τους, ενώ στον αντίποδα

βρίσκεται μόλις το 11,1 % που επιτρέπει στα παιδιά να κριτικάρουν τα έργα των συμμαθητών τους. Ενθαρρυντικό είναι το αποτέλεσμα που καταδεικνύει πως ένα στατιστικά μη σημαντικό ποσοστό της τάξης του 8,1 % επιβραβεύουν τα έργα των μαθητών και μόλις το 3% προβαίνει στην σύγκριση των έργων των μαθητών.

3.15 Συμπεριφορές κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών

Πίνακας 16

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τις συμπεριφορές που υιοθετούν κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών στην τάξη

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Εργασία σε ομάδες	93	93%	7	7%
Ομαδικές κατασκευές	83	83%	17	17%
Επίσκεψη σε μουσείο φυσικής ιστορίας	74	74%	26	26%
Δημιουργία αιγιμάτων με ζωντανούς οργανισμούς	49	49%	51	51%
Δημιουργία μουσείου φυσικής ιστορίας	49	49%	51	51%
Μετάδοση γνώσεων στους μαθητές	33	33%	67	67%
Ανάγνωση εγκυκλοπαίδειας	31	31%	69	69%
Φύλλα εργασίας για αξιολόγηση των γνώσεων	28	28%	72	72%
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Όπως διαφαίνεται από την περιγραφή των στοιχείων του πίνακα 17 η εργασία σε ομάδες και οι ομαδικές κατασκευές θεωρούνται από τους ερωτηθέντες ως οι πιο κατάλληλες κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών με αντίστοιχα ποσοστά 93% και 83%. Στην τρίτη θέση με ποσοστό 74%, κρίνεται κατάλληλη η επίσκεψη σε μουσείο φυσικής ιστορίας ενώ ισοβαθμούν οι δύο επόμενες προτάσεις η δημιουργία αιγιμάτων με ζωντανούς οργανισμούς καθώς και η δημιουργία μουσείου φυσικής ιστορίας με ποσοστό 49%. Βέβαια στον αντίποδα όλων αυτών ακολουθούν οι υπόλοιπες απαντήσεις που παραπέμπουν σε άλλου είδους πρακτικές, αλλά και αυτές έχουν καταλάβει εξαιρετικά υψηλά ποσοστά. Αυτές είναι η μετάδοση γνώσεων

στους μαθητές, η ανάγνωση εγκυκλοπαίδειας και τα φύλλα εργασίας για την αξιολόγηση των γνώσεων. (ποσοστά 33%, 31% και 28% αντίστοιχα).

3B ΤΠΕ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

Στο ακόλουθο υποκεφάλαιο ακολουθούν τα περιγραφικά αποτελέσματα των ερωτήσεων 14-17 και αφορούν τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη.

3β.1 Βαθμός συμφωνίας με τον ρόλο του υπολογιστή στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας

Στον πίνακα 17 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από το ερώτημα του ερωτηματολογίου το οποίο αναφέρεται στο στην άποψη πως η γωνιά του υπολογιστή είναι απαραίτητη στην τάξη του νηπιαγωγείου καθώς ευνοεί τη δημιουργικότητα.

Πίνακας 17

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος ως προς το βαθμό συμφωνίας τους με την άποψη πως η γωνιά του υπολογιστή είναι απαραίτητη καθώς ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας

ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ ΠΩΣ Η ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΚΑΘΩΣ ΕΥΝΟΕΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	f	%
Συμφωνώ απόλυτα	1	1
Συμφωνά αρκετά	6	6
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	17	17,2
Διαφωνώ αρκετά	54	54,5
Διαφωνώ απόλυτα	21	21,2
Σύνολο	99	100,0
Δεν απαντώ - δεν έχω γνώμη	0	0
Δεν απάντησαν	1	1
ΔΕΙΚΤΕΣ: \bar{X} =3,89 s=0,844		

Από τα στοιχεία του πίνακα εντύπωση προκαλεί το συμπέρασμα πως η πλειοψηφία των νηπιαγωγών του δείγματος πάνω από τους μισούς (ποσοστό 54,5%), διαφωνούν με την αναγκαιότητα του υπολογιστή στην τάξη και με τη συμβολή του στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Προβληματισμό, όμως, προκαλεί και ο αυξημένος αριθμός των εκπαιδευτικών του δείγματος που αισθάνονται ίσως να βρίσκονται μπροστά σε ένα σημαντικό δίλημμα ή αδιέξοδο, προβάλλοντας έτσι την επιφυλακτικότητά τους και τοποθετώντας τον εαυτό τους στη μεσαία κατηγορία «Ούτε συμφωνώ – ούτε διαφωνώ» (17,2%)

3β.2 Συμφωνία ή διαφωνία με προτάσεις που αφορούν την χρήση των ΤΠΕ στην τάξη

Πίνακας 18

Κατανομή των συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών που αφορά τη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη

ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Τα λογισμικά που χρησιμοποιούνται πρέπει να επιλέγονται από τον εκπαιδευτικό	91	95,8 %	4	4,2%
Η καλύτερη μέθοδος διδασκαλίας των ΤΠΕ είναι μέσω του παιχνιδιού	88	91,7 %	8	8,3%
Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως εργαλείο δημιουργίας	74	79,6 %	19	20,4 %
Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν λογισμικά επεξεργασίας, εικόνες και βίντεο	59	70,2 %	25	29,8 %
Η δημιουργία μοτίβων στον υπολογιστή καλλιεργεί τη δημιουργικότητα	51	60%	34	40%
Τα παιδιά πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις word	19	24,1 %	60	75,9 %
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Αναλύοντας τα στοιχεία του πίνακα 18 προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα: οι νηπιαγωγοί θεωρούν πως οι ίδιοι πρέπει να επιλέγουν τα λογισμικά που θα χρησιμοποιούνται (ποσοστό 95,8%) καθώς και ότι το παιχνίδι αποτελεί την καλύτερη μέθοδο μέσω της οποίας μπορεί να διδαχθούν οι ΤΠΕ στην τάξη (ποσοστό 91,7%). Οι νηπιαγωγοί θεωρούν ακολούθως πως τα νήπια χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως εργαλείο δημιουργίας και είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν λογισμικά επεξεργασίας, εικόνας και βίντεο. (αντίστοιχα ποσοστά 79,6% και 70,2%). Με φθίνουσα σειρά ακολουθούν οι απόψεις πως η δημιουργία μοτίβων στον υπολογιστή καλλιεργεί τη δημιουργικότητα και σχεδόν 1 στους 4 νηπιαγωγούς θεωρεί πως τα παιδιά πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις word. (60% και 24,1% αντίστοιχα).

3β.3 Απόψεις νηπιαγωγών για τη δημιουργικότητα

Στο υποκεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τα βασικότερα ίσως ερωτήματα του ερωτηματολογίου και συγκεκριμένα εάν οι νηπιαγωγοί πιστεύουν πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, ποια πιστεύουν ότι είναι τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξή της καθώς και οι προτάσεις των νηπιαγωγών για την ανάπτυξη αυτής της βασικής ικανότητας όπως αναφέρει και το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο.

3β.4Βαθμός συμφωνίας με την άποψη πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας

Αναλύοντας τα στοιχεία του πίνακα 19α και προσθέτοντας τα ποσοστά των νηπιαγωγών που διαφωνούν προκύπτει το συμπέρασμα ότι το 55% του δείγματος διαφωνεί με την άποψη πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας σε αντίθεση με ένα ποσοστό 25% που συμφωνεί. Εντύπωση προκαλεί πως σε ένα τόσο καίριο ερώτημα το 18% των ερωτηθέντων δεν παίρνει θέση καθώς ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Τέλος ένα ποσοστό 2% δεν απάντησε καθόλου.

Πίνακας 19α

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος με την άποψη ότι το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας

ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΨΗ ΟΤΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΕΝ ΕΥΝΟΕΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	f	%
Συμφωνώ απόλυτα	5	5,1
Συμφωνά αρκετά	20	20,4
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	18	18,4
Διαφωνώ αρκετά	47	48,0
Διαφωνώ απόλυτα	8	8,2
Σύνολο	98	100,0
Δεν απαντώ – δεν έχω γνώμη	0	0,0
Δεν απάντησαν	2	2,0
ΔΕΙΚΤΕΣ: \bar{X} =3,34 s=1,055		

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς να αιτιολογήσουν σύντομα τη θέση τους ως προς την άποψη αυτή. Από την ανάλυση των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος προέκυψαν τρεις συνολικά κατηγορίες.

Πιο αναλυτικά:

- Η πρώτη κατηγορία συμπεριλαμβάνει την άποψη πως το νηπιαγωγείο ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και οι υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης είναι αυτές που την σκοτώνουν.
- Η δεύτερη κατηγορία αναφέρεται στην άποψη πως οι νηπιαγωγοί είναι υπεύθυνοι για την καλλιέργεια η μη της δημιουργικότητας και όχι το σχολείο.

➤ Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις υπόλοιπες απόψεις οι οποίες δεν μπορούν να ενταχθούν στις προαναφερθείσες κατηγορίες, όπως οι απόψεις πως φταίει το αναλυτικό και η έλλειψη κινήτρων, η δυσκολία του να είναι κανείς δημιουργικός, και στην έλλειψη χρόνου και συνεργασίας με τους γονείς.

Στον πίνακα 19β εμφανίζονται ιεραρχημένες με βάση τα ποσοστά οι κατανομές των απαντήσεων των νηπιαγωγών σε καθεμία από τις κατηγορίες αιτιολόγησης της θέσης τους.

Πίνακας 19β

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος σε καθεμία από τις κατηγορίες αιτιολόγησης της θέσης συμφωνίας ή διαφωνίας τους ως προς την άποψη ότι το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Οι νηπιαγωγοί είναι υπεύθυνοι και όχι το σχολείο	28	46,7%	32	53,3%
Οι άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης και όχι το νηπιαγωγείο	26	43,3%	34	56,7%
Κάτι άλλο	15	25%	45	75%
Δεν απάντησαν	f= 40(40%)			

Από την καταγραφή των απαντήσεων στον πίνακα 19β προκύπτει ότι το 46,7% των νηπιαγωγών θεωρεί πως οι ίδιοι οι νηπιαγωγοί είναι αυτοί που καθορίζουν το εάν το σχολείο ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και όχι η υλικοτεχνική υποδομή. Ακολουθούν αμέσως μετά οι απαντήσεις 26 νηπιαγωγών (ποσοστό 43,3%), που θεωρούν πως οι άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης και όχι το νηπιαγωγείο με την ελεύθερη θεματολογία την οποία έχει ,σκοτώνουν τη δημιουργικότητα. Ακόμη 15 νηπιαγωγοί (ποσοστό 25%), θεωρούν υπεύθυνο κάτι άλλο που δεν μπορεί να ενταχθεί σε καμία κατηγορία. Χαρακτηριστικά αναφέρονται: η άποψη πως φταίει το αναλυτικό πρόγραμμα , ότι σκοπός του σχολείου είναι οι πανελλήνιες και ότι φταίνει οι γονείς που ανακατεύονται στη δουλειά των νηπιαγωγών.

3β.5 Οι απόψεις για τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο σχολείο

Πίνακας 20α

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο

ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Η κατάρτιση του εκπαιδευτικού	69	69,7	30	30,3
Τα υλικά	52	52,5	47	47,5
Ο χώρος	51	51,5	48	48,5
Η χρηματοδότηση	39	39,4	60	60,6
Οι παρεμβάσεις των γονέων	30	30,3	69	69,7
Τα ίδια τα παιδιά	10	10,1	89	89,9
Κάτι άλλο	14	14,1	85	85,9
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Αναλύοντας στατιστικά τα αποτελέσματα του άνωθεν πίνακα προκύπτουν τα εξής περιγραφικά αποτελέσματα. Οι ερωτώμενοι θεωρούν την κατάρτιση του εκπαιδευτικού ως το σημαντικότερο εμπόδιο για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο. (ποσοστό 69,7%). Στη δεύτερη θέση των δηλώσεων εντύπωσης προκαλεί το γεγονός πως 52 νηπιαγωγοί (ποσοστό 52,5%) , θεωρεί πως τα υλικά (η έλλειψη τους προφανώς) αποτελούν σημαντικό τροχοπέδη στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας στην αίθουσα του νηπιαγωγείου. Ακολουθεί η άποψη πως ο χώρος έχει σημαντική ευθύνη και αναστέλλει την ανάπτυξη της (ποσοστό 51,5%). Με φθίνουσα σειρά ακολουθούν η χρηματοδότηση, οι παρεμβάσεις των γονέων και τα ίδια τα παιδιά. (με αντίστοιχα ποσοστά 39,4%, 30,3% και 10,1%). Τέλος απαντήσεις που δεν μπόρεσαν να συστήσουν κατηγορία αλλά ούτε και να ενταχθούν σε κάποια

έδωσε το 14,1%. Χαρακτηριστικά αναφέρονται το που βρίσκεται η σχολική μονάδα, η απαξίωση του επαγγέλματος, το να ξεφεύγει ο νηπιαγωγός από τα βιβλία και τα αναλυτικά προγράμματα. Το ποσοστό αποχής από την συγκεκριμένη ερώτηση είναι 0%.

Ακολούθως ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να αιτιολογήσουν σύντομα την απάντησή τους.

Πίνακας 20β

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των νηπιαγωγών αναφορικά με την αιτιολόγησή τους στο ποια πιστεύουν ότι είναι τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο σχολείο.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί	28	60,9%	18	39,1%
Οι υποδομές (χρήμα, χώρος, κτίρια)	21	45,7%	25	54,3%
Οι γονείς των νηπίων	9	19,6%	37	80,4%
Κάτι άλλο	17	37%	29	63%
Δεν απάντησαν	f= 0(0%)			

Περιγράφοντας τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον άνωθεν πίνακα, μπορεί να ειπωθεί πως το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό 60,9% των νηπιαγωγών του δείγματος θεωρεί πως οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί είναι το σημαντικότερο εμπόδιο για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Ακολουθούν οι απόψεις πως ευθύνονται οι υποδομές και οι γονείς των νηπίων με αντίστοιχα ποσοστά 45,7% και 19,6%.

Το 37% των ερωτηθέντων έδωσε απαντήσεις που δεν μπορούσαν να ενταχθούν σε καμία κατηγορία , ενώ αξιοσημείωτο είναι πως και οι 100 νηπιαγωγοί απάντησαν (ποσοστό 100%).

3β.6 Προτάσεις των εκπαιδευτικών του δείγματος

Στην τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου, ζητήθηκε από τους νηπιαγωγούς του ερωτηματολογίου να διατυπώσουν προτάσεις για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο. Στην ερώτηση αυτή, όπως άλλωστε ήταν αναμενόμενο ότι θα υπάρχει μεγάλη διαρροή, ανταποκρίθηκαν μόλις 60 νηπιαγωγοί. Με βάση την ανάλυση περιεχομένου των απαντήσεων των νηπιαγωγών σχηματίστηκαν πέντε κατηγορίες περιγραφής.

Η ανάλυση περιεχομένου των απαντήσεων των εκπαιδευτικών έγινε με τρόπο ανάλογο της 2^{ης} ερώτησης του ερωτηματολογίου. Έτσι, με βάση την ανάλυση περιεχομένου των απαντήσεων σχηματίστηκαν πέντε κατηγορίες περιγραφής. Η πρώτη κατηγορία περιελάμβανε τις προτάσεις που αντιστοιχούσαν σε προτάσεις για επιμόρφωση και σεμινάρια των εκπαιδευτικών. Στη δεύτερη κατηγορία εντάχθηκαν οι απαντήσεις που αφορούν ότι μπορεί να συμπεριληφθεί στην υλικοτεχνική υποδομή. Η τρίτη κατηγορία περιελάμβανε τις απαντήσεις που παρέπεμπαν στους γονείς ως υπαίτιους της παρεμπόδισης τα ανάπτυξης της δημιουργικότητας στο χώρο του νηπιαγωγείου. Η τέταρτη κατηγορία αποτελείται από ότι μπορεί να ενταχθεί στον όρο τέχνες. Η πέμπτη κατηγορία «κάτι άλλο» περιελάμβανε τις παρατηρήσεις εκείνες που αντιστοιχούσαν σε διάφορα άλλα ζητήματα μη δυνάμενα να ενταχθούν στις προηγούμενες κατηγορίες όπως να αφουγκραστούμε τις ανάγκες των παιδιών, ο αριθμός των νηπίων ανά τμήμα και η πρόταση το αναλυτικό πρόγραμμα να γράφεται από τις νηπιαγωγούς. Αναφορά γίνεται ακόμη σε απειθάρχητα νήπια, στην σχολειοποίηση του νηπιαγωγείου στην ελευθερία λόγου από όλα τα παιδιά και στη βοήθεια από το κράτος χωρίς να γίνεται ειδική αναφορά στο σε τι συνίσταται αυτή η βοήθεια.

Ο πίνακας 21 παρουσιάζει τις κατηγορίες απάντησης και την κατανομή των απαντήσεων σε αυτές. Η σειρά εμφάνισης των κατηγοριών στον πίνακα είναι αντίστοιχη του ύψους των ποσοστών που συγκέντρωσε καθεμία από αυτές.

Πίνακας 21

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος αναφορικά με τις παρατηρήσεις τους για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	f	%	f	%
Επιμόρφωση -Σεμινάρια	28	46,7 %	32	53,3 %
Υλικά -Χώρος	14	23,3 %	46	76,7 %
Τέχνες	5	8,3%	35	91,7 %
Γονείς	3	5%	57	95%
Κάτι άλλο	21	40%	30	50%
Δεν απάντησαν	f= 40(40%)			

Από τα στοιχεία του πίνακα 21 προκύπτει ότι υπάρχει μια σημαντική απώλεια της τάξης του 40% γεγονός που καταδεικνύει πως ένα αρκετά υψηλό ποσοστό σχεδόν οι μισοί αδυνατούν να κάνουν προτάσεις για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο. Με βάση τη φθίνουσα σειρά εμφάνισης και όπως παρουσιάζονται στον πίνακα η πρόταση των νηπιαγωγών που κατέλαβε την πρώτη θέση είναι αυτή της επιμόρφωσης και των σεμιναρίων (ποσοστό 46,7%).

Πολύ σημαντικό θεωρείται ακόμη από το δείγμα η υλικοτεχνική υποδομή ως παράγοντας που ευνοεί τη δημιουργικότητα (ποσοστό 23,3%). Την τρίτη και τέταρτη θέση καταλαμβάνουν αντίστοιχα οι τέχνες καθώς και οι γονείς με ποσοστά αντίστοιχα 8,3% και 5%. Αξίζει τέλος να σημειωθεί πως ένας αρκετά υψηλός βαθμός απαντήσεων (ποσοστό 40%) δεν μπόρεσε να ενταχθεί σε καμία κατηγορία και αυτό αποδεικνύει την πολυφωνία από μέρους των νηπιαγωγών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΠΑΓΩΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΡΟ «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ»

4.1 Εισαγωγή

Τα περιγραφικά αποτελέσματα όπως αυτά παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο προσφέρουν μια ικανοποιητική κατόπτευση αναφορικά με τις απόψεις των νηπιαγωγών του δείγματος σε σχέση με τις ερωτήσεις που κλήθηκαν να απαντήσουν. Εξίσου, όμως, χρήσιμη είναι και η επαγωγική ανάλυση. Αν και οι δυνατότητες εξέτασης είναι ποικίλες και με διαφορετικό βαθμό ισχύος, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να εντοπίσει αποκλειστικά και μόνο σχέσεις συνάφειας ή απλώς σχέσεις μεταξύ των εξεταζόμενων μεταβλητών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα διερευνητικά ερωτήματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας της έρευνας, κρίθηκε σκόπιμο να εξεταστεί –όπου αυτό είναι εφικτό– καθένα από τα προσωπικά στοιχεία με το σύνολο των ερωτήσεων προκειμένου να εντοπιστούν οι στατιστικά σημαντικές διαφορές. Αλλά και ο βαθμός ικανοποίησης των νηπιαγωγών του δείγματος από την ενημέρωσή τους αναφορικά με τον όρο «δημιουργικότητα» αποτέλεσε «ανεξάρτητη» μεταβλητή, η οποία εξετάστηκε με το σύνολο των ερωτήσεων που τέθηκαν στα υποκείμενα της έρευνας.

Πριν προχωρήσουμε, όμως και προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάγνωση και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων πρέπει να διευκρινιστούν τα παρακάτω σημεία: α) αν και η στατιστική ανάλυση αποκάλυψε στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των νηπιαγωγών του δείγματος, αυτές είναι λίγες σε αριθμό και εμφανίζονται διάσπαρτα στο σύνολο των ερωτήσεων. Το γεγονός αυτό επηρεάζει τον τρόπο παρουσίασης των αποτελεσμάτων και ιδιαίτερα την πινακοποίησή τους. Για λόγους που αφορούν στην

οικονομία του χώρου κάθε πίνακας περιλαμβάνει εκείνες τις δηλώσεις/ερωτήσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ μιας ανεξάρτητης μεταβλητής και των εξαρτημένων, οι οποίες όμως προέρχονται από το σύνολο του εργαλείου συλλογής δεδομένων και όχι, όπως θα έπρεπε, από κάθε ερώτηση αποκλειστικά. Για παράδειγμα, στον πίνακα που παρουσιάζονται τα επαγωγικά αποτελέσματα με βάση την κατοχή πτυχίου παιδαγωγικού τμήματος περιλαμβάνονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές που μπορεί να έχουν προέλθει είτε από την ερώτηση 1, είτε από την ερώτηση 5 είτε από την ερώτηση 10 του ερωτηματολογίου.

β) όπου κρίθηκε αναγκαίο οι κατηγορίες απάντησης κάποιων ερωτήσεων ανακωδικοποιήθηκαν. Για παράδειγμα, οι κατηγορίες απάντησης στην ερώτηση που αφορούσε στον βαθμό ικανοποίησης των νηπιαγωγών του δείγματος από την ενημέρωσή τους για τον όρο «δημιουργικότητα» αρχικά ήταν πέντε:

- ναι, πολύ
- ναι, αρκετά
- ναι, μέτρια
- όχι, λίγο
- όχι, καθόλου

κατά τη στατιστική επεξεργασία, όμως, όσοι δήλωσαν ότι έχουν έστω και μέτρια ενημέρωση εντάχθηκαν στην ομάδα των εκπαιδευτικών που ένιωθαν ικανοποιημένοι από την ενημέρωσή τους για τον όρο «δημιουργικότητα». Οι υπόλοιποι αποτέλεσαν την ομάδα των εκπαιδευτικών που δεν ένιωθαν ικανοποιημένοι.

4.2 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση τη θέση υπηρεσίας

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές που εμφανίζονται συνολικά στις ερωτήσεις που τέθηκαν στους νηπιαγωγούς ανάλογα με τη θέση υπηρεσίας. Στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίζονται σε τέσσερις δηλώσεις. Η πρώτη προέρχεται από τη 10^η ερώτηση και αφορά στη δήλωση *«η δημιουργικότητα καλλιεργείται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από ελευθερία»* ($p=.036$). Η δεύτερη βρίσκεται στην 5^η ερώτηση και πιο συγκεκριμένα αφορά στην κατάρτιση του εκπαιδευτικού ($p=.040$). Η τρίτη εντοπίζεται στην 8^η ερώτηση και αφορά στη δήλωση *«αφήγηση με σκοπό την αναπαράσταση από τα παιδιά»*

($p=.015$). Η τέταρτη προέρχεται από την 13^η ερώτηση και εστιάζει στη «μετάδοση γνώσεων στους μαθητές» ($p=.016$).

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται με αναλυτικό τρόπο τα στοιχεία που αναφέρονται στις δηλώσεις εκείνες στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάλογα με τη θέση υπηρεσίας των εκπαιδευτικών του δείγματος.

Πίνακας 1

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τη θέση υπηρεσίας.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Διορισμένοι		Αναπληρωτές		Έλεγχος Στατιστικής Σημαντικότητας		
	NAI	OXI	NAI	OXI	χ^2	df	p
	%		%				
Η δημιουργικότητα καλλιεργείται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από ελευθερία	84	16	58,3	41,7	4,394	1	.036
Η κατάρτιση του εκπαιδευτικού	74,1	25,9	46,2	53,8	4,232	1	.040
Αφήγηση με σκοπό την αναπαράσταση από τα παιδιά	57	43	92,3	7,7	5,960	1	.015
Μετάδοση γνώσεων στους μαθητές	27,9	61,5	72,1	38,5	5,839	1	.016

Οι διορισμένοι εκπαιδευτικοί φαίνεται ότι συνδέουν σε μεγαλύτερο ποσοστό από ότι οι αναπληρωτές συνάδελφοί τους την ανάπτυξη της δημιουργικότητας α) με την αξιοποίηση γνωστικών αντικειμένων που χαρακτηρίζονται από ελευθερία (84%), και β) με την κατάρτιση του εκπαιδευτικού (74,1%). Η εικόνα αντιστρέφεται στις επόμενες δύο δηλώσεις, που αφορούν η μεν πρώτη την αφήγηση με σκοπό την αναπαράσταση από τα παιδιά (92,3%) και η δε δεύτερη τη μετάδοση γνώσεων στους μαθητές (72,1%), όπου οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί τις επιλέγουν πιο συχνά από ότι οι διορισμένοι.

4.3 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάση τα έτη υπηρεσίας

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές που εμφανίζονται συνολικά στις ερωτήσεις που τέθηκαν στους νηπιαγωγούς ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας. Στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίζονται στις εξής δηλώσεις/ερωτήσεις: α) στο/η σχολικό/η σύμβουλο ($p=.011$) ως φορέα ενημέρωσης

των εκπαιδευτικών αναφορικά με τις αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα, β) τη δυνατότητα τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν λογισμικά επεξεργασίας εικόνας και βίντεο ($p=.007$) στο πλαίσιο της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην τάξη, γ) τη μετεκπαίδευση ($p=.011$) ως πηγή ενημέρωσης αναφορικά με τον όρο «δημιουργικότητα», δ) την επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα ($p=.031$), ε) την πρόσκληση ενός μουσικού στην τάξη ($p=.011$), και στ) την άποψη ότι το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας ($p=.009$).

Πίνακας 2

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τα χρόνια υπηρεσίας.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	1-15 χρόνια υπηρεσίας		16 και πάνω χρόνια υπηρεσίας		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	χ^2	df	p
	%		%				
Ο Σχολικός Σύμβουλος	98,4	1,6	84,6	15,4	6,904	1	.011
Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν λογισμικά επεξεργασίας εικόνας και βίντεο	80	20	51,7	48,3	7,262	1	.007
Μετεκπαίδευση	18	82	43,8	56,2	6,411	1	.011
Επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα	13,1	86,9	30,8	69,2	4,634	1	.031

Πίνακας 3

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις στις δηλώσεις/ερωτήσεις που εμφανίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τα χρόνια υπηρεσίας. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων.

Δηλώσεις/ερωτήσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	1-15 Χρόνια υπηρεσίας		16 > Χρόνια υπηρεσίας		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας	
	μ.ό.	τ.α.	μ.ό.	τ.α.	t	p
Η πρόσκληση ενός μουσικού στην τάξη	4,05	1,467	5,00	1,512	-2,622	.011
Το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί τη ανάπτυξη της δημιουργικότητας	3,12	1,027	3,68	1,016	-2,677	.009

Στους παραπάνω δυο πίνακες¹ παρουσιάζονται με αναλυτικό τρόπο τα στοιχεία που αναφέρονται στις δηλώσεις εκείνες στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών του δείγματος.

Οι νεότεροι εκπαιδευτικοί φαίνεται ότι αναδεικνύουν σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι οι παλαιότεροι συνάδελφοί τους το σχολικό σύμβουλο ως φορέα ενημέρωσής τους αναφορικά με τις αλλαγές στο Αναλυτικό Πρόγραμμα (98,4%). Αντίστοιχη τάση εμφανίζεται και ως προς τη δυνατότητα αξιοποίησης από τα παιδιά λογισμικών επεξεργασίας εικόνας και βίντεο στην τάξη (80%). Πιθανά οι νεότεροι σε χρόνια υπηρεσίας εκπαιδευτικοί να νιώθουν πιο οικεία με τη σύγχρονη τεχνολογία και ειδικότερα με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην τάξη. Η κατάσταση αντιστρέφεται στις επόμενες δύο δηλώσεις καθώς οι εκπαιδευτικοί με τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας φαίνεται ότι επενδύουν περισσότερο στη μετεκπαίδευση ως πηγή ενημέρωσης αναφορικά με τον όρο «δημιουργικότητα» (43,8%), καθώς επίσης και στην επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα (30,8%). Αντίστοιχη είναι και η τοποθέτηση των εκπαιδευτικών τους δείγματος και στις επόμενες δυο δηλώσεις/ερωτήσεις στις οποίες εμφανίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές και οι οποίες εξετάστηκαν με άλλο στατιστικό κριτήριο. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί του δείγματος με περισσότερα χρόνια υπηρεσίας φαίνεται ότι θεωρούν ως πιο κατάλληλη συμπεριφορά για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής την πρόσκληση ενός μουσικού στην τάξη (μ.ο:5,00 έναντι μ.ο:4,05) σε σχέση με τους νεότερους υπηρεσιακά συναδέλφους τους. Η ίδια εικόνα παρατηρείται και στην ερώτηση που κλήθηκαν να απαντήσουν τα υποκείμενα της έρευνας και σύμφωνα με την οποία το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Οι παλαιότεροι εκπαιδευτικοί φαίνεται ότι συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό με το περιεχόμενο της παραπάνω ερώτησης από ότι οι νεότεροι (μ.ο:3,68 έναντι μ.ο:3,12).

¹ Σε αυτό το σημείο πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι ανάλογα με το είδος των μεταβλητών αξιοποιήθηκαν διαφορετικά στατιστικά κριτήρια ανάλυσης. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο τα αποτελέσματα παρουσιάζονται σε δυο διαφορετικούς πίνακες, καθώς είναι δυο διαφορετικά τα στατιστικά κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να διερευνηθούν οι ερωτήσεις με βάση τα χρόνια υπηρεσίας.

4.4 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει την κατοχή πτυχίου από την Παιδαγωγική Ακαδημία

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές που εμφανίζονται συνολικά στις ερωτήσεις που τέθηκαν στους νηπιαγωγούς ανάλογα με την κατοχή πτυχίου Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίζονται στις εξής δηλώσεις/ερωτήσεις: α) την εργασία σε ομάδες κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών ($p=.049$), β) την έμφαση στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου στο πλαίσιο της ανάγνωσης ενός παραμυθιού ($p=.024$), γ) την έκφραση ιδεών και συναισθημάτων όλων των ηρώων από τα παιδιά επίσης κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού στην τάξη ($p=.013$), δ) τη χρήση από τα παιδιά λογισμικών επεξεργασίας εικόνας και βίντεο στην τάξη ($p=.027$), ε) την επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα ($p=.005$), στ) την έμφαση από τη νηπιαγωγό στο αποτέλεσμα ($p=.003$), ζ) τη συμπλήρωση φύλλων εργασίας ως στόχο διδασκαλίας των τεχνών ($p=.040$), η) την επιβράβευση του καλύτερου έργου ($p=.014$), και θ) την άποψη σύμφωνα με την οποία το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας ($p=.028$).

Στους πίνακες 4 και 5 παρουσιάζονται αναλυτικά τα στοιχεία εκείνων των δηλώσεων/ερωτήσεων στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές. Από την εξέταση των στοιχείων προκύπτουν οι εξής διαπιστώσεις.

α) οι εκπαιδευτικοί του δείγματος που δεν έχουν πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά συμφωνίας από τους συναδέλφους τους με πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας στην εργασία σε ομάδες κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών (95,8%). Πιθανά αυτοί οι νηπιαγωγοί επενδύουν περισσότερο στη συνεργασία. Κατά αντίστοιχο τρόπο δίνουν περισσότερη έμφαση στην έκφραση ιδεών και συναισθημάτων όλων των ηρώων από τα παιδιά (91,7%), όταν αναγιγνώσκετε ένα παραμύθι στην τάξη. Προτεραιότητα φαίνεται ότι δίνουν και στη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη και ιδιαίτερα στην αξιοποίηση λογισμικών επεξεργασίας εικόνας και βίντεο (75%).

Πίνακας 4

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την κατοχή πτυχίου της Παιδαγωγικής Ακαδημίας.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας		Χωρίς πτυχίο Παιδαγωγική ής Ακαδημίας		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	NAI	OXI	NAI	OXI	χ^2	df	p
	%		%				
Εργασία σε ομάδες	84	16	95,8	4,2	3,881	1	.049
Έμφαση στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου	72	28	45,8	54,2	5,096	1	.024
Έκφραση ιδεών και συναισθημάτων όλων των ηρώων από τα παιδιά	72	28	91,7	8,3	6,184	1	.013
Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν λογισμικά επεξεργασίας εικόνας και βίντεο	47,1	52,9	75	25	4,914	1	.027
Επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα	40	60	13,9	86,1	7,730	1	.005
Η έμφαση από τη νηπιαγωγό στο αποτέλεσμα	24	76	4,2	95,8	8,672	1	.003
Συμπλήρωση φύλλων εργασίας	24	76	4,2	95,8	4,201	1	.040
Να επιβραβεύσει το καλύτερο έργο	20	80	4,2	95,8	6,023	1	.014

Πίνακας 5

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις στις δηλώσεις/ερωτήσεις που εμφανίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την κατοχή πτυχίου Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων.

Δηλώσεις/ερωτήσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας		Χωρίς πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας	
	μ.ό.	τ.α.	μ.ό.	τ.α.	t	p
Το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας	3,72	1,061	3,19	1,011	2,238	.028

β) Οι νηπιαγωγοί με πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας φαίνεται ότι πριμοδοτούν περισσότερο άλλες διαστάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε σχέση με τους συναδέλφους τους που δεν έχουν πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Αυτοί οι νηπιαγωγοί επενδύουν περισσότερο στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου (72%), την επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα (40%), την έμφαση στο αποτέλεσμα (24%), τη συμπλήρωση φύλλων εργασίας (24%) και την επιβράβευση του καλύτερου εικαστικού έργου (20%). Τέλος, οι εκπαιδευτικοί με πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας φαίνεται ότι συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άλλους συναδέλφους τους με την άποψη που υποστηρίζει ότι το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας (μ.ο:3,72 έναντι μ.ο:3,19).

4.5 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει το πτυχίο από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές που εμφανίζονται συνολικά στις ερωτήσεις που τέθηκαν στους νηπιαγωγούς ανάλογα με την κατοχή πτυχίου Παιδαγωγικού Τμήματος. Στατιστικά σημαντικές διαφορές² εντοπίστηκαν στις εξής δηλώσεις/ερωτήσεις: α) την ομαδοσυνεργατική μέθοδο ως συμβάλλουσα στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας ($p=.008$), β) τις φυσικές επιστήμες αλλά και τις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών ως μαθησιακές περιοχές του νέου Αναλυτικού Προγράμματος σπουδών στις οποίες μπορούν να αναπτυχθεί η δημιουργική σκέψη ($p=.005$ και $p=.018$ αντίστοιχα), γ) η δημιουργικότητα περιορίζεται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από κανόνες ($p=.001$), δ) ο προϊστάμενος του νηπιαγωγείου ως φορέας ενημέρωσης αναφορικά με τις αλλαγές στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών ($p=.030$), και ε) τη δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά ως κατάλληλης συμπεριφοράς για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής ($p=.033$),

Οι νηπιαγωγοί που είναι κάτοχοι πτυχίου Παιδαγωγικού Τμήματος εμφανίζονται πιο θετικοί σε σχέση με τους συναδέλφους τους που δεν έχουν το εν λόγω πτυχίο αναφορικά με την αξιοποίηση της ομαδοσυνεργατικής (88%) ως μεθόδου ανάπτυξης

² Στον πίνακα που παρουσιάζει τις στατιστικά σημαντικές διαφορές που προέκυψαν με βάση την κατοχή πτυχίου Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών δεν συμπεριλαμβάνονται και τέσσερις ακόμα δηλώσεις, καθώς αυτές αναφέρθηκαν στο προηγούμενο υποκεφάλαιο στο οποίο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα με βάση την κατοχή πτυχίου Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Οι διαφορές εντοπίζονται στις δηλώσεις που αφορούν: α) την έκφραση ιδεών και συναισθημάτων όλων των ηρώων από τα παιδιά, β) την επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα, γ) να επιβραβεύσει το καλύτερο έργο, και δ) το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας.

της δημιουργικότητας, τις Φυσικές επιστήμες (76,7%) και τις ΤΠΕ (72,6%) ως πεδίο του Αναλυτικού Προγράμματος κατάλληλο για την ανάπτυξης της δημιουργικής σκέψης, και τέλος τη δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά (μ.ο:5,33 έναντι μ.ο:4,24) στο πλαίσιο της μουσικής αγωγής.

Πίνακας 6

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την κατοχή πτυχίου της Παιδαγωγικού Τμήματος.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος		Χωρίς πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	NAI	OXI	NAI	OXI	χ^2	df	p
	%		%				
Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος	88	12	63,6	36,4	6,986	1	.008
Φυσικές επιστήμες	76,7	23,3	45,5	54,5	7,788	1	.005
Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών	72,6	27,4	45,5	54,5	5,578	1	.018
Η δημιουργικότητα περιορίζεται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από κανόνες	13,3	86,7	45,5	54,5	10,723	1	.001
Ο προϊστάμενος του νηπιαγωγείου	9,3	90,7	27,3	72,7	4,717	1	.030

Πίνακας 7

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις στις δηλώσεις/ερωτήσεις που εμφανίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την κατοχή πτυχίου Παιδαγωγικού Τμήματος. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος		Χωρίς πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας	
	μ.ό.	τ.α.	μ.ό.	τ.α.	t	p
Η δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά	5,33	1,693	4,24	2,107	2,175	.033

Αντιθέτως, οι νηπιαγωγοί που δεν έχουν πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος φαίνεται ότι εμφανίζονται πιο θετικά διακείμενοι σε σχέση με τους συναδέλφους τους που είναι απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Τμημάτων σε σχέση με τον προϊστάμενο νηπιαγωγείου

ως φορέας ενημέρωσής τους αναφορικά με τις αλλαγές που επέρχονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα (27,3%). Κατά τον ίδιο τρόπο αυτή η κατηγορία νηπιαγωγών φαίνεται ότι αποδέχεται σε μεγαλύτερο ποσοστό την άποψη που θέλει τη δημιουργικότητα να περιορίζεται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από κανόνες (45,5%).

4.6 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάσει της κατοχής και άλλου πτυχίου

Η κατοχή και άλλου πτυχίου αποτελεί μεταβλητή η οποία διαφοροποιεί σε στατιστικά σημαντικό βαθμό τους νηπιαγωγούς στις εξής δηλώσεις/ερωτήσεις: α) τις πανεπιστημιακές σπουδές ($p=.008$) ως πηγή ενημέρωσης αναφορικά με τον όρο «δημιουργικότητα», β) την επιβράβευση του καλύτερου εικαστικού έργου ($p=.000$), δ) την επιλογή «κάτι άλλο» κατά τη διδασκαλία των τεχνών ($p=.001$), δ) την επιλογή «κάτι άλλο» κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής ($p=.003$), ε) την ύπαρξη γωνιάς του υπολογιστή στην τάξη καθώς είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας ($p=.002$), και στ) το βαθμό ικανοποίησης από την ενημέρωση για τον όρο δημιουργικότητα.

Πίνακας 8

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την κατοχή και άλλου πτυχίου.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Νηπιαγωγοί με άλλο πτυχίο		Νηπιαγωγοί χωρίς άλλο πτυχίο		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	χ^2	df	p
	%		%				
Πανεπιστημιακές σπουδές	91,7	8,3	50,7	49,3	6,983	1	.008
Να επιβραβεύσει το καλύτερο έργο	33,3	66,7	3,4	96,6	14,334	1	.000
Κάτι άλλο (κατά τη διδασκαλία των τεχνών)	33,3	66,7	4,7	95,3	11,556	1	.001
Κάτι άλλο (κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής)	25	75	3,4	96,6	8,603	1	.003

Πίνακας 9

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις στις δηλώσεις/ερωτήσεις που εμφανίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την κατοχή και άλλου πτυχίου. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων.

Δηλώσεις/ερωτήσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Νηπιαγωγοί με άλλο πτυχίο		Νηπιαγωγοί χωρίς άλλο πτυχίο		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας	
	μ.ό.	τ.α.	μ.ό.	τ.α.	t	p
Η γνώση του υπολογιστή είναι απαραίτητη στην τάξη του νηπιαγωγείου	4,58	.515	3,78	.832	3,255	.002
Ικανοποίηση από την ενημέρωση για τον όρο δημιουργικότητα	4	.603	3,17	.960	4,633	.001

Οι νηπιαγωγοί που είναι κάτοχοι και άλλου πτυχίου δηλώνουν στη συντριπτική τους πλειονότητα ότι οι πανεπιστημιακές σπουδές (91,7%) αποτελούν πηγή ενημέρωσής τους αναφορικά με τον όρο «δημιουργικότητα». Η επιβράβευση του καλύτερου εικαστικού έργου (33,3%) δηλώνεται επίσης σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους νηπιαγωγούς που έχουν και άλλο πτυχίο σε σχέση με αυτούς που δεν έχουν. Η δυνατότητα να καταθέσουν και άλλες δυνατότητες σε σχέση αφενός με τις συμπεριφορές που είναι κατάλληλες για τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής (25%) και αφετέρου με τη στοχοθεσία κατά τη διδασκαλία των τεχνών (33,3%) αξιοποιήθηκε σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους νηπιαγωγούς που έχουν και άλλο πτυχίο. Κατά παρόμοιο τρόπο αυτή η κατηγορία νηπιαγωγών συμφωνεί σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι οι υπόλοιποι συνάδελφοί τους ότι η γνώση του υπολογιστή είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο (μ.ο:4,58 έναντι μ.ο:3,78). Τέλος, οι νηπιαγωγοί κάτοχοι και άλλου πτυχίου νιώθουν σε μεγαλύτερο βαθμό ικανοποιημένοι από την ενημέρωσή τους για τον όρο δημιουργικότητα (μ. ο:4 έναντι μ.ο:3,17) σε σχέση με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους. Αν η κατοχή και άλλου πτυχίου θεωρηθεί ως μια πιθανή διάσταση των προσπαθειών επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, τότε ενδεχομένως αυτή η προσπάθεια να συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με την ικανοποίηση από την ενημέρωση για τον όρο «δημιουργικότητα».

4.7 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση τις μεταπτυχιακές σπουδές

Οι νηπιαγωγοί του δείγματος διαφοροποιούνται σε στατιστικά σημαντικό βαθμό μεταξύ τους με βάση τις μεταπτυχιακές σπουδές στις παρακάτω τέσσερις δηλώσεις/ερωτήσεις: α) το υπουργείο Παιδείας ως φορέα ενημέρωσης των νηπιαγωγών αναφορικά με τις αλλαγές που συντελούνται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών ($p=.022$), β) τη συμπλήρωση φύλλων εργασίας για αξιολόγηση γνώσεων στις Φυσικές Επιστήμες ($p=.011$), γ) τη δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά ως πρακτικής που ενισχύει τη δημιουργικότητα στο πλαίσιο της μουσικής αγωγής ($p=.016$), και δ) την άποψη σύμφωνα με την οποία το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας ($p=.001$).

Πίνακας 10

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τις μεταπτυχιακές σπουδές.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Μεταπτυχιακές σπουδές		Χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	χ ²	df	p
	%		%				
Το υπουργείο Παιδείας	37	62,5	68,1	31,9	5,215	1	.022
Φύλλα εργασίας για αξιολόγηση γνώσεων	0	100	30,6	69,4	6,519	1	.011

Πίνακας 11

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις στις δηλώσεις/ερωτήσεις που εμφανίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τις μεταπτυχιακές σπουδές. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων.

Δηλώσεις/ερωτήσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Μεταπτυχιακές σπουδές		Χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας	
	μ.ό.	τ.α.	μ.ό.	τ.α.	t	p
Η δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά	6,13	.991	4,94	1.934	1,687	.016
Το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας	3,93	.594	3,18	1,019	2,748	.001

Από τα στοιχεία των παρακάτω πινάκων προκύπτουν οι εξής διαπιστώσεις: α) οι νηπιαγωγοί χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές φαίνεται ότι επενδύουν περισσότερο στο υπουργείο παιδείας ως φορέα ενημέρωσής τους για τις όποιες αλλαγές λαμβάνουν χώρα στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (68,1%) σε σχέση με τους συναδέλφους τους που έχουν μεταπτυχιακές σπουδές, β) παρομοίως περίπου το 1/3 των νηπιαγωγών χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές φαίνεται ότι χορηγεί φύλλα εργασίας για αξιολόγηση γνώσεων στις Φυσικές Επιστήμες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί με μεταπτυχιακές σπουδές εμφανίζουν μηδενικό ποσοστό όσον αφορά στη χορήγηση φύλλων εργασίας για αξιολογικούς σκοπούς, γ) οι νηπιαγωγοί με μεταπτυχιακές σπουδές φαίνεται ότι θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους υπόλοιπους συναδέλφους τους τη δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά ως κατάλληλη συμπεριφορά που ενισχύει τη δημιουργικότητα στο πλαίσιο της μουσικής αγωγής (μ.ο:6,13 έναντι μ.ο:4,94), και δ) όσοι έχουν προχωρήσει σε μεταπτυχιακές σπουδές συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό με την άποψη που θέλει το σημερινό σχολείο να μην ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας σε σχέση με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους (μ.ο:3,93 έναντι μ.ο:3,18).

4.8 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση την κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές που εμφανίζονται μεταξύ των εκπαιδευτικών του δείγματος με βάση την κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών. Στατιστικά σημαντικές διαφορές εμφανίστηκαν³ στις παρακάτω δηλώσεις: α) τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν λογισμικά επεξεργασίας εικόνας και βίντεο ($p=.015$) στο πλαίσιο της αξιοποίησης των ΤΠΕ στο σχολείο, και β) έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας ($p=.043$).

³ Στον πίνακα που παρουσιάζει τις στατιστικά σημαντικές διαφορές που προέκυψαν με βάση την κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών δε συμπεριλαμβάνονται και τέσσερις ακόμα δηλώσεις, καθώς αυτές αναφέρθηκαν στο προηγούμενο υποκεφάλαιο στο οποίο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα με βάση τις μεταπτυχιακές σπουδές. Οι διαφορές εντοπίζονται στις δηλώσεις που αφορούν: α) το υπουργείο παιδείας ως φορέα ενημέρωσης αναφορικά με τις αλλαγές στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, β) τη χορήγηση φύλλων εργασίας για αξιολόγηση γνώσεων στις Φυσικές Επιστήμες, γ) τη δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά, και δ) το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας.

Πίνακας 12

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Master		Χωρίς master		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	NAI	OXI	NAI	OXI	χ^2	df	p
	%		%				
Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν λογισμικά επεξεργασίας εικόνας και video	93,8	6,2	62,1	37,9	5,876	1	.015
Έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας	41,2	58,8	67,6	32,4	4,088	1	.043

Από τα στοιχεία του πίνακα 12 προκύπτει ότι οι νηπιαγωγοί κάτοχοι master εμφανίζονται πιο θετικοί (93,8%) σε σχέση με όσους δεν έχουν αντίστοιχο τίτλο ως προς την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην τάξη και ειδικότερα τη χρήση λογισμικών επεξεργασίας εικόνας και βίντεο. Αντιθέτως, οι νηπιαγωγοί που δεν έχουν μεταπτυχιακό φαίνεται ότι κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού δίνουν έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας σε μεγαλύτερο ποσοστό (67,6%).

4.9 Μελέτη των αποτελεσμάτων με βάση τη μετεκπαίδευση

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τη μετεκπαίδευση. Οι νηπιαγωγοί του δείγματος διαφοροποιούνται στις εξής δηλώσεις: α) «*αναγνωρίζω τις πρωτότυπες και ασυνήθιστες ιδέες*» στο πλαίσιο υλοποίησης του εκπαιδευτικού έργου ($p=.000$), β) «*η δημιουργία μοτίβων στον υπολογιστή καλλιεργεί τη δημιουργικότητα*» ($p=.004$), γ) τη μετεκπαίδευση ($p=.000$) ως πηγή ενημέρωσης αναφορικά με τον όρο «*δημιουργικότητα*», δ) την «*έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας*» ($p=.019$), και ε) «*τη δημιουργία μουσείου φυσικής ιστορίας*» ($p=.016$).

Λαμβάνοντας υπόψη τα αναλυτικά στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα 13 προκύπτει ότι οι νηπιαγωγοί που έχουν συμμετάσχει σε πρόγραμμα μετεκπαίδευσης συμφωνούν με υψηλότερη συχνότητα με καθεμία από τις δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές σε σχέση με τις συναδέλφους τους. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η αναγνώριση πρωτότυπων και ασυνήθιστων ιδεών (100%), η δημιουργία μοτίβων στον υπολογιστή που εμπρόθετα αποσκοπεί στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας (84%), η έμφαση στην αναδιήγηση (77,4%) κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού στην τάξη και η δημιουργία

μουσείου φυσικής ιστορίας (64,5%) στο πλαίσιο της διδασκαλίας των φυσικών επιστημών επιλέγονται συχνότερα ως πρακτικές από τις νηπιαγωγούς που έχουν μετεκπαιδευτεί.

Πίνακας 13

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τη μετεκπαίδευση.

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Μετεκπαίδευση		Χωρίς μετεκπαίδευση		Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	NAI	OXI	NAI	OXI	χ^2	df	p
	%		%				
Αναγνωρίζω τις πρωτότυπες και ασυνήθιστες ιδέες	100	0	80,4	19,6	6,971	1	.000
Η δημιουργία μοτίβων στον υπολογιστή καλλιεργεί τη δημιουργικότητα	84	16	49	51	8,519	1	.005
Μετεκπαίδευση ως πηγή ενημέρωσης	77,8	22,2	2,2	97,8	45,399	1	.000
Έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας	77,4	22,6	51,8	48,2	5,507	1	.019
Δημιουργία μουσείου φυσικής ιστορίας	64,5	35,5	37,5	62,5	5,845	1	.016

Πιθανά προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει και το πρόγραμμα μετεκπαίδευσης (77,8%) καθώς οι νηπιαγωγοί που το έχουν παρακολουθήσει το αναδεικνύουν με πολύ μεγαλύτερη συχνότητα ως πηγή ενημέρωσης αναφορικά με τον όρο «δημιουργικότητα».

4.10 Μελέτη των αποτελεσμάτων βάση του βαθμού ικανοποίησης από τον όρο δημιουργικότητα

Η ερώτηση που διερευνά το βαθμό ικανοποίησης από τον όρο «δημιουργικότητα» ανακωδικοποιήθηκε στο στάδιο της ανάλυσης των δεδομένων. Τα υποκείμενα της έρευνας διακρίνονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες. Σε αυτούς που νιώθουν ικανοποιημένοι και σε αυτούς που δε νιώθουν ικανοποιημένοι.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές εμφανίζονται στις δηλώσεις που αφορούν την επίσκεψη σε μουσείο φυσικής ιστορίας ($p=.015$), την τοποθέτηση των παιδιών στη θέση του δημιουργού ($p=.022$), τις παρεμβάσεις των γονέων ($p=.024$), και το «κάτι άλλο» ως πρόταση για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο ($p=.015$).

Πίνακας 14

Κατανομή των απαντήσεων των νηπιαγωγών του δείγματος στις ερωτήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση την ικανοποίηση από την ενημέρωση για τον όρο «δημιουργικότητα».

Δηλώσεις στις οποίες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές	Ικανοποίηση από την ενημέρωση για τον όρο δημιουργικότητα				Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας		
	Νιώθουν ικανοποιημένοι		Δεν νιώθουν ικανοποιημένοι		χ^2	df	p
	NAI	OXI	NAI	OXI			
	%		%				
Επίσκεψη σε μουσείο φυσικής ιστορίας	63,5	36,5	85,1	14,9	5,972	1	.015
Τοποθέτηση των παιδιών στη θέση του δημιουργού	59,6	40,4	80,9	19,1	5,271	1	.022
Οι παρεμβάσεις των γονέων	19,6	80,4	40,4	59,6	5,088	1	.024
Κάτι άλλο ως πρόταση για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο	20,0	80,0	55,0	45,0	5,940	1	.015

Οι νηπιαγωγοί που δε νιώθουν ικανοποιημένοι από την ενημέρωσή τους αναφορικά με το όρο «δημιουργικότητα» επιλέγουν πιο συχνά την επίσκεψη σε μουσείο φυσικής ιστορίας κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών (85,1%). Αλλά και η τοποθέτηση των παιδιών στη θέση του δημιουργού στο πλαίσιο της διδασκαλίας των τεχνών επιλέγεται με μεγαλύτερη συχνότητα (80,9%) από όσους δε νιώθουν ικανοποιημένοι από την ενημέρωσή τους για τον όρο «δημιουργικότητα». Οι παρεμβάσεις των γονέων (40,4%) ως παράγοντα που δρα ανασταλτικά στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο σχολείο εμφανίζει μεγαλύτερη συχνότητα σε όσους εκπαιδευτικούς δε νιώθουν ικανοποιημένοι. Τέλος, η ίδια ομάδα εκπαιδευτικών καταθέτει με μεγαλύτερη

συχνότητα (55,0%) προτάσεις για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Συμπεράσματα- Συζήτηση της έρευνας

5.1 Εισαγωγή

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να ερευνηθούν οι απόψεις νηπιαγωγών που εργάζονται σε νηπιαγωγεία για τον όρο δημιουργικότητα, όπως αυτός παρουσιάζεται στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο του 2011. Για το σκοπό αυτό κατασκευάστηκε και χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από 100 νηπιαγωγούς. Το δείγμα προέρχεται από διάφορες περιοχές της Ελλάδας, χωρίς να είναι όμως ούτε τυχαίο ούτε αντιπροσωπευτικό. Αφού ολοκληρώθηκε η περιγραφική και επαγωγική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας, στο παρόν κεφάλαιο θα συζητηθούν τα ευρήματα όπως αυτά προέκυψαν και από τις δυο μορφές ανάλυσης. Πιο συγκεκριμένα, η συζήτηση αφορά στα συμπεράσματα που προέκυψαν από τις δύο μορφές ανάλυσης και αφορά σε όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

5.2 Βαθμός ικανοποίησης από την ενημέρωση για τον όρο δημιουργικότητα και πηγές άντλησης αυτής της ενημέρωσης

Από το σύνολο των νηπιαγωγών που έλαβαν μέρος στην έρευνα μόλις 1 στους 5 σχεδόν δήλωσε πως νιώθει ικανοποιημένος από την ενημέρωση που έχει για τον όρο δημιουργικότητα, ενώ οι μισοί σχεδόν απάντησαν πως νιώθουν από μικρή έως ανύπαρκτη ικανοποίηση από την ενημέρωση για τη συγκεκριμένη ικανότητα. Οι υπόλοιποι δεν απάντησαν καθόλου στο σχετικό ερώτημα. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως από αυτούς που νιώθουν ικανοποιημένοι, σχεδόν όλοι δηλώνουν πως είναι κάτοχοι και άλλου πτυχίου. Αν η απόκτηση και άλλου πτυχίου θεωρηθεί ως έκφανση των προσπαθειών επαγγελματικής ανάπτυξης τότε πιθανά όσοι εκπαιδευτικοί арέστηκαν στις βασικές σπουδές τους (Παιδαγωγική Ακαδημία ή Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών) είτε δεν έχουν διδαχθεί ικανοποιητικά τη σχετική με τη δημιουργικότητα θεωρία είτε απλά δεν νιώθουν σιγουριά για τις γνώσεις τους και δεν μπορούν να απαντήσουν καταφατικά στη σχετική ερώτηση. Από όσους δεν κατέχουν άλλο πτυχίο οι μισοί δηλώνουν ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που έχουν.

Ο βαθμός ικανοποίησης διαφοροποιείται ακόμη και από έναν άλλο παράγοντα, τα χρόνια εκπαιδευτικής υπηρεσίας. Έτσι πολύ λίγοι από τους έχοντες λιγότερα χρόνια υπηρεσίας από 15 δηλώνουν ότι δεν νιώθουν ικανοποιημένοι και πιο συγκεκριμένα μόλις 1 στους 5 σχεδόν. Από την άλλη αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως σχεδόν οι μισοί νηπιαγωγοί που εργάζονται από 15 έτη και πάνω δηλώνουν πως δεν νιώθουν ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που έχουν. Ως προς αυτή την παράμετρο μία πιθανή ερμηνεία που μπορεί να δοθεί είναι πως οι παλαιότεροι νηπιαγωγοί έχουν διδαχθεί άλλα αναλυτικά προγράμματα και έχουν συνηθίσει ή ακόμη και εγκλωβιστεί σε έναν τρόπο διδασκαλίας ο οποίος είναι δύσκολο να μετασχηματιστεί όσες επιμορφώσεις και αν λάβουν. Ενώ οι πιο νέοι σε διδακτική εμπειρία νηπιαγωγοί είτε αποφοίτησαν αργότερα και είναι ενήμεροι για τα νέα αναλυτικά είτε από προσωπικό ενδιαφέρον ενημερώθηκαν προκειμένου να αυξήσουν τα προσόντα τους και να διοριστούν. Το συγκεκριμένο συμπέρασμα έρχεται σε απόλυτη συμφωνία με έρευνες οι οποίες δείχνουν πως οι παλαιότεροι εκπαιδευτικοί που έχουν πολλά χρόνια προϋπηρεσίας στην πλάτη τους δεν είναι διατεθειμένοι να αλλάξουν τρόπο διδασκαλίας, γιατί αυτό θα έχει ως συνέπεια την αλλαγή στον ήδη υπάρχοντα χαρακτήρα της εργασίας τους. Οι εκπαιδευτικοί που αξιοποιούν μεθόδους διδασκαλίας επενδύοντας στην καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης φαίνεται ότι είναι ελάχιστοι και κυρίως είναι οι νεότεροι. Δυστυχώς, στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δίνεται προτεραιότητα στην πρόσληψη, την αναγνώριση και τη μνήμη και όχι στην κριτική ικανότητα (Λεωνίδου, 2006).

Όσοι εκ των ερωτηθέντων νηπιαγωγών δήλωσαν πως δεν νιώθουν ικανοποιημένοι από τον όρο δημιουργικότητα αποτέλεσαν και την ομάδα η οποία δήλωσε με μεγαλύτερη συχνότητα προτάσεις για την ανάπτυξη της εν λόγω ικανότητας, όπως την ανάγκη για παρακολούθηση σεμιναρίων αλλά και την ένταξη της διδασκαλίας των τεχνών στην τάξη του νηπιαγωγείου. Αυτή η ομάδα νηπιαγωγών δήλωσε ακόμα πως ο πιο ανασταλτικός παράγοντας καλλιέργειας της δημιουργικότητας στην τάξη είναι οι παρεμβάσεις των γονέων. Πιθανά η ανασφάλειά τους απέναντι στον όρο δημιουργικότητα ίσως τους κάνει να θεωρούν είτε δικαίως είτε αδικώς κάποιους τρίτους υπεύθυνους για τη μη ανάπτυξή της στην τάξη. Τέλος, η εν λόγω ομάδα νηπιαγωγών, παρόλο την ελλιπή ενημέρωσή της, δηλώνει ότι αξιοποιεί ως πρακτικές που προωθούν τη δημιουργικότητα στο νηπιαγωγείο τόσο την τοποθέτηση των παιδιών στη θέση του δημιουργού κατά τη διάρκεια διδασκαλίας των τεχνών όσο και

την επίσκεψη στο μουσείο φυσικής ιστορίας κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών.

Όσον αφορά τις πηγές άντλησης της ενημέρωσης, η συντριπτική πλειοψηφία δήλωσε πως ενημερώνεται από βιβλία και άρθρα καθώς και από συνέδρια και σεμινάρια. Οι δηλώσεις αυτές καταδεικνύουν πως η όποια ενημέρωση προέρχεται από προσωπικό ενδιαφέρον καθώς μόνο οι μισοί και κυρίως οι κάτοχοι άλλου πτυχίου έχουν επίγνωση του όρου που η οποία έχει προέρθει από Πανεπιστημιακές σπουδές.

5.3 Οι λέξεις που έρχονται στο μυαλό των νηπιαγωγών όταν αυτοί σκέπτονται τον όρο «δημιουργικότητα»

Αξιοσημείωτο είναι πως η συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων δεν μπορούσε να ενταχθεί σε καμία κατηγορία, γεγονός που δείχνει το εύρος των αντιλήψεων που έχουν οι νηπιαγωγοί που ουσιαστικά παραπέμπει και σε άγνοια ή σύγχυση. Από τις δηλώσεις που συνέστησαν αυτόνομη κατηγορία προηγούνται η φαντασία και οι τέχνες και έπεται η ελευθερία.

5.4 Ποιοι φορείς πρέπει να ενημερώνουν τους νηπιαγωγούς σχετικά με τις αλλαγές στα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών

Η συντριπτική πλειοψηφία των νηπιαγωγών δηλώνει πως η Σχολική Σύμβουλος είναι το κατεξοχήν πρόσωπο που πρέπει να τους ενημερώνει και μάλιστα σε όσους νηπιαγωγούς δουλεύουν λιγότερο από 15 έτη αυτό το ποσοστό αγγίζει σχεδόν το σύνολο του δείγματος, αλλά και 5 στους 6 από τους παλαιότερους σε διδακτική εμπειρία νηπιαγωγούς συμφωνούν με αυτή την άποψη. Οι νηπιαγωγοί χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές θεωρούν πως το Υπουργείο Παιδείας είναι ο φορέας που πρέπει να επωμιστεί τον ρόλο της ενημέρωσης ενώ ένα μικρό ποσοστό νηπιαγωγών και κυρίως οι απόφοιτοι Παιδαγωγικής Ακαδημίας αποδίδουν τη συγκεκριμένη αρμοδιότητα στον προϊστάμενο του νηπιαγωγού.

5.5 Μέθοδοι-συμπεριφορές και μαθησιακές περιοχές ανάπτυξης της δημιουργικότητας

Σχεδόν όλοι οι νηπιαγωγοί του δείγματος δήλωσαν πως η δημιουργική σκέψη αναπτύσσεται στον τομέα των τεχνών. Η συγκεκριμένη τοποθέτηση προηγείται κατά πολύ σε σχέση με τους άλλους τομείς του νέου αναλυτικού προγράμματος (2011) και αγγίζει σχεδόν το 100% του δείγματος. Οι απόφοιτοι Παιδαγωγικού Τμήματος

περισσότερο από τους νηπιαγωγούς απόφοιτους Παιδαγωγικής Ακαδημίας θεωρούν πως η δημιουργικότητα αναπτύσσεται ακόμη στον τομέα των φυσικών επιστημών καθώς και στις ΤΠΕ .

Όσον αφορά στην αιτιολόγηση της εν λόγω ερώτησης 1 στους 3 ερωτηθέντες δεν απάντησαν καθόλου, γεγονός που δείχνει ανασφάλεια ως προς την επιχειρηματολογία που αφορά το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του 2011 ενώ από όσους απάντησαν οι περισσότεροι θεωρούν πως κατεξοχήν υπεύθυνοι για την ανάπτυξη αυτής της ικανότητας είναι οι ίδιοι οι νηπιαγωγοί και όχι οι γνωστικές περιοχές. Σύμφωνα με την Craft (2005), *«η μεθοδολογία στην τάξη είναι ένας σημαντικότερος παράγοντας που διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας» και προτείνει «ως κατάλληλη προσέγγιση την παιδοκεντρική προσέγγιση όπου τα παιδιά συν-δημιουργούν τόσο μεταξύ τους όσο και με τους εκπαιδευτικούς».*

Οι μέθοδοι που δηλώθηκαν από το δείγμα ως κατάλληλοι για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας είναι η ομαδοσυνεργατική μέθοδος και η μέθοδος project, ενώ από την πλειοψηφία όσων θεωρούν την κατάρτιση του νηπιαγωγού ως υπεύθυνη για την ανάπτυξη αυτής της ικανότητας, η πλειοψηφία ανήκει στους διορισμένους νηπιαγωγούς. Από όσους δήλωσαν την ομαδοσυνεργατική μέθοδο οι περισσότεροι είναι νηπιαγωγοί που αποφοίτησαν από το παιδαγωγικό τμήμα και άρα είναι οι πιο νέοι σε ηλικία και πολύ πιθανό και σε εμπειρία. Η έμφαση που δίνουν στη συγκεκριμένη μέθοδο διδασκαλίας πιθανά να συνδέεται με τις προτεραιότητες που θέτουν τα παιδαγωγικά τμήματα αναφορικά με τη διδακτική μεθοδολογία .Αρνητικό στοιχείο αυτής της δήλωσης είναι πως πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες δεν ήταν σε θέση να δικαιολογήσουν την άποψή τους.

Όσον αφορά τις κατάλληλες συμπεριφορές κατά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού έργου όλοι σχεδόν δηλώνουν πως παροτρύνουν τα παιδιά να σκεφτούν εναλλακτικούς τρόπους σκέψης καθώς και ότι επιτρέπουν στα νήπια να πειραματιστούν με υλικά και αντικείμενα όπως και ότι αναγνωρίζουν ότι πρωτότυπο. Ευοίωνο είναι πως οι μη δημιουργικοί τρόποι διδασκαλίας όπως το να διορθώνει ένας νηπιαγωγός τα λάθη των παιδιών ή το να προσδοκά το ίδιο ομοιόμορφο αποτέλεσμα από όλα τα παιδιά απέσπασαν ποσοστά αμελητέα.

Επιπρόσθετα, το μεγαλύτερο τμήμα του δείγματος θεωρεί ως πιο κατάλληλη συμπεριφορά κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών τόσο την εργασία σε

ομάδες όσο και τις ομαδικές κατασκευές, που όπως προαναφέρθηκε είναι ένας σημαντικότερος παράγοντας ανάπτυξης της δημιουργικότητας.

Ένα ακόμα σημαντικό εύρημα της μελέτης προέρχεται από την ομάδα των αναπληρωτών, καθώς οι λιγότεροι από τους μισούς θεωρούν πως η κατάρτιση των νηπιαγωγών διαδραματίζει ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας, σε αντίθεση με τους διορισμένους που τη θεωρούν ως ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία ανάπτυξής της. Έτσι, λοιπόν, οι απόψεις των αναπληρωτών έρχονται σε σύγκρουση με τα αποτελέσματα ερευνών που πρεσβεύουν πως εκτός από το περιβάλλον, καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικής ικανότητας των μαθητών διαδραματίζει και ο εκπαιδευτικός, καθώς η επίδραση του οποίου ολοένα και περισσότερο εμφανίζεται ως κομβική.

Σύμφωνα με τους Πανταζή και Σακελλαρίου (2008) *«αν μελετήσει κανείς τα νέα αναλυτικά προγράμματα της προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης, θα διαπιστώσει ότι οι απαιτήσεις στις οποίες οφείλουν να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί γίνονται πολλαπλάσιες και πολύπλευρες και αυτό απαιτεί από τη μεριά των εκπαιδευτικών ειδικές ικανότητες υψηλού επιπέδου και θα πρέπει να δούμε κατά πόσο το μέχρι σήμερα μοντέλο εκπαίδευσης του κάθε Παιδαγωγικού Τμήματος παρέχει αυτές τις απαιτούμενες ικανότητες»*. Εντύπωση, λοιπόν, προκαλεί το γεγονός πως οι 3 στους 4 αναπληρωτές θεωρούν ως πρωταρχικό στόχο κατά τη διάρκεια διδασκαλίας των φυσικών επιστημών τη μετάδοση γνώσεων στους μαθητές. Δυστυχώς, όμως, η μετάδοση γνώσεων αποτελεί κυρίαρχη εκπαιδευτική προτεραιότητα που παραπέμπει σε αναλυτικά προγράμματα άλλων εποχών και σε παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας, όπως η μετωπική διδασκαλία.

5.6 Συμπεριφορές κατά τη διδασκαλία συγκεκριμένων γνωστικών περιοχών του νέου αναλυτικού προγράμματος και δημιουργικότητα

Στο συγκεκριμένο υποκεφάλαιο συζητούνται τα ευρήματα που αφορούν τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής, της γλώσσας μέσω της ανάγνωσης ενός παραμυθιού, των τεχνών της μουσικής αγωγής, των εικαστικών και των φυσικών επιστημών.

Σύμφωνα με την Κακανά (2011) *«στο χώρο του νηπιαγωγείου και παρόλο που οι ευκαιρίες για ανάπτυξη της δημιουργικότητας είναι άπειρες ωστόσο οι έλληνες νηπιαγωγοί επιμένουν σε πατροπαράδοτους τρόπους διδασκαλίας και δεν δίνουν ευκαιρίες για δημιουργικούς τρόπους μάθησης»*. Η άποψη αυτή αντικρούεται από τα

αποτελέσματα της παρούσας έρευνας καθώς όσον αφορά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής ως πιο κατάλληλη συμπεριφορά θεωρείται τη δημιουργία κανόνων από τα ίδια τα παιδιά ενώ η επιβράβευση των καλύτερων επιδόσεων έχει λάβει μεσαία εκπροσώπηση. Αξίζει να αναφερθεί πως άλλες προτάσεις όσον αφορά τη διδασκαλία της συγκεκριμένης γνωστικής περιοχής έκαναν σε πλειοψηφία οι κάτοχοι και άλλου πτυχίου.

Η ίδια επιθυμία για καλλιέργεια της δημιουργικότητας υιοθετείται και κατά τη διαδικασία ανάγνωσης ενός παραμυθιού όπου οι νηπιαγωγοί του δείγματος στοχεύουν στην ελεύθερη έκφραση των νηπίων καθώς και στην ελεύθερη επιλογή του τέλους της εκάστοτε ιστορίας. Η πλειοψηφία όσων στοχεύουν σε τακτικές μη κατάλληλες όπως η αναδιήγηση της ιστορίας, ανήκει σε όσους δεν κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών καθώς και σε όσους έχουν κάνει μετεκπαίδευση. Η συγκεκριμένη πρακτική, που κανένα στόχο της διδασκαλίας της γλώσσας δεν επιτυγχάνει παρά μόνο ευνοεί την παπαγαλία και την άνευ νοήματος αποστήθιση, αποτελεί συμπεριφορά που δεν εντάσσεται στο σύνολο των συμπεριφορών εκείνων που αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα.

Όσον αφορά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών αξίζει να αναφερθεί πως οι νηπιαγωγοί χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές χρησιμοποιούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό φύλλα εργασίας για την αξιολόγηση των γνώσεων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί με μεταπτυχιακές σπουδές εμφανίζουν μηδενικό ποσοστό όσον αφορά στη χορήγηση φύλλων εργασίας για αξιολογικούς σκοπούς.

Σχεδόν όλοι οι νηπιαγωγοί του δείγματος δήλωσαν πως η δημιουργική σκέψη αναπτύσσεται στον τομέα των τεχνών. Η συγκεκριμένη τοποθέτηση προηγείται κατά πολύ σε σχέση με τους άλλους τομείς του νέου αναλυτικού προγράμματος (2011).

Οι τέχνες φαίνεται ότι αποτελούν έναν τομέα του αναλυτικού προγράμματος στον οποίο επενδύουν σημαντικά οι εκπαιδευτικοί του δείγματος. Η συντριπτική πλειονότητα των διορισμένων νηπιαγωγών δηλώνει πως η δημιουργικότητα καλλιεργείται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από ελευθερία, όπως οι τέχνες. Την ίδια άποψη φαίνεται ότι έχουν και οι μισοί αναπληρωτές. Στον τομέα των τεχνών, εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό νηπιαγωγών -4 στους 5- που δεν νιώθουν ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα τοποθετούν τα παιδιά στη θέση του δημιουργού. Το αντίστοιχο ποσοστό όσων νιώθουν ικανοποιημένοι είναι λίγο μικρότερο (3 στους 5). Πώς ερμηνεύεται αυτή αντίφαση; Αν λάβουμε

υπόψη και τα ευρήματα άλλων ερευνών ίσως οι εκπαιδευτικοί να δηλώνουν ενήμεροι, στην πραγματικότητα όμως να μην γνωρίζουν επαρκώς το θεωρητικό υπόβαθρο που υποστηρίζει τη δημιουργικότητα. Εξάλλου, η έρευνα έχει δείξει ότι δυστυχώς το σχολείο περιθωριοποιεί τους δημιουργικούς μαθητές. Από τη μία οι εκπαιδευτικοί εγκωμιάζουν το νέο και το πρωτότυπο ενώ από την άλλη οι μαθητές που είναι σε θέση να δρουν δημιουργικά παράγοντας καινοτόμο έργο συχνά κρίνονται ως ταραχοποιοί. Δυστυχώς, ότι δεν παρεκτρέπει το μάθημα από τη φυσική ροή του εκτιμάται περισσότερο (Ξανθάκου,1998). Αυτό το εύρημα αποδεικνύεται και από το γεγονός πως η πλειοψηφία των διορισμένων νηπιαγωγών έναντι των μισών αναπληρωτών, δηλώνει πως μόνο στα γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από ελευθερία καλλιεργείται η δημιουργικότητα ενώ σε προηγούμενη ερώτηση δήλωσαν πως είναι δυνατή η ανάπτυξή της σε όλους τους τομείς του νέου αναλυτικού.

Η επιβράβευση του καλύτερου έργου κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των εικαστικών αποτελεί μία πρακτική που δε συμβάλλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Ωστόσο οι νηπιαγωγοί του δείγματος που έχουν και άλλο πτυχίο τη θεωρούν κατάλληλη.

Ακόμη ένα στοιχείο που προέκυψε είναι πως οι απόφοιτοι παιδαγωγικού τμήματος δε θεωρούν σημαντική την επιβράβευση του καλύτερου έργου. Αντιθέτως, 1 στους 4 νηπιαγωγούς που δεν έχει πανεπιστημιακό τίτλο και που εργάζονται πάνω από 15 έτη εκφράζει αντίθετη άποψη, θεωρώντας ότι πρέπει κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των εικαστικών να επιβραβεύεται το καλύτερο έργο. Μπορεί, λοιπόν, να λεχθεί πως μέθοδοι ακατάλληλοι για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας υλοποιούνται από ένα εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό νηπιαγωγών και κυρίως απόφοιτους Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Σημαντικό εύρημα αποτελεί επίσης πως ούτε ένας νηπιαγωγός δεν θέτει ως στόχο το να φτάσουν όλα τα παιδιά στο ίδιο αποτέλεσμα.

Στην ερώτηση που αφορά τη διδασκαλία της μουσικής υπήρχε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό που δεν απάντησε το οποίο υπερδιπλασιάστηκε στο δεύτερο κομμάτι της ερώτησης γεγονός το οποίο δεν μας οδηγεί σε ασφαλή συμπεράσματα. Οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών αναγνωρίζουν πως στο πλαίσιο της διδασκαλίας της μουσικής πρέπει να δίνεται έμφαση στη δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα νήπια. Αντίστοιχη τοποθέτηση εκφράζουν μόλις οι μισοί νηπιαγωγοί που δεν έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Εντύπωση προκαλεί πως ένα απειροελάχιστο ποσοστό νηπιαγωγών θεωρεί σημαντική τη συμβολή των ΤΠΕ στη

δημιουργική διδασκαλία της μουσικής ενώ από την αιτιολόγηση της ερώτησης οι περισσότερες εκ των λιγοστών απαντήσεων δεν μπόρεσαν να συντάξουν κατηγορία. Η εμφάνιση των δημιουργικών συμπεριφορών συνεχίζει και κατά τη διδασκαλία των εικαστικών όπου σχεδόν όλοι οι νηπιαγωγοί παροτρύνουν τα νήπια να εκφράσουν τις κρίσεις τους για ότι έχουν δημιουργήσει ενώ όσον αφορά τον τομέα των φυσικών επιστημών οι μέθοδοι που επιλέγονται πλειοψηφικά είναι η εργασία σε ομάδες. Επιπρόσθετα οι νηπιαγωγοί χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές χρησιμοποιούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό φύλλα εργασίας για την αξιολόγηση των γνώσεων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί με μεταπτυχιακές σπουδές εμφανίζουν μηδενικό ποσοστό όσον αφορά στη χορήγηση φύλλων εργασίας για αξιολογικούς σκοπούς, Αν η κατοχή και άλλου πτυχίου θεωρηθεί ως μια πιθανή διάσταση των προσπαθειών επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, τότε ενδεχομένως αυτή η προσπάθεια να συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με την ικανοποίηση από την ενημέρωση για τον όρο «δημιουργικότητα». Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας έδειξαν πως οι απόφοιτοι της Παιδαγωγικής Ακαδημίας χρησιμοποιούν πρακτικές που δε συνάδουν με την καλλιέργεια της δημιουργικότητας. Μια πιθανή ερμηνεία που μπορεί να προκύψει από τα παραπάνω ευρήματα είναι πως οι νηπιαγωγοί με πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας επενδύουν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση σε τεχνοκρατικές ή/και συμπεριφοριστικές πτυχές του εκπαιδευτικού έργου, όπως για παράδειγμα την έμφαση στο αποτέλεσμα, τη συμπλήρωση φύλλων εργασίας, την επιβράβευση των καλύτερων επιδόσεων ή των καλύτερων έργων.

5.7 ΤΠΕ και δημιουργικότητα

Όπως προαναφέρθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, οι παλαιότεροι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερο σκεπτικισμό αλλαγές στις εκπαιδευτικές τους πρακτικές. Προς επίρρωση του παραπάνω ευρήματος μόλις οι μισοί νηπιαγωγοί του δείγματος που δουλεύουν πάνω από 16 χρόνια θεωρούν πως τα νήπια είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν λογισμικά επεξεργασίας εικόνας και βίντεο. Αυτό ενδεχομένως υποδηλώνει είτε ότι δεν τα γνωρίζουν και συνεπώς δεν τα χρησιμοποιούν είτε ότι τα γνωρίζουν αλλά δεν ενσωματώνουν αυτή τη γνώση στο έργο τους. Στο σημείο αυτό μπορούν να τεθούν δυο ερωτήσεις. Πρώτον, μήπως οι εν λόγω νηπιαγωγοί δεν έχουν διδαχθεί τη διδασκαλία των ΤΠΕ στην τάξη; Δεύτερον, μήπως την έχουν διδαχθεί αλλά αδυνατούν να την εφαρμόσουν αποδίδοντας την απόφασή τους στις περιορισμένες

ικανότητες των παιδιών αυτής της ηλικίας; Δεν είναι τυχαίο άλλωστε πως οι παλαιότεροι σε προϋπηρεσία νηπιαγωγοί θεωρούν πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, πιθανά είτε γιατί δεν γνωρίζουν τις κατάλληλες συμπεριφορές καλλιέργειάς της είτε γιατί ενώ τις γνωρίζουν συναντούν δυσκολίες ένταξής τους στη διδασκαλία τους, επιβεβαιώνοντας για άλλη μια φορά τη θεωρία. Συχνά η ανάπτυξη της δημιουργικότητας δεν αναπτύσσεται καθώς από τη μία το σχολείο καλλιεργεί την λογική σκέψη και από την άλλη οι μαθητές υπό το φόβο της γελοιοποίησης δεν δοκιμάζουν κάτι νέο. (Δημόπουλος,2007). Η ομάδα νηπιαγωγών που έχουν και άλλο πτυχίο θεωρούν σημαντική την ύπαρξη της γωνιάς του υπολογιστή στην τάξη, καθώς πιστεύει πως συμβάλλει με τον τρόπο της στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και σε αυτό το σημείο μπορεί να εικαστεί πως η επιθυμία για αύξηση των γνώσεών τους , είχε ως αποτέλεσμα η συγκεκριμένη ομάδα να αναγνωρίζει τις κατάλληλες μεθόδους διδασκαλίας.

5.8 Η σχέση του σημερινού σχολείου και της δημιουργικότητας

Οι μισοί νηπιαγωγοί του δείγματος διαφωνούν με την άποψη πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας .Αυτοί οι οποίοι συμφωνούν ανέρχονται στο ¼ των ερωτηθέντων νηπιαγωγών, ενώ υπάρχει στη συγκεκριμένη ερώτηση και ένα μεγάλο ποσοστό αποχής. Αυτό ίσως μπορεί να ερμηνευθεί όπως αναφέρθηκε και παραπάνω με το σκεπτικό πως οι εκπαιδευτικοί γενικότερα άρα και οι νηπιαγωγοί από τη μία δηλώνουν πως γνωρίζουν τον όρο γιατί ξέρουν πως αυτή τη δήλωση πρέπει να κάνουν ενώ στην πραγματικότητα τον αγνοούν. Οι εκπαιδευτικοί δεν συμπεριλαμβάνουν στα αγαπημένα τους παιδιά τα παιδιά που έχουν χαρακτηριστικά δημιουργικότητας καθώς στην παραδοσιακή τάξη ταιριάζουν χαρακτηριστικά όπως υπεύθυνος, αξιόπιστος, ήσυχος, σταθερός, υπάκουος και λογικός. παρόλα αυτά οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν πως εκτιμούν τη δημιουργικότητα και μια πιθανή εξήγηση είναι πως στην ανάλογη ερώτηση απαντούν αυτό που είναι σωστό αλλά όχι αληθινό και μια άλλη πως αυτό που οι ίδιοι θεωρούν δημιουργικό απέχει από αυτό που είναι στην πραγματικότητα.(Westby & Dawson , 1995).

Από όσους συμφωνούν με την άποψη πως το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της οι περισσότεροι έχουν προϋπηρεσία από 16 έτη και πάνω και υπάρχει ακόμη σε αυτή την ομάδα το εξής αντιφατικό στοιχείο: Η πλειοψηφία ανήκει είτε σε αποφοίτους Παιδαγωγικής Ακαδημίας, είτε σε κατόχους μεταπτυχιακών τίτλων

σπουδών. Στην αιτιολόγηση της ερώτησης περίπου οι μισοί ερωτηθέντες δήλωσαν πως η συγκεκριμένη άποψη αρμόζει με τις υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης και όχι με το νηπιαγωγείο και ένα επίσης πολύ μεγάλο κομμάτι πως οι νηπιαγωγοί ευθύνονται ολοκληρωτικά για ότι συμβαίνει μέσα στην τάξη του νηπιαγωγείου και κατά επέκταση για το ποιες ικανότητες καλλιεργούνται εκεί.

5.9 Οι απόψεις που αφορούν τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο

Το σημαντικότερο στοιχείο αυτής της ερώτησης είναι πως τόσο στην αρχική ερώτηση όσο και στην αιτιολόγησή της δεν υπήρχε αποχή. Το μεγαλύτερο κομμάτι των νηπιαγωγών θεωρεί πως η κατάρτιση του εκπαιδευτικού είναι το σημαντικότερο εμπόδιο θέτοντας έτσι την απορία είναι ευθύνη των υπολοίπων η ενημέρωση ή και των ιδίων; Μεγάλη σημασία επίσης δίνεται και στα υλικά αλλά και στο χώρο. Όσοι έχουν δηλώσει πως δεν είναι ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που έχουν για τον όρο δημιουργικότητα θεωρούν τους γονείς ως σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξή τους.

5.10 Οι προτάσεις των νηπιαγωγών για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο

Εκτός όμως από το περιβάλλον καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της δημιουργικής ικανότητας των μαθητών διαδραματίζει ο εκπαιδευτικός. Υπάρχουν πολλές προϋποθέσεις προκειμένου να επιτευχθεί η σχολική επιτυχία όμως η μεγαλύτερη παράμετρος είναι ο δάσκαλος. «Αν μελετήσει κανείς τα νέα αναλυτικά προγράμματα της προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης, θα διαπιστώσει ότι οι απαιτήσεις στις οποίες οφείλουν να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί γίνονται πολλαπλάσιες και πολύπλευρες. Αυτό απαιτεί από τη μεριά των εκπαιδευτικών ειδικές ικανότητες υψηλού επιπέδου και θα πρέπει να δούμε κατά πόσο το μέχρι σήμερα μοντέλο εκπαίδευσης του κάθε Παιδαγωγικού Τμήματος παρέχει αυτές τις απαιτούμενες ικανότητες» (Πανταζής & Σακελλαρίου, 2008, σελ40). Έτσι λοιπόν, εφόσον οι ίδιοι οι νηπιαγωγοί καθορίζουν την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και εφόσον όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η παρούσα έρευνα διαφοροποιείται ως προς το ότι αναζητά απόψεις των ίδιων των νηπιαγωγών, δεν θα μπορούσε παρά να ζητηθεί από αυτούς η κατάθεση των προσωπικών τους απόψεων.

Η τελευταία ανοιχτή ερώτηση του ερωτηματολογίου έδινε τη δυνατότητα στους ερωτώμενους να προσθέσουν τις παρατηρήσεις τους αλλά και τις προτάσεις τους αναφορικά με τη δημιουργικότητα και τους τρόπους ανάπτυξής της στο χώρο του νηπιαγωγείου. Αξιοσημείωτο είναι ότι σχεδόν μόνο οι μισοί ερωτηθέντες απάντησαν, γεγονός δυσάρεστο, που αποδεικνύει είτε την έλλειψη ενδιαφέροντος, είτε την έλλειψη κατάρτισης όσον αφορά το σχετικό όρο αλλά και ανασφάλεια ως προς την ικανότητά τους να εκφράσουν απόψεις. Αυτό το οποίο πρέπει ακόμη να αναφερθεί είναι πως οι μισοί νηπιαγωγοί όσων απάντησαν είναι όσοι δεν νιώθουν ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που έχουν για τον όρο. Παρόλο λοιπόν, το γεγονός πως δεν κατέχουν τον όρο, προτείνουν τρόπους ανάπτυξής του στην τάξη του νηπιαγωγείου, γεγονός που αμφισβητεί βεβαίως και τις προτάσεις τους.

Όσον αφορά την απάντηση που προηγείται, οι νηπιαγωγοί του δείγματος θεωρούν εξαιρετικά σημαντική όχι μόνο την επιμόρφωση των ιδίων σε σχέση με τη θεωρία και τις πρακτικές ανάπτυξης της δημιουργικότητας αλλά και την ανάγκη για διαρκή παρακολούθηση σεμιναρίων προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα η καλλιέργειά της. Οι απαντήσεις τους αυτές είναι διαφορούμενες και θα μπορούσαν να ερμηνευθούν με τους εξής δύο τρόπους: Από τα μία υποδηλώνουν ενδιαφέρον για την επαγγελματική τους κατάρτιση ενώ από την άλλη θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει πως η συγκεκριμένη ομάδα, εφόσον εργάζεται θα έπρεπε και να γνωρίζει τις έννοιες που αναφέρονται στα εκάστοτε αναλυτικά προγράμματα και πολύ περισσότερο τους τρόπους ανάπτυξής τους.

Μία δεύτερη αλλά εξίσου σημαντική πρόταση που καταθέτουν αφορά στις υλικοτεχνικές υποδομές. Θεωρούν ότι πρέπει να λάβουν χώρα αρκετές αλλαγές προκειμένου αυτή η τόσο βασική για τον σύγχρονο άνθρωπο ικανότητα να βρει πρόσφορο έδαφος. Η άποψη αυτή αντιτίθεται της θεωρίας καθώς αυτή αναφέρει πως το περιβάλλον είναι ένας σημαντικότερος ανάπτυξης της δημιουργικότητας όταν αυτό καθορίζεται από τους συνομηλίκους αλλά και από τον εκπαιδευτικό, χωρίς να γίνεται ουδεμία αναφορά στην υλικοτεχνική υποδομή. (Lou et al, 2012).

Αλλά και η σχετική ενημέρωση των γονέων κρίνεται απαραίτητη. Οι νηπιαγωγοί του δείγματος φαίνεται ότι επιζητούν τη συνεργασία των γονέων και ιδιαίτερα την ενημέρωσή τους προκειμένου και αυτοί να κατανοούν τους στόχους και τις μεθόδους διδασκαλίας. Αυτό φαίνεται και από τα αποτελέσματα της έρευνας που έδειξαν πως σε μεγαλύτερη συχνότητα όσοι δεν νιώθουν ικανοποιημένοι από την ενημέρωση που έχουν για τον όρο θεωρούν σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξή τους τις

παρεμβάσεις των γονέων. Επενδύουν στην ενημέρωση πιθανά επειδή αναμένουν ελαχιστοποίηση των όποιων παρεμβάσεων στο εκπαιδευτικό έργο τους, που για αρκετούς από αυτούς όπως προαναφέρθηκε αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα ανάπτυξης της δημιουργικότητας. Ο Vygotsky (όπως αναφέρεται στο Μαγουλιώτης 2011) ,παρουσιάζει την τέχνη ως μια δημιουργική πράξη και μάλιστα θεωρεί απαραίτητο στόχο των εικαστικών την καλλιέργεια της δημιουργικής και κριτικής σκέψης, ενώ τα εικαστικά είναι ευχάριστα για τα νήπια όταν σε αυτά δίνεται η δυνατότητα να δημιουργούν αυθόρμητα.(Malchiodi,2001). Επιβεβαιώνοντας τη θεωρία τέλος, οι νηπιαγωγοί του δείγματος προτείνουν τη διδασκαλία των τεχνών ως προϋπόθεση ανάπτυξης της δημιουργικότητας στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Ακόμη υπήρχαν κάποιες απαντήσεις που δεν μπόρεσαν να ενταχθούν σε καμία κατηγορία όπως: το να αφουγκραστούν οι νηπιαγωγοί τις ανάγκες των παιδιών, να υπάρχει σεβασμός προς τα παιδιά, να υπάρχουν λιγότερα νήπια στις τάξεις, να γίνει υποχρεωτική η δίχρονη προσχολική αγωγή, να ενταχθούν οι ειδικότητες στο νηπιαγωγείο και να μην υπάρχουν στην τάξη απειθάρχητα νήπια.

5.11 Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι στο άμεσο μέλλον θα δούμε να εφαρμόζεται η αξιολόγηση και στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Βέβαια κάτι ανάλογο έχει ειπωθεί σε αρκετές περιπτώσεις κατά το παρελθόν, παρόλα αυτά η τωρινή πολιτική και κοινωνική συγκυρία αναδεικνύουν τη σημαντικότητα του θεσμικού εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος γεγονός που αναφέρεται και στην εφαρμογή της αξιολόγησης.(Μαγγόπουλος,2005). Έρευνες για την αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών γενικά έχουν λάβει χώρα, οπότε αυτό που προτείνεται είναι ένας συνδυασμός αυτών των ερευνών και της παρούσης με θέμα το κατά πόσο η αξιολόγηση επηρεάζει τις μεθόδους διδασκαλίας των νηπιαγωγών και κατά συνέπεια την καλλιέργεια της δημιουργικότητας ή ακόμη εάν θα αξιολογείται αυτή η ικανότητα και πως.

Ιδιαίτερα χρήσιμο ακόμα θα ήταν να μελετηθούν και οι παράγοντες που δρουν ανασταλτικά στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Για παράδειγμα, αξίζει να διερευνηθεί πως νοηματοδοτούν οι νηπιαγωγοί τις παρεμβάσεις των γονέων, σε ποιο βαθμό περιορίζεται η αυτονομία τους και ποιες επιπτώσεις θεωρούν ότι έχουν τα παραπάνω στο έργο τους.

Βιβλιογραφία ελληνόγλωσση

- Ανδρεαδάκης, Ν., Βάμβουκας, Μ.(2005). *Οδηγός για την εκπόνηση και τη σύνταξη γραπτής ερευνητικής εργασίας: σεμιναριακής ,πτυχιακής, διπλωματικής* Αθήνα: Ατραπός.
- Βαφέα , Α. (Εισαγωγή-Επιμέλεια). (2002) *Πρακτικός οδηγός για δραστηριότητες στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών* Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης. (Ε.Ε.Τ.Α.Α.).
- Βάμβουκας , Μ.(1988). *Εισαγωγή στην ψυχολογική έρευνα και μεθοδολογία* (5^η έκδ.). Αθήνα: Γρηγόρης
- Βάμβουκας, Μ. (2002). *Εισαγωγή στην ψυχολογική έρευνα και μεθοδολογία* (7^η έκδ.). Αθήνα: Γρηγόρης
- Δαφέρμου,Χ., Κουλούρη, Π.& Μπασαγιάννη, Ε.(2006). *Οδηγός νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί-Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.)
- Δερβίσης, Σ. (1998). *Η δημιουργική σκέψη και η δημιουργική διδακτική διαδικασία*. Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση
- Δημόπουλος Κ. (2007).*Δημιουργική σκέψη & Δημιουργικά άτομα : Επιπτώσεις για την πρακτική στη σχολική τάξη*. Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής-δημιουργικής σκέψης . Αθήνα: ΟΕΠΕΚ
- Κακανά, Δ.(2011). *Θεματικές προσεγγίσεις στην προσχολική εκπαίδευση. Δημιουργικές δράσεις ή στερεότυπες επιλογές ;* Άρθρο που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο για τη Δημιουργικότητα στην πρώτη παιδική ηλικία της OMEP ., 6-8 Μαΐου 2011. Ανακτήθηκε στις 10 Ιουνίου 2013, από <http://www.omep.gr/synedria.htm>
- Καψάλης ,Αχ. (1989) *Παιδαγωγική Ψυχολογία*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη
- Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α(1989). "Δημιουργική Σκέψη". *Παιδαγωγική και Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια-* Λεξικό: Τόμος 3. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Κομίλη, Α.(1989). *Βασικές αρχές και μέθοδοι επιστημονικής έρευνας στην Ψυχολογία*. Αθήνα : Ατραπός
- Κυνηγού- Φλάμπουρα, Μ., (1993) *Ρυθμός- Ρυθμική. Στοιχεία , χαρακτηριστικά*. Αθήνα: Νάνος

Κατσίλης ,Ι.(1997). *Περιγραφική στατιστική εφαρμοσμένη στις κοινωνικές επιστήμες και την Εκπαίδευση*. Αθήνα:Gutenberg

Λεωνίδου Χ., (2005-2006). *Η καθιέρωση της δημιουργικής & κριτικής σκέψης στο σύγχρονο σχολείο*. Εργασία στο μάθημα Κοινωνιολογία της Παιδείας, Π.Τ.Δ.Ε. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα , Ελλάς.

Μαγγόπουλος, Γ.(2005, 14 Μαΐου). Αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών. Εισήγηση που παρουσιάστηκε στο 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο *Κριτική, δημιουργική, διαλεκτική σκέψη στην Εκπαίδευση: Θεωρία και πράξη*, Αθήνα

Μαγουλιώτης Απόστολος(2011) Εικαστικές δραστηριότητες ζωγραφικής και απόψεις των νηπίων 4th *International Conference Arts and Education-A creative way into languages* . 6-8 Μαΐου, Maraslio Elementary Education Centre, Athens, Greece

Ματσαγγούρας Η.(1998). *Στρατηγικές διδασκαλίας*. Αθήνα: Gutenberg

Ματσαγγούρας Η.(2002). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*. Αθήνα: Γρηγόρη

Mellou, E., (2012) Διαχείριση προβλημάτων στο νηπιαγωγείο για την ομαλή μετάβαση στο δημοτικό .Αθήνα :On demand

Μιχαλοπούλου, Αι., (2008), Δημιουργία και οργάνωση μιας καινούριας γωνιάς στο νηπιαγωγείο με βάση το συμβολικό παιχνίδι, στο Κακανά Δ. & Σιμούλη, Γ.(επιμ).Η προσχολική εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές πρακτικές, σελ333-337, Θεσ/νίκη: Επίκεντρο.

Μιχαλοπούλου,Αι.(2011). *Developing creativity through the dramatic play in Early Years Education*. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο για τη Δημιουργικότητα της OMEP.,6-8 Μαΐου 2011.Ανακτήθηκε στις 25 Μαρτίου 2013,από <http://www.omep.gr/synedria.htm>

Ξανθάκου, Γ.(1998). *Η δημιουργικότητα στο σχολείο* .Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Παπάς Α.,(Απρίλιος-Μάιος- Ιούνιος 1985). *Δημιουργική και Αναπαραγωγική εκπαίδευση*. Περιοδικό «Σχολείο και Ζωή», τεύχη 4,5,6, Αθήνα.

Πανταζής Σ.& Σακελλαρίου Μ. (2008). *Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών- Θεωρία και πράξη* .Παιδαγωγική- Θεωρία και Πράξη, Τεύχος 2,2008.

Παρασκευόπουλος, Ι.(1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας, τόμος Ι*. Αθήνα: εκδ. ιδίου

Τσιλιμένη Τ., Μαγουλιώτης Α., Η εικαστική δημιουργία των νηπίων, ως μέσο ανάπτυξης της αφηγηματικής τους ικανότητας. *4th International Conference Arts and Education-A creative way into languages*, 6-8 Μαΐου, Maraslio Elementary Education Centre, Athens, Greece

ΥΠΕΠΘ/ΠΙ. (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων/ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι., (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.

Χαραλαμπίδης, Ν. (Ιωαν). (1981). Προγράμματα αγωγής και ασκήσεως της δημιουργικής σκέψεως σε παιδιά του δημοτικού σχολείου, Σχεδιασμός- Εφαρμογή- Αποτελέσματα. Αθήνα.

Χρυσοστομίδης, Π., & Χρυσοστομίδα, Μ.(2011). *Η Δημιουργικότητα του Εκπαιδευτικού ως μέσο για την Προσωποκεντρική Εκπαίδευσή του*. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο για τη Δημιουργικότητα στην πρώτη παιδική ηλικία της OMEP ., 6-8 Μαΐου 2011. Ανακτήθηκε στις 10 Ιουνίου 2013, από <http://www.omep.gr/synedria.htm>

Βιβλιογραφία ξενόγλωσση

Baer, J. (1993). *Creativity and Divergent Thinking: A task specific approach*. Hillsdale, NJ: Erlbaum

Batey, M. (2012). *The Measurement of Creativity: From Definitional Consensus to the Introduction of a New Heuristic Framework*. Creativity Research Journal, 24(1) , 55-65, 2012.

Beghetto, R (2013b). Nurturing creativity in the micro-moments of the classroom. In K.Kim, J. Kaufman, J. Baer, & B.Sciraman. (Eds.), *Creativity gifted students are not like other gifted students. Research, theory, and practice* (p.p. 3-16)

- Cambell, J., Cyriakides L., Muijus, D., Rodinson, W., (2004). *Assesing teacher effectiveness: a differentiated model*. London: Routledge Falmer.
- Craft, A (2002). *Creativity & early years education: a lifewide foundation*. London, Continuum.
- Craft U. (2005). *Unleashing creativity*. Scientific American International
- Cornelius, G, & Casler, J., (1991), *Enchancing creativity in young children : Strategies for teachers, Early Child Development and Care*, 72, 99-106.
- Craft, A. (2005), *Creativity in Schools: Tensions and Dilemmas*, London: Routledge
- Day, C. (2007). *Environment and children .Passive lessons from the every day environment*. Oxford, UK: Elsevier ltd.
- Dodge, D.T., & Colker, L.J. 1998, *The creative Curriculum of early childhood, Teaching Strategies Inc*, Washington DC
- Dodds, R. A., Smith, S. M, & Ward, T . B. (2002). The use of environmental clues during incubation. *Creativity Research Journal*, 14, 287-304
- Elisondo R. et al, (2013). *The unexpected and education: Curriculum for Creativity*. *Creative Education 2013*, Vol 4. No .12B, 11-15 . Ανακτήθηκε στις 17/1/14 από τον ιστότοπο [http:// www.scrip.org/journal/Paper](http://www.scrip.org/journal/Paper) information
- El-Monelhy et al, (2013). Does a Creative Learning Medium Matter? Impact of Low Cost Android Tablets on Elementary Students, English Comprehensions, Perceived Perfomance and Memory Retention. *Creative Education 2013, Vol. 4, No 12B, 42-50* Ανακτήθηκε στις 17/1/14 από τον ιστότοπο <http://www.scrip.org/journal/ce>
- Furnham, A., Batey, M., Anand, K., & Manfield, J. (2008). *Personality, hypomania, intelligence and creativity. Personality and Individual Differences*, 44, 1060-1069.
- Javeau, C. (1996). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο*. Αθήνα: Τυπωθήτω
- Katz, L. G., & Chard, S.C., 2004. (επιμέλεια –εισαγωγή Μ .Κόνσολας). *Η μέθοδος project :Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας* . Αθήνα: Ατραπός.

- Lau, S., Li, W.L. (1996). Peer status and perceived creativity: Are popular children viewed by peers and teachers as creative? *Creativity Research Journal*, 9(4): 347-352
- Lee, V., Webberley, R.& Litt, L., (1987). *Νοημοσύνη και Δημιουργικότητα* , Μ.τ.φ .Γ.Μπαρουξής, The open university , Αθήνα: Κουτρομπός
- Lou S, Chen N, Tsai H, Tseng K, Shih R, (2012). *Using blended creative teaching : Improving a teacher education course on designing materials for young children.* Australian Journal of Educational Technology 2012,28(5), 776-792
- Lucas, B., (2001), *Creative Teaching, Teaching Creativity and Creative Learning*, in A. Craft, B.Jeffrey & M.Leibling(Eds) *Creativity in Education*, London : Continuum
- Mason, J. (2004). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Malchiodi,C.A(2001) *Κατανοώντας τη ζωγραφική των παιδιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα
- Moga E, Burger K, Hetland L, Winner E,(2000). *Does studying the Arts Engender Creative Thinking? Evidence for Near but Not Far Transfer.* Journal of Aesthetic Education , Vol. 34, No ¾ Special Issue: The Arts and Academic Achievement: What the Evidence Shows. (Autumn- Winter,2000), pp.91-104.
- Mellou, E., (1996a) *The two conditions view of creativity the journal of creative behavior*, 30(2),p.p. 126-143
- Mellou,E (1996b), *Can creativity be nurtured in young children? Early Child Development and Care* ,119, pp.119-130
- Μιχαλοπούλου,Αι.(2011). *Developing creativity through the dramatic play in Early Years Education*. Άρθρο που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο για τη Δημιουργικότητα της OMEP.,6-8 Μαΐου 2011.Ανακτήθηκε στις 25 Μαρτίου 2013,από <http://www.omep.gr/synedria.htm>
- Nickerson, R.S.,(1999), Enchancing creativity , in R J . Stenberg , (Ed.), *Handbook of Cretivity*, (pp.392-430), UK: Cambridge: University Press
- Paz, L, Bayon A., Martinez C., Quicios P. ,*Play, Creativity and Learning*.Άρθρο που παρουσιάστηκε στο Συνέδριο για τη Δημιουργικότητα στην πρώτη παιδική ηλικία της

OMEP ., 6-8 Μαΐου 2011. Ανακτήθηκε στις 10 Ιουνίου 2013, από

<http://www.omep.gr/synedria.htm>

Potur, A., & Barkul, O.(2009). Gender and creative thinking in education : A theoretical and experimental overview. *Journal of the faculty of Architecture* 6(2), 44-57.

Potur, A., & Barkul, O.(2009). Gender and creative thinking in education : A theoretical and experimental overview. *Journal of the faculty of Architecture* 6(2), 44-57.

Runco, M. A.. (2004). Creativity. *Annual Review of Psychology*, 55, 657-687.

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα : Gutenberg

Similansky, S.,(1990), *Sociodramatic Play: It's relevance to behavior and Achievement in school*, in E.Klugman, & S. Smilansky, (Eds.) *Children Play and Learning, Perspectives and Policy Implications*, (pp18-42) NY Teachers College, Columbia University.

Stenberg, R, and Lubart T., (1999). The concept of creativity . Prospects and Paradigms”. In Stenberg, R(ed) :*Handbook of Creativity*, UK: Cambridge University Press.p.p. 3-15

Stenberg , R.J. (2012). *The Assessment of Creativity: An Investment- Based Approach*. *Creativity Research Journal*, 24(1), 3-12,2012

Siraj-Blatchford J., Whitebread D., (2003). *Supporting Information and communication Technology in the Early years*: Open University Press, UK.

Similansky, S.,(1990), *Sociodramatic play: Its relevance to behavior and Achievement in school* , in E. Klugman, & S. Similansky, (Eds.), *Children's Play and Learning, Perspectives and Policy implications*, (pp. 18-42). NY: Teachers College , Columbia university.

Simonton, D. (2000). *Creativity: cognitive, personal, developmental and social aspects*. American Psychologist, 55:151-158.

Taylor, CW (1988). *Various approaches and definitions of creativity*. In *the nature of creativity: Contemporary Psychological Perspectives*, RJ Stenberg (ed), PP 99-124, Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Torrance, E.P. & Myers, R.E. (1970). *Creative learning and teaching*. New York: Dodd, Mead and Co.

Torrance, E.P. (1990). **Torrance Tests of creative thinking**. Bensenville, IL: Scholastic Testing Service.

Torrance, P. (2001). *Explorations in creative thinking in early schoollyear*. Minnesota : university of Minnesota

Westby, E. & Dawson, V. (1995). *Creativity: Asset or Burden in the Classroom?* *Creativity Research Journal* 8(1), 1-10.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Παιδαγωγικό παιχνίδι & παιδαγωγικό υλικό στην πρώτη παιδική ηλικία»

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

(ανώνυμο)

Αγαπητοί Συνάδελφοι,

Από το 2011 έχει τεθεί σε εφαρμογή το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο, η εφαρμογή του οποίου είναι προαιρετική. Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί, το οποίο σας παρακαλώ θερμά να συμπληρώσετε, αποσκοπεί στη συγκέντρωση πληροφοριών για τις απόψεις των νηπιαγωγών που εργάζονται στο νηπιαγωγείο, αναφορικά με την έννοια της δημιουργικότητας, όπως αυτή ορίζεται στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο του 2011.

Το ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της έρευνας που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας, για το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών υπό την εποπτεία της αναπληρώτριας καθηγήτριας κ. Κ. Μιχαλοπούλου & αποσκοπεί στη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με την έννοια της δημιουργικότητας και τους τρόπους καλλιέργειάς της στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Ελπίζω ότι το μέγεθος του ερωτηματολογίου δεν θα σας κουράσει.

Σας υπενθυμίζω, τέλος, ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και προορίζεται αποκλειστικά και μόνο για ερευνητική χρήση.

Ευχαριστώ, εκ των προτέρων, για τον χρόνο σας.

Φουρκιώτη Αντιγόνη – Νηπιαγωγός

(e-mail: anfouрки@uth.gr)

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

◆ΦΥΛΟ: ☐ Άνδρας ☐ Γυναίκα

◆ΘΕΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: ☐ Διορισμένος/η ☐ Αναπληρωτής/τρια

◆ΧΡΟΝΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

☐ 1-5

☐ 6-10

☐ 11-15

☐ 16-20

☐ 21-25

☐ >25

◆ΤΙΤΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ: ☐ Πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας ☐ Πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος
☐ Άλλο πτυχίο. Ποιό;.....

◆ΤΙΤΛΟΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: ☐ Ναι ☐ Όχι

➤ ΑΝ ΝΑΙ: ☐ Μεταπτυχιακό ☐ Διδακτορικό

◆ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ☐ Ναι ☐ Όχι

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Νιώθετε ικανοποιημένος/η και σε ποιο βαθμό από την ενημέρωση που έχετε για τον όρο «δημιουργικότητα»;

☐ Ναι, πολύ ☐ Ναι, αρκετά ☐ Ναι, μέτρια ☐ Όχι, λίγο ☐ Όχι, καθόλου ☐ Δεν απαντώ-δεν έχω γνώμη

➤ Αν απαντήσατε προηγουμένως ναι, από ποιές πηγές έχετε αντλήσει την ενημέρωσή σας;
(Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Πανεπιστημιακές σπουδές

☐ Συνέδρια, ημερίδες, διαλέξεις

☐ Μετεκπαίδευση

☐ Επιμορφωτικά σεμινάρια

☐ Βιβλία-άρθρα

☐ Σχολική σύμβουλο

☐ Κάποια άλλη. Ποια;

2. Μπορείτε να αναφέρετε ποιες είναι οι 3 πρώτες λέξεις ή φράσεις που σας έρχονται στο μυαλό για τον όρο «δημιουργικότητα»;

α).....

β).....

γ).....

3. Ποιοι φορείς ή πρόσωπα θεωρείτε πως πρέπει να ενημερώνουν τους νηπιαγωγούς σχετικά με τις αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Ο/η Προϊστάμενος/η του νηπιαγωγείου	☐ Ο Σχολικός σύμβουλος
☐ Το Υπουργείο Παιδείας	☐ Οι νηπιαγωγοί από μόνοι τους
☐ Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	☐ Κάποιος άλλος. Ποιος;.....

4. Σε ποιες από τις παρακάτω μαθησιακές περιοχές του νέου αναλυτικού προγράμματος σπουδών θεωρείτε ότι μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργική σκέψη; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη	☐ Φυσικές επιστήμες
☐ Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών	☐ Περιβάλλον και εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη
☐ Γλώσσα	☐ Φυσική αγωγή
☐ Τέχνες	☐ Μαθηματικά

➤ Μπορείτε να αιτιολογήσετε σύντομα την απάντησή σας;

.....

.....

.....

.....

5. Ποια από τα παρακάτω μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας των νηπίων; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Η μέθοδος project	☐ Η υλικοτεχνική υποδομή
☐ Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος	☐ Η χρηματοδότηση
☐ Η ένταξη εκπαιδευτικών ειδικοτήτων στην τάξη	☐ Το στυλ του εκπαιδευτικού
☐ Η έμφαση από τον νηπιαγωγό στη διαδικασία	☐ Η έμφαση από τον νηπιαγωγό στο αποτέλεσμα
☐ Η κατάρτιση του εκπαιδευτικού	☐ Κάποια άλλη. Ποια; ...

➤ Μπορείτε να αιτιολογήσετε σύντομα την απάντησή σας;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Ποιες από τις παρακάτω συμπεριφορές υιοθετείτε κατά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού έργου; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Παροτρύνω τα παιδιά να σκεφτούν εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης προβλημάτων	☐ Αφήνω τα παιδιά ελεύθερα να πειραματιστούν με υλικά και αντικείμενα
☐ Επιβάλλω τον σωστό τρόπο επίλυσης των προβλημάτων	☐ Ζητώ από τα παιδιά να ολοκληρώνουν πάντα τις εργασίες τους
☐ Προσδοκώ το ίδιο αποτέλεσμα από όλα τα παιδιά	☐ Διορθώνω τα παιδιά όταν κάνουν λάθη
☐ Παροτρύνω τα παιδιά να καταλήξουν σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα	☐ Επιλέγω τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν τα παιδιά
☐ Αναγνωρίζω τις πρωτότυπες-ασυνήθιστες ιδέες	☐ Τα παιδιά επιλέγουν μόνα τους τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν

7. Ποιες από τις παρακάτω συμπεριφορές υιοθετείτε κατά τη διδασκαλία της φυσικής αγωγής στην τάξη σας; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Δημιουργία κανόνων από τα ίδια τα παιδιά	☐ Δημιουργία κανόνων από τον/την νηπιαγωγό
☐ Αξιολόγηση επιδόσεων σε διάφορα αθλήματα	☐ Αξιολόγηση δημιουργικής φαντασίας
☐ Δημιουργία σχημάτων, αριθμών, γραμμών με το σώμα των νηπίων	☐ Επιβράβευση των νηπίων με τις καλύτερες επιδόσεις στα αθλήματα
☐ Πλαισίωση των ασκήσεων με σενάρια	☐ Κάτι άλλο; Τι;.....

8. Ποιες από τις παρακάτω συμπεριφορές υιοθετείτε κατά την ανάγνωση ενός παραμυθιού στην τάξη; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Έμφαση στην αναδιήγηση της ιστορίας	☐ Έμφαση στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου
☐ Απομνημόνευση της ιστορίας	☐ Αφήγηση με σκοπό την αναπαράσταση από τα παιδιά
☐ Έκφραση ιδεών και συναισθημάτων όλων των ηρώων από τα παιδιά	☐ Ελεύθερη επιλογή του τέλους της ιστορίας από τα ίδια τα παιδιά
	☐ Κάτι άλλο; Τι;.....

9. Ποιούς από τους παρακάτω στόχους θέτετε κατά τη διδασκαλία των τεχνών στην τάξη; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Ελεύθερη έκφραση μέσω της ζωγραφικής	☐ Ανάπτυξη του αισθητικού γραμματισμού
☐ Γνωριμία με τα υλικά	☐ Τοποθέτηση των παιδιών στη θέση του δημιουργού
☐ Επαφή των παιδιών με το θέατρο	☐ Πιστή αναπαράσταση έργων τέχνης από τα παιδιά
☐ Συμπλήρωση φύλλων εργασίας	☐ Το να φτάσουν όλα τα παιδιά στο ίδιο αποτέλεσμα
☐ Κάτι άλλο. Τι;.....	

10. Παρακαλώ σημειώστε με ποια ή ποιες από τις παρακάτω προτάσεις συμφωνείτε ή διαφωνείτε (βάζοντας ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι)

Μόνο η νηπιαγωγός η οποία έχει επιμορφωθεί στη διδασκαλία των τεχνών μπορεί να τις εφαρμόσει στην τάξη	☐ Ναι ☐ Όχι
Η πρόσκληση «καλλιτεχνών» στην τάξη ενισχύει τη δημιουργικότητα των μαθητών/τριών.	☐ Ναι ☐ Όχι
Η δημιουργικότητα περιορίζεται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από κανόνες (π.χ. μαθηματικά).	☐ Ναι ☐ Όχι
Η δημιουργικότητα καλλιεργείται όταν χρησιμοποιούνται γνωστικά αντικείμενα που χαρακτηρίζονται από ελευθερία (π.χ. τέχνες)	☐ Ναι ☐ Όχι
Οι μαθητές που φοιτούν στο νηπιαγωγείο είναι σε θέση να κρίνουν τα έργα που δημιουργούν.	☐ Ναι ☐ Όχι
Οι μαθητές που φοιτούν στο νηπιαγωγείο δεν είναι σε θέση να κρίνουν τα έργα των συμμαθητών τους.	☐ Ναι ☐ Όχι

11. Βαθμολογήστε από το 1 έως το 7 ποιες από τις παρακάτω συμπεριφορές είναι κατάλληλες για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας μέσω της μουσικής αγωγής. (Βαθμολογώντας με 7 την πιο κατάλληλη συμπεριφορά και με 1 την λιγότερο κατάλληλη).

- ☐ Η δημιουργία αυθαίρετων μουσικών συμβόλων από τα ίδια τα παιδιά
- ☐ Η δημιουργία τραγουδιών από τα ίδια τα παιδιά
- ☐ Μια συνάντηση με τους γονείς η οποία θα περιλαμβάνει μουσική από τον τόπο καταγωγής τους
- ☐ Η πρόσκληση ενός μουσικού στην τάξη

- ☐ Η δημιουργία σχολικής γιορτής που θα περιλαμβάνει γνωστά ποιήματα/τραγούδια
- ☐ Η απομνημόνευση στίχων από τα παιδιά
- ☐ Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παραγωγή μουσικής

➤ Μπορείτε να αιτιολογήσετε σύντομα την απάντησή σας;

.....

.....

.....

.....

12. Κατά τη διδασκαλία των εικαστικών και μετά την ολοκλήρωση ενός έργου από τα νήπια ποια ή ποιες από τις παρακάτω ενέργειες πιστεύετε πως πρέπει να κάνει ο/η νηπιαγωγός; (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Να συγκρίνει τα έργα των παιδιών	☐ Να παροτρύνει τα παιδιά να εκφράσουν κρίσεις/εκτιμήσεις για το δικό τους έργο
☐ Να επιτρέψει τα παιδιά να κρίνουν το δικό τους έργο	☐ Να επιβραβεύσει το καλύτερο έργο
☐ Να επιτρέψει τα παιδιά να κριτικάρουν τα έργα των συμμαθητών τους	☐ Να παροτρύνει τα παιδιά να συγκρίνουν το έργο τους με προηγούμενα έργα (portfolio)
☐ Να βαθμολογήσει τα έργα όλων των παιδιών	

13. Ποιες από τις παρακάτω συμπεριφορές υιοθετείτε κατά τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών στην τάξη σας (Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μια απαντήσεις βάζοντας ✓ στα αντίστοιχα κουτάκια)

☐ Δημιουργία μουσείου φυσικής ιστορίας	☐ Επίσκεψη σε μουσείο φυσικής ιστορίας
☐ Μετάδοση γνώσεων στους μαθητές	☐ Εργασία σε ομάδες
☐ Δημιουργία αινιγμάτων με ζωντανούς οργανισμούς	☐ Ομαδικές κατασκευές
☐ Φύλλα εργασίας για αξιολόγηση γνώσεων	☐ Ανάγνωση εγκυκλοπαίδειας

14. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η γωνιά του υπολογιστή είναι απαραίτητη στην τάξη του σύγχρονου νηπιαγωγείου καθώς ευνοεί τη δημιουργικότητα. Εσείς προσωπικά σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτή την άποψη;

☐ Συμφωνώ απόλυτα	☐ Συμφωνώ αρκετά	☐ Ούτε συμφωνώ-ούτε διαφωνώ
☐ Διαφωνώ αρκετά	☐ Διαφωνώ απόλυτα	☐ Δεν απαντώ/δεν έχω γνώμη

15. Παρακαλώ σημειώστε με ποιες από τις παρακάτω προτάσεις που αφορούν στη χρήση των ΤΠΕ στην τάξη συμφωνείτε ή διαφωνείτε; (βάζοντας ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι)

Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως εργαλείο δημιουργίας	☐ Ναι ☐ Όχι
Η καλύτερη μέθοδος διδασκαλίας των ΤΠΕ είναι μέσω του παιχνιδιού	☐ Ναι ☐ Όχι
Τα παιδιά πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις word	☐ Ναι ☐ Όχι
Τα λογισμικά που χρησιμοποιούνται πρέπει να επιλέγονται από τον εκπαιδευτικό	☐ Ναι ☐ Όχι
Τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν λογισμικά επεξεργασίας, εικόνας και βίντεο	☐ Ναι ☐ Όχι
Η δημιουργία μοτίβων στον υπολογιστή καλλιεργεί τη δημιουργικότητα	☐ Ναι ☐ Όχι

16. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το σημερινό σχολείο δεν ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας. Εσείς προσωπικά σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτή την άποψη;

☐ Συμφωνώ απόλυτα	☐ Συμφωνώ αρκετά	☐ Ούτε συμφωνώ-ούτε διαφωνώ
☐ Διαφωνώ αρκετά	☐ Διαφωνώ απόλυτα	☐ Δεν απαντώ/δεν έχω γνώμη

➤ **Μπορείτε να αιτιολογήσετε σύντομα την απάντησή σας;**

.....

.....

.....

17. Ποια πιστεύετε πως είναι τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο;

☐ Ο χώρος	☐ Οι παρεμβάσεις των γονέων
☐ Τα υλικά	☐ Τα ίδια τα παιδιά
☐ Η χρηματοδότηση	☐ Η κατάρτιση του εκπαιδευτικού
☐ Κάτι άλλο. Τι;	

➤ **Μπορείτε να αιτιολογήσετε σύντομα την απάντησή σας;**

.....

.....

18. Θα θέλατε να κάνετε κάποια πρόταση για την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στο νηπιαγωγείο;

.....
.....
.....
.....

Ευχαριστώ που συμπληρώσατε το ερωτηματολόγιο